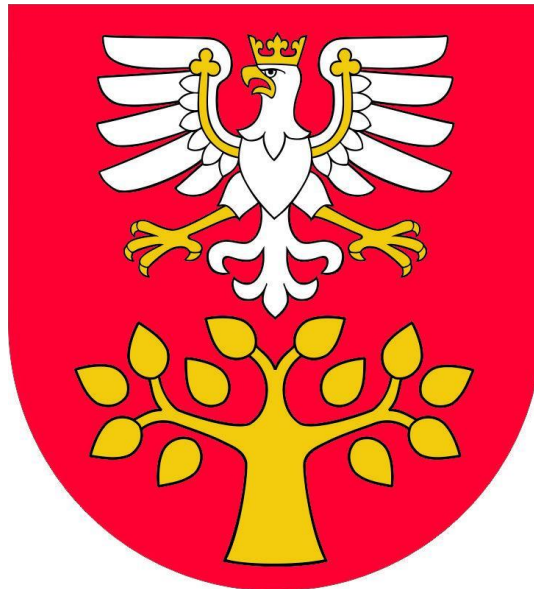

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

Projekt, wersja 1.5 z dnia 25.08.2025 r.

Limanowa, 2025 r.

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

Starostwo Powiatowe w Limanowej
ul. Józefa Marka 9
tel. 18 33 37 800
e-mail: starostwo@powiat.limanowski.pl
<https://powiat.limanowski.pl/>

Opracowanie:
dr hab. Andrzej Raszkowski, prof. UEW
e-mail: andrzej.raszkowski@ue.wroc.pl
tel. 606 262 335
LinkedIn
<https://www.linkedin.com/in/andrzej-raszkowski/>

Spis treści

Wprowadzenie	5
1. Analiza społeczno-ekonomiczna powiatu limanowskiego	7
1.1. Ogólna charakterystyka powiatu	7
1.2. Historia powiatu	9
1.3. Ludność i procesy demograficzne	10
1.4. Sytuacja gospodarcza oraz infrastruktura	14
1.5. Gospodarka lokalna	19
1.6. Infrastruktura komunikacyjna	22
1.7. Infrastruktura techniczna	25
1.8. Pomoc społeczna	35
1.9. Rynek pracy	38
1.10. Przestrzeń i środowisko naturalne	42
1.11. Walory przyrodniczo-krajobrazowe	47
1.12. Stan środowiska naturalnego – zanieczyszczenie powietrza	48
1.13. Turystyka	49
1.14. Planowanie przestrzenne	53
1.15. Rolnicze zagospodarowanie terenu	54
1.16. Kapitał społeczny	55
1.17. Społeczeństwo obywatelskie oraz współpraca JST i NGO	56
1.18. Organizacje sportowe	57
1.19. Kultura	59
1.20. Inne usługi publiczne	62
1.21. Bezpieczeństwo	63
1.22. Ochrona zdrowia	65
1.23. Edukacja	66
1.24. Stan finansów samorządowych	69
2. Powiat limanowski na tle innych małopolskich powiatów	72
3. Analiza SWOT powiatu limanowskiego	93
4. Wybrane markowe produkty turystyczne powiatu limanowskiego	97
5. Misja i wizja powiatu limanowskiego	99

6. Cel horyzontalny, cele strategiczne i operacyjne, zadania	102
7. Zbieżność założeń dokumentu z kluczowymi opracowaniami strategicznymi	105
8. Proces wdrażania, monitoringu i ewaluacji	112
9. Podsumowanie i rekomendacje	120
10. Literatura pomocnicza	122
11. Spis wykresów	123
12. Spis tabel	126
13. Spis map	127
14. Załączniki (opcjonalnie)	128

Wprowadzenie

Powiat Limanowski, położony w południowej części województwa małopolskiego, posiada unikalny potencjał przyrodniczy, kulturowy i społeczny, stanowiący solidne fundamenty dla jego dalszego, zrównoważonego rozwoju. Władze samorządowe, wychodząc naprzeciw wyzwaniom współczesności i oczekiwaniom mieszkańców, opracowały strategię, której głównym celem jest kompleksowe wsparcie rozwoju lokalnego z poszanowaniem środowiska, dziedzictwa oraz kapitału ludzkiego.

Dokument powstał w oparciu o dogłębną diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu, analizę SWOT, konsultacje społeczne oraz warsztaty strategiczne z udziałem przedstawicieli gmin, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, lokalnych liderów i mieszkańców. Szczególny nacisk położono na wskazanie realnych kierunków działań, możliwych do wdrożenia w nadchodzącej dekadzie przy wykorzystaniu dostępnych źródeł finansowania, w tym funduszy europejskich obecnej perspektywy 2021-2027 oraz 2028-2034.

Strategia rozwoju Powiatu Limanowskiego zakłada osiągnięcie celu horyzontalnego, jakim jest **zrównoważony rozwój oparty na lokalnym potencjale, poprawie jakości życia mieszkańców oraz dbałości o środowisko**. W jego realizacji pomocne będą sformułowane cele strategiczne, uwzględniające zidentyfikowane potrzeby i wyzwania:

- Cel strategiczny 1. Wspieranie rozwoju osobistego i zawodowego mieszkańców, w tym edukacji, ochrony zdrowia, polityki społecznej i kultury,
- Cel strategiczny 2: Dynamiczny rozwój gospodarczy powiatu, promocja turystyki oraz przedsiębiorczości lokalnej,
- Cel strategiczny 3: Wzmacnianie odporności środowiskowej i racjonalne zarządzanie zasobami przyrodniczymi powiatu,
- Cel strategiczny 4: Zrównoważony rozwój przestrzeni, wsparcie obszarów wiejskich oraz infrastruktury technicznej i społecznej,
- Cel strategiczny 5: Rozwój nowoczesnego, dostępnego i zorientowanego na mieszkańców systemu zarządzania publicznego.

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

W opracowaniu wykorzystano dane statystyczne z Banku Danych Lokalnych GUS, dokumenty planistyczne szczebla krajowego, regionalnego i lokalnego, jak również informacje i materiały dostarczone przez Starostwo Powiatowe w Limanowej.

Proces przygotowania strategii był wynikiem szerokiej współpracy różnych środowisk. Zaangażowanie pracowników samorządowych, partnerów społecznych i mieszkańców powiatu pozwoliło na stworzenie dokumentu, który nie tylko wyznacza cele, ale także wskazuje konkretne działania możliwe do zrealizowania w krótkim i długim horyzoncie czasowym. Strategia stanowi zatem spójny i operacyjny plan rozwoju Powiatu Limanowskiego, dostosowany do jego specyfiki i aspiracji rozwojowych.

Andrzej Raszkowski

1. Analiza społeczno-ekonomiczna powiatu limanowskiego

1.1. Ogólna charakterystyka powiatu

W niniejszej diagnozie powiatu limanowskiego wykorzystano dane statystyczne pochodzące z zasobów Głównego Urzędu Statystycznego, w szczególności z Banku Danych Lokalnych. Zakres analiz obejmuje głównie lata 2014–2023, jednak w wybranych przypadkach, ze względu na ograniczoną dostępność danych, zastosowano inne przedziały czasowe. Diagnoza została opracowana w ujęciu ogólnym, bez rozróżnienia na poszczególne jednostki samorządu terytorialnego (gminy), co pozwoliło na uzyskanie spójnego obrazu sytuacji społeczno-gospodarczej całego powiatu. Ponadto wykorzystano materiały udostępnione przez Starostwo Powiatowe w Limanowej.

Mapa 1. Powiat limanowski

Źródło: Starostwo Powiatowe w Limanowej

Powiat Limanowski, położony w południowej części województwa małopolskiego, należy do jednych z najbardziej zróżnicowanych i malowniczych regionów Polski. Utworzony w wyniku reformy administracyjnej z 1999 roku, kontynuuje bogate tradycje samorządowe

i regionalne, sięgające drugiej połowy XIX wieku. Stolicą powiatu jest miasto Limanowa. Na jego obszarze znajduje się łącznie 171 miejscowości oraz 91 sołectw, co świadczy o dużym rozdrobnieniu osadniczym oraz zróżnicowaniu funkcjonalnym regionu.

Jednostki administracyjne i struktura terytorialna.

W skład powiatu wchodzi trzynaście gmin, w tym dwie miejskie – Limanowa i Mszana Dolna – oraz jedenaście wiejskich: Dobra, Jodłownik, Kamienica, Szczawa, Laskowa, Limanowa (gmina wiejska), Łukowica, Mszana Dolna (gmina wiejska), Niedźwiedź, Słopnice i Tymbark. Region obejmuje powierzchnię 952 km², co stanowi 6,3% całego województwa małopolskiego, plasując go na 6. miejscu pod względem wielkości wśród 22 powiatów tego województwa oraz na 142. miejscu w skali kraju.

Powierzchnia poszczególnych gmin jest zróżnicowana – największą powierzchnię posiada gmina wiejska Limanowa (152 km²), a najmniejszą gmina miejska Limanowa (19 km²). Tak duże zróżnicowanie powierzchniowe jednostek administracyjnych znajduje swoje odzwierciedlenie w specyfice zagospodarowania przestrzennego oraz strukturze osadniczej.

Położenie i dostępność komunikacyjna.

Powiat limanowski usytuowany jest w środkowej części województwa małopolskiego i graniczy z sześcioma powiatami: myślenickim, bocheńskim, brzeskim, nowosądeckim, nowotarskim i suskim. Dzięki swojemu położeniu na styku kilku regionów geograficznych i administracyjnych, pełni istotną rolę komunikacyjną i integrującą w skali subregionalnej.

Główne ciągi komunikacyjne to droga krajowa nr 28 oraz trzy drogi wojewódzkie (nr 964, 965 i 968), uzupełnione przez rozbudowaną sieć 32 dróg powiatowych. Przez powiat przebiega również linia kolejowa nr 104 relacji Chabówka–Nowy Sącz, która aktualnie jest modernizowana i przebudowywana. Dodatkowo, relatywnie niewielka odległość (ok. 80 km) dzieli Limanową od Portu Lotniczego Kraków-Balice, co zwiększa dostępność zewnętrzną powiatu.

Ukształtowanie terenu i krajobraz.

Powiat limanowski charakteryzuje się typowo górzystym ukształtowaniem terenu. Dominującym elementem krajobrazu jest Beskid Wyspowy, którego cechą szczególną są odosobnione, stromo wznoszące się szczyty, przypominające „wyspy górskie”. Wierzchołki tych gór leżą na zbliżonej wysokości i układają się równolegle względem siebie, tworząc charakterystyczną morfologię. Szczyty te – często o płaskich wierzchołkach –

zbudowane są z odpornego piaskowca magurskiego, co zapewnia im trwałość i odporność na erozję. Doliny natomiast, wyrzeźbione w fliszu karpackim (łupki, margle, iły), są głębokie, niekiedy o charakterze wąwozów i przełomów, co wpływa na wyjątkową malowniczość krajobrazu.

W części wschodniej powiatu występuje Pasma Łososińskie, z kulminacjami takimi jak Sałasza czy Jaworz, które różnią się charakterem od wyspowych form Beskidu – są bardziej wydłużone i przypominają pasmowe układy górskie. Równolegle ciągnie się również wał Kamionnej, nieco niższy, lecz równie istotny krajobrazowo.

Gorce i Gorczański Park Narodowy.

Południowa część powiatu obejmuje północne stoki Gorców – masywu górskiego o wysokiej wartości przyrodniczej i turystycznej. Znaczną część tego obszaru zajmuje Gorczański Park Narodowy, którego aż 78% powierzchni leży w granicach powiatu limanowskiego. Najwyższy szczyt – Turbacz – stanowi centralny punkt tego masywu, z którego rozchodzą się liczne grzbiety i ramiona, m.in. ku Mszanie Dolnej, Porębie Wielkiej czy Niedźwiedziowi. Gorce są obszarem o szczególnym znaczeniu dla ochrony przyrody, bioróżnorodności i rozwoju turystyki proekologicznej.

Podsumowanie dotyczące potencjału rozwojowego.

Powiat Limanowski to region o dużym potencjale rozwojowym, wynikającym z jego atrakcyjnego położenia geograficznego, zróżnicowanego krajobrazu, wysokich walorów przyrodniczych oraz rozbudowanej struktury osadniczej. Unikalne formy geomorfologiczne Beskidu Wyspowego i Gorców, rozwijająca się infrastruktura transportowa oraz bogata historia lokalnego samorządu tworzą solidne fundamenty dla dalszego, zrównoważonego i wielofunkcyjnego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

1.2. Historia powiatu

Powiat Limanowski został utworzony w 1867 r. z połączenia powiatów sadowych limanowskiego i tymbarskiego. Obejmował obszar 954 km², w tym Beskid Wyspowy i północne Gorce. Do 1975 r. zamieszkiwało go ok. 95 tys. osób. Za czasów zaboru austriackiego, dzięki Józefowi Beckowi (ojcu ministra spraw zagranicznych II RP), powiat był uznawany za wzorcowy w zakresie samorządności. Działała tu Rada Powiatowa, wspierająca lokalne inicjatywy

gospodarcze, edukacyjne i kulturalne – m.in. rozwój sadownictwa, kótek rolniczych, bibliotek i szkół.

Szczególne znaczenie miały: Powiatowy Zakład Sadowniczy (80 tys. drzewek do 1917 r.), suszarnie owoców, a także intensywna działalność oświatowa – założono 103 szkoły powszechne i biblioteki wiejskie. W okresie międzywojennym powiat utrzymał silne struktury samorządowe i rozwinął szkolnictwo zawodowe oraz rolnicze – m.in. Górską Szkołę Rolniczą w Łososinie Górnej (1929) oraz komisję ds. rozwoju turystyki (1932).

Po II wojnie światowej formalnie utrzymano samorząd, choć funkcjonował głównie centralistycznie. Mimo to powiat rozwijał infrastrukturę, szkolnictwo i gospodarkę lokalną. W latach 70 Limanowszczyzna była symbolem społecznej aktywności i gospodarności. Obecnie reaktywowany powiat kontynuuje tradycje samorządowe, dążąc do zrównoważonego i wielofunkcyjnego rozwoju.

1.3. Ludność i procesy demograficzne

Analiza struktury ludności oraz dynamiki procesów demograficznych stanowi kluczowy element diagnozy społecznej Powiatu Limanowskiego. Zmiany zachodzące w liczbie ludności, strukturze wiekowej, przyroście naturalnym, migracjach oraz wskaźnikach obciążenia demograficznego mają istotne przełożenie na planowanie usług publicznych, rozwój infrastruktury społecznej oraz długofalową politykę rozwoju lokalnego. W niniejszym podrozdziale zaprezentowano dane ilustrujące najważniejsze trendy demograficzne w powiecie w latach 2014–2023, uwzględniając zarówno czynniki ilościowe, jak i jakościowe, w tym m.in. procesy starzenia się społeczeństwa, przemiany struktury rodzinnej, migracje oraz zróżnicowanie miejskich i wiejskich obszarów pod względem dynamiki urodzeń. Uzyskane dane stanowią podstawę do formułowania kierunków strategicznych odpowiadających na aktualne i przyszłe wyzwania demograficzne regionu.

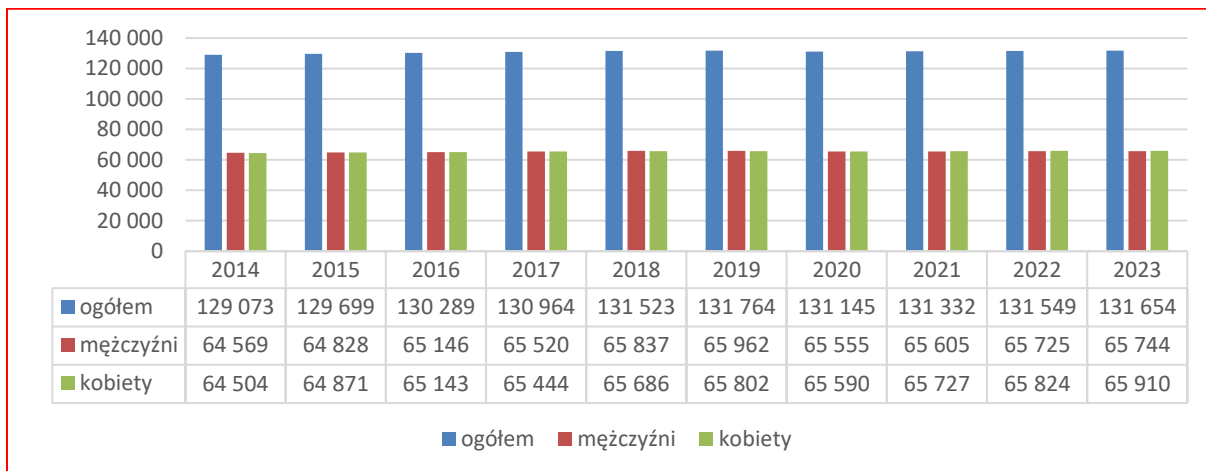
Liczba ludności powiatu limanowskiego w latach 2014–2023 utrzymywała się na względnie stabilnym poziomie, rosnąc z 129 073 osób w 2014 r. do 131 654 w 2023 r. (+2,0%). W analizowanym okresie nie odnotowano istotnych fluktuacji liczby mieszkańców ani wyraźnych różnic między płciami – liczba kobiet i mężczyzn była zbliżona. Utrzymujący

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

się stabilny poziom ludności wskazuje na potencjał kontynuacji polityki rozwoju usług lokalnych oraz długofalowego planowania przestrzennego.

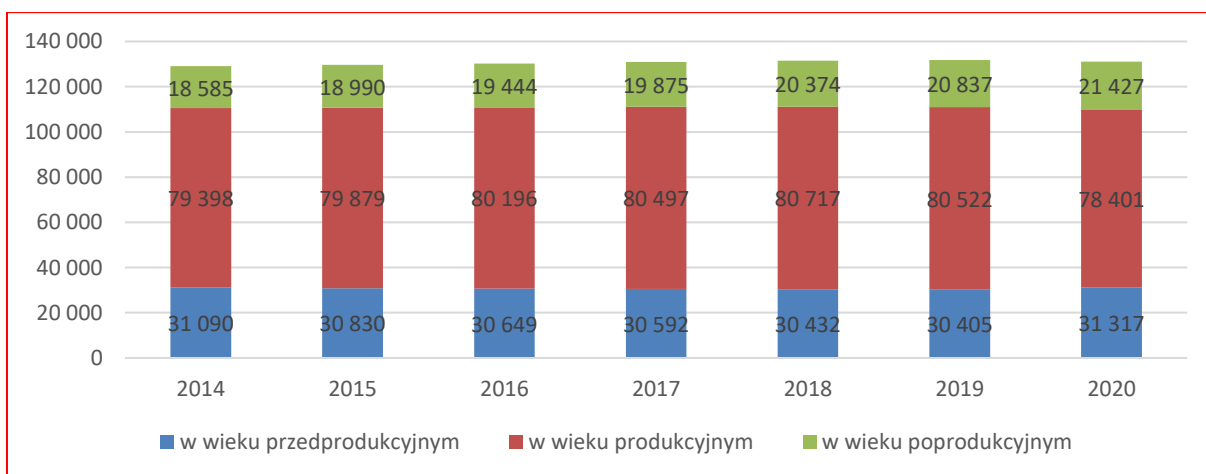
Wykres 1. Liczba ludności powiatu limanowskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Struktura ludnościowa powiatu wskazuje na relatywnie korzystny udział osób w wieku produkcyjnym, który oscylował wokół 62–63% ogółu populacji. Jednocześnie w latach 2014–2020 obserwuje się stopniowy wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym (z 18 585 do 21 427), przy równoczesnym spadku lub stagnacji liczby dzieci i młodzieży. Zmiany te sygnalizują wyzwania demograficzne związane z procesem starzenia się społeczeństwa, które należy uwzględnić w planowaniu polityk społecznych i zdrowotnych.

Wykres 2. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem

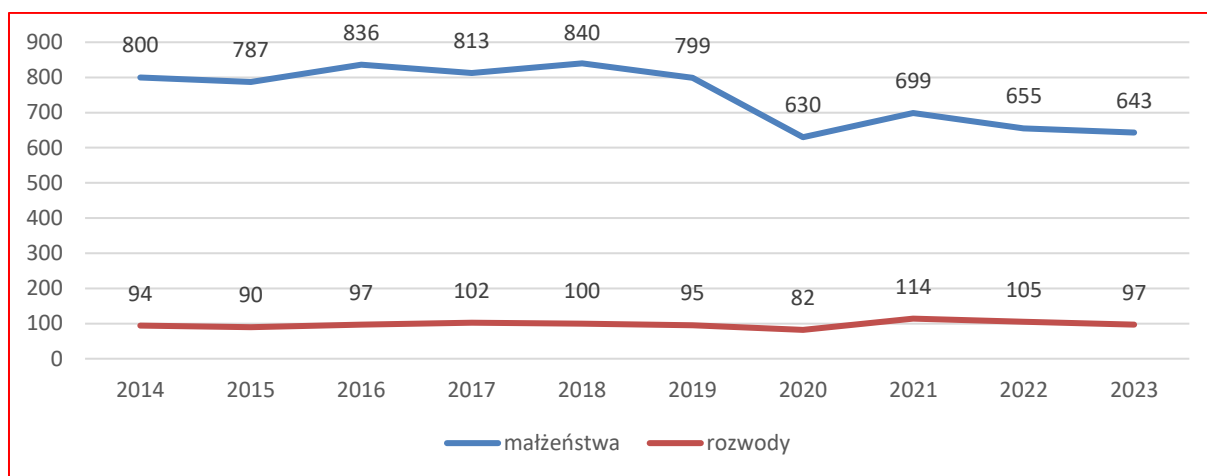

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Liczba zawieranych małżeństw w powiecie wykazuje trend spadkowy – z 800 w 2014 r. do 643 w 2023 r. – z widocznym załamaniem w czasie pandemii (2020 r.). Liczba rozwodów utrzymuje się na relatywnie stałym poziomie (90–114 rocznie). Wskazuje to na utrzymującą się względnie stabilną strukturę rodzin, choć zmniejszająca się liczba zawieranych małżeństw może świadczyć o zmianach społeczno-kulturowych i wpływać w przyszłości na poziom dzietności.

Wykres 3. Liczba małżeństw i rozwodów

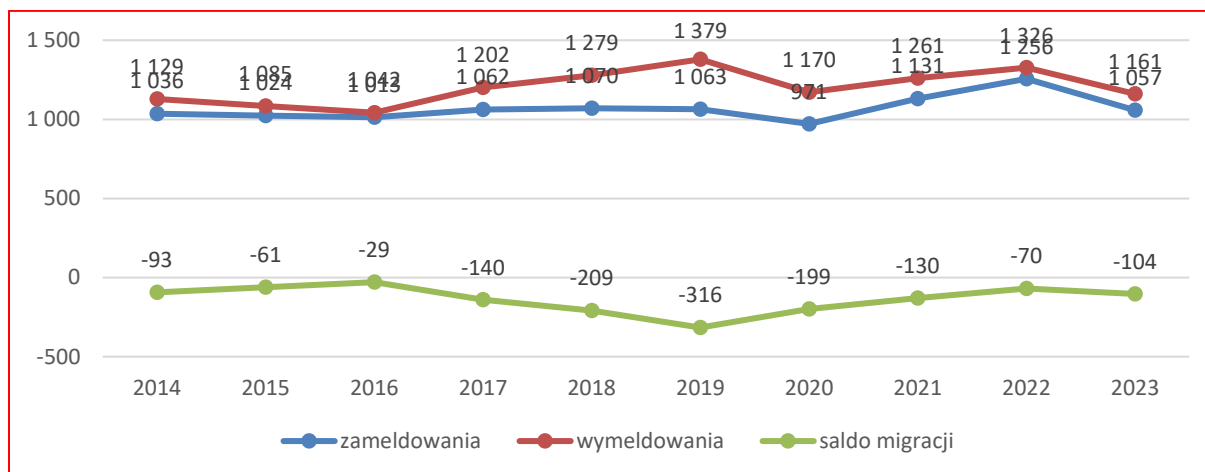
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Powiat limanowski notuje od lat ujemne saldo migracji, co oznacza, że liczba wymeldowań przewyższa liczbę zameldowań. Największy odpływ odnotowano w 2019 r. (saldo: –316 osób). Choć w ostatnich latach skala odpływu nieco zmalała, tendencja pozostaje niekorzystna. Może to świadczyć o niedostatecznej atrakcyjności lokalnego rynku pracy lub edukacji wyższej, a także o migracjach młodzieży do większych ośrodków miejskich. Strategia powinna uwzględniać działania przeciwdziałające depopulacji.

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

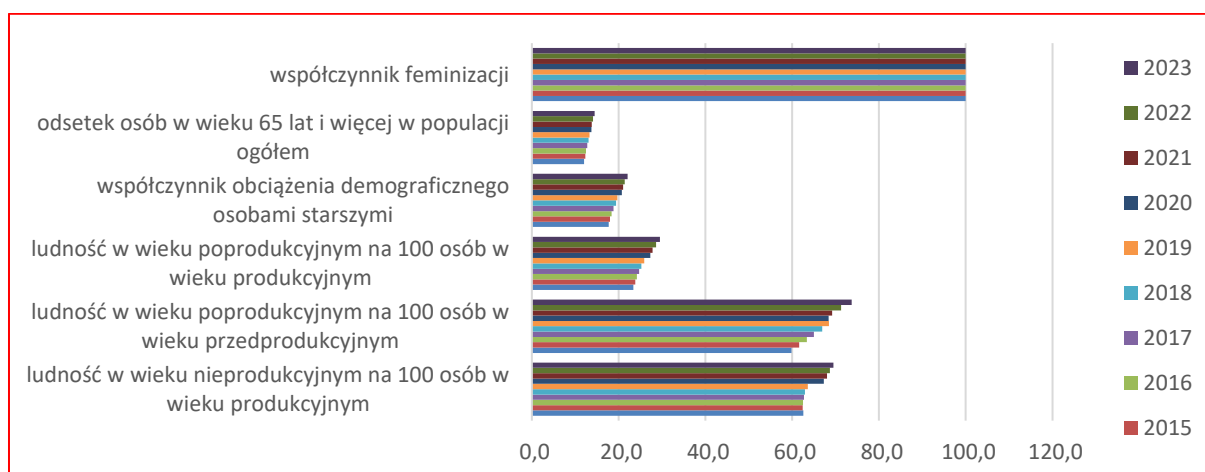
Wykres 4. Zameldowania i wymeldowania ogółem (osoby)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Wskaźniki obciążenia demograficznego wykazują stopniowy wzrost, zwłaszcza w zakresie liczby osób starszych na 100 osób w wieku produkcyjnym, co potwierdza proces starzenia się społeczeństwa. Współczynnik feminizacji utrzymuje się na poziomie ok. 104–105, wskazując na nieznaczną przewagę liczby kobiet w populacji. Dane te podkreślają potrzebę wzmacniania systemu opieki zdrowotnej i społecznej oraz dostosowywania polityk rynku pracy do zmieniającej się struktury demograficznej.

Wykres 5. Wskaźniki obciążenia demograficznego i współczynnik feminizacji (osoby)

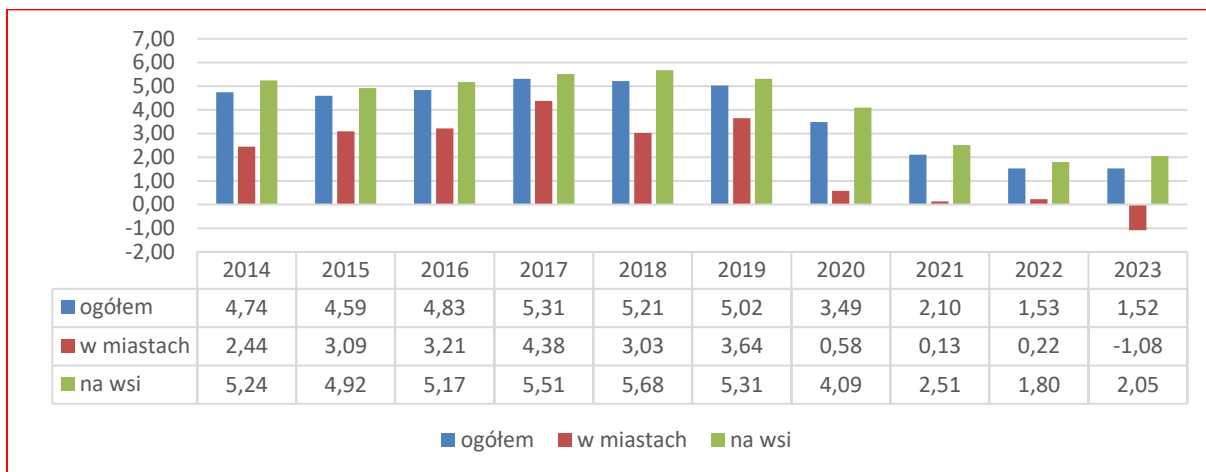
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Wskaźniki obciążenia demograficznego wykazują stopniowy wzrost, zwłaszcza w zakresie liczby osób starszych na 100 osób w wieku produkcyjnym, co potwierdza proces

starzenia się społeczeństwa. Współczynnik feminizacji utrzymuje się na poziomie ok. 104–105, wskazując na nieznaczną przewagę liczby kobiet w populacji. Dane te podkreślają potrzebę wzmacniania systemu opieki zdrowotnej i społecznej oraz dostosowywania polityk rynku pracy do zmieniającej się struktury demograficznej.

Wykres 6. Przyrost naturalny na 1000 ludności wg miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Przyrost naturalny w powiecie wykazuje systematyczny spadek – z 4,74‰ w 2014 r. do 1,52‰ w 2023 r. Co istotne, w miastach wskaźnik ten przyjął w 2023 r. wartość ujemną (-1,08‰), podczas gdy na wsi pozostał dodatni (2,05‰). Taka struktura sugeruje wyższy potencjał reprodukcyjny i stabilność demograficzną obszarów wiejskich. Strategia rozwoju powinna równoważyć działania prorodzinne w miastach i wsiach, przy jednoczesnym wzmacnianiu jakości życia i dostępu do usług publicznych.

1.4. Sytuacja gospodarcza oraz infrastruktura

W dniu 18 lutego 2025 roku Zarząd Województwa Małopolskiego podjął uchwałę nr 320/25, w której wyraził pozytywną opinię na temat dokumentu strategicznego pn. **Strategia terytorialna Partnerstwa miast i gmin powiatu limanowskiego na rzecz ożywienia gospodarczego i wspólnej realizacji przedsięwzięć**. Opracowanie to stanowi wspólną inicjatywę jednostek samorządu terytorialnego powiatu limanowskiego, ukierunkowaną na realizację zintegrowanych działań rozwojowych oraz skuteczne pozyskiwanie i wykorzystanie środków w ramach Funduszy Europejskich dla Małopolski 2021–2027.

W skład Partnerstwa wchodzi: Gmina Dobra, Gmina Jodłownik, Gmina Kamienica, Gmina Laskowa, Gmina Limanowa, Gmina Łukowica, Gmina Mszana Dolna, Gmina Niedźwiedź, Gmina Słupnice, Gmina Tymbark, Miasto Limanowa, Miasto Mszana Dolna oraz Powiat Limanowski. Tak szeroka formuła współpracy terytorialnej umożliwia nie tylko skoordynowaną realizację działań rozwojowych, ale również wzmacnia spójność terytorialną oraz wspólnotowy charakter inwestycji.

Strategia spełnia wszystkie wymogi formalne określone w art. 36 ust. 8 ustawy wdrożeniowej i została pozytywnie oceniona pod względem zgodności z dokumentami programowymi FEM 2021–2027. W dokumencie zaplanowano realizację 25 projektów, zgrupowanych w 2 główne wiązki tematyczne, obejmujące kluczowe obszary interwencji:

- Wsparcie oddolnych inicjatyw na obszarach miejskich. W ramach tego działania przewidziano realizację projektów służących wzmacnianiu atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej obszarów miejskich. Zakres interwencji obejmuje m.in.: budowę, rozbudowę i promocję szlaków pieszych, rowerowych, biegowych, spacerowych oraz tras narciarstwa biegowego; tworzenie platform i wież widokowych podnoszących walory krajobrazowe i użytkowe przestrzeni publicznych.
- Rozwijanie systemu gospodarki wodno-ściekowej. Ten komponent obejmuje inwestycje infrastrukturalne związane z ochroną środowiska i poprawą jakości życia mieszkańców, w szczególności: budowę i modernizację systemów wodociągowych i kanalizacyjnych na terenie wszystkich gmin objętych Partnerstwem.

Łączna wartość alokacji ujęta w Strategii wynosi 34 435 725,56 euro, z czego: 13 093 828,16 euro przewidziano w ramach działania 7.01 (EFRR) – wsparcie oddolnych inicjatyw na obszarach miejskich, 21 341 897,40 euro – w ramach działania 2.12 (EFRR) – rozwijanie systemu gospodarki wodno-ściekowej.

Zgodnie z założeniami programu FEM 2021–2027 oraz zasadami wdrażania zintegrowanych inwestycji terytorialnych (IIT), wybór projektów w ramach Strategii Partnerstwa prowadzony będzie w sposób konkurencyjny, co pozwala na zachowanie przejrzystości, efektywności i jakości realizowanych inwestycji.

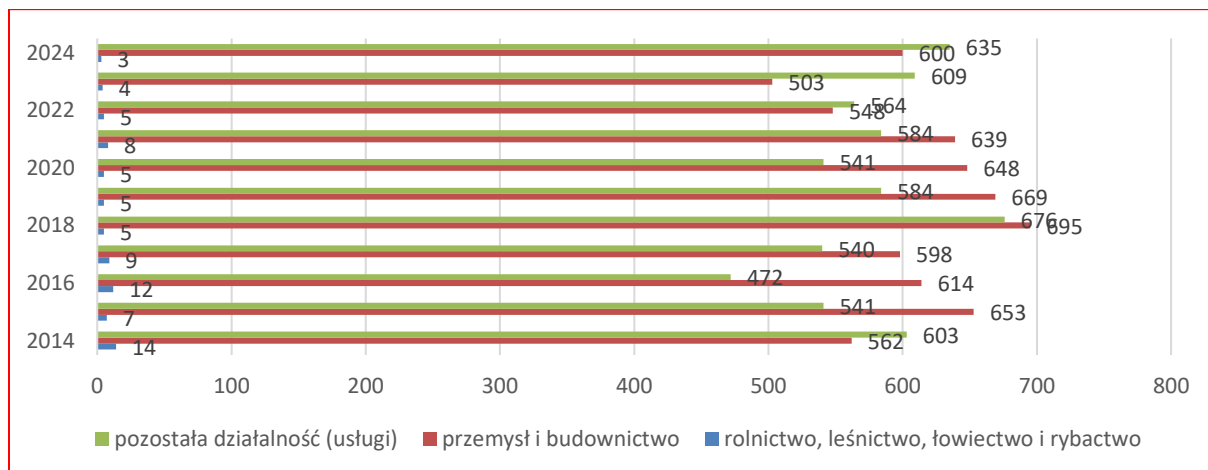
Przyjęcie strategii terytorialnej przez Partnerstwo jednostek samorządu terytorialnego powiatu limanowskiego stanowi istotny krok w kierunku zwiększenia skuteczności polityki

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

rozwoju terytorialnego, lepszego wykorzystania środków unijnych oraz zacieśnienia współpracy międzygminnej w perspektywie do roku 2027.

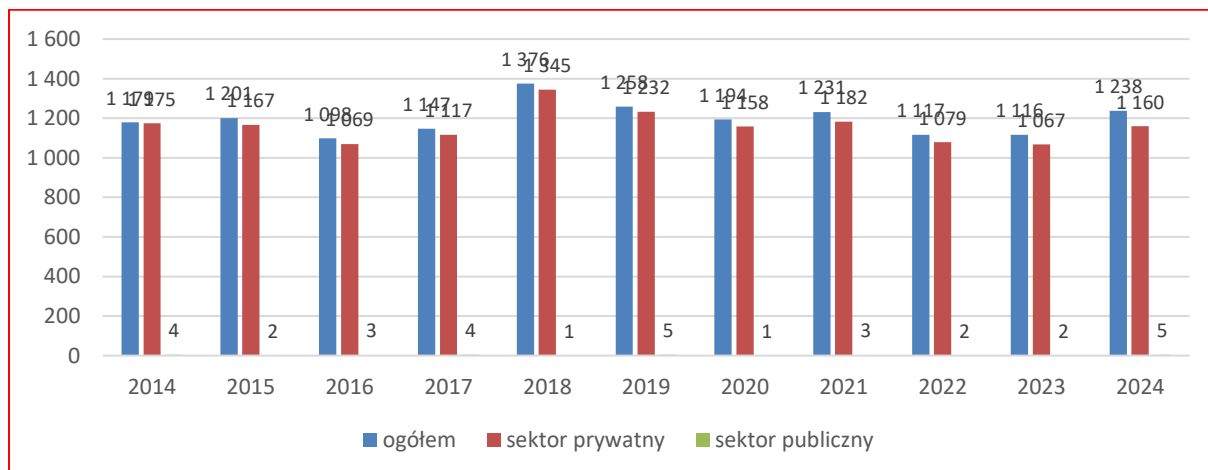
Wykres 7. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane wg grup sekcji PKD 2007

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2014–2024 dominującą grupę wśród nowo rejestrowanych podmiotów stanowiły działalności usługowe, których liczba utrzymywała się na stabilnym, wysokim poziomie (ok. 600–670 rejestracji rocznie). Udział przemysłu i budownictwa był zazwyczaj niższy, natomiast rolnictwo, leśnictwo i rybactwo cechowały się marginalnym udziałem i wyraźną tendencją spadkową (z 14 w 2014 r. do 3 w 2024 r.). Struktura ta potwierdza postępującą usługowość lokalnej gospodarki i potrzebę wspierania przedsiębiorczości w sektorze nowoczesnych usług oraz przetwórstwa lokalnego.

Wykres 8. Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji i działów PKD 2007 oraz sektorów własnościowych

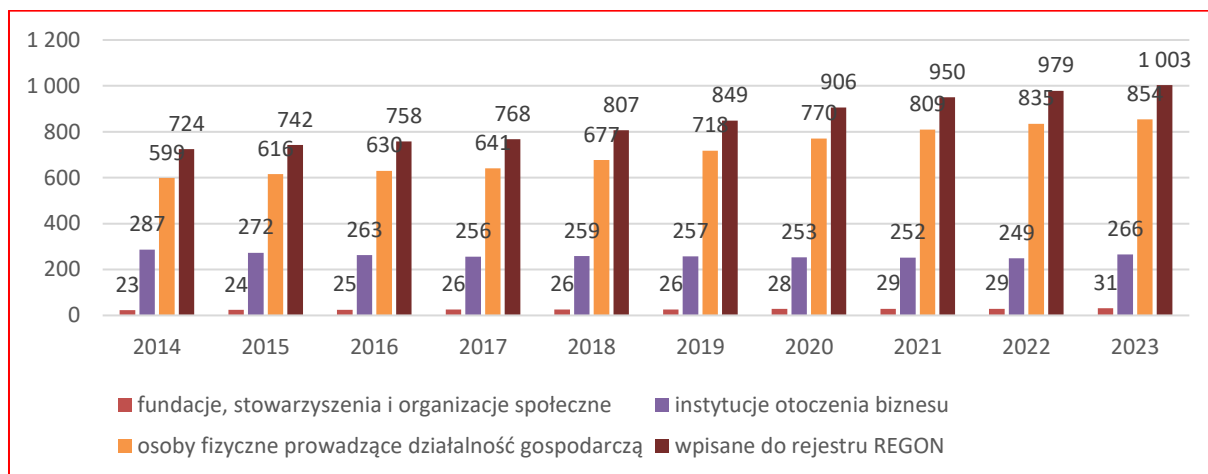

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Liczba aktywnych podmiotów w powiecie oscylowała w przedziale 1 100–1 300 w latach 2014–2024, z wyraźną dominacją sektora prywatnego, który stanowi ponad 95% ogółu podmiotów. Udział sektora publicznego pozostał symboliczny i nieprzekraczający kilku jednostek rocznie. Dane potwierdzają znaczenie mikroprzedsiębiorczości i lokalnej aktywności gospodarczej jako fundamentu rozwoju gospodarczego regionu oraz potrzebę działań wspierających trwałość i rozwój MŚP.

Wykres 9. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców

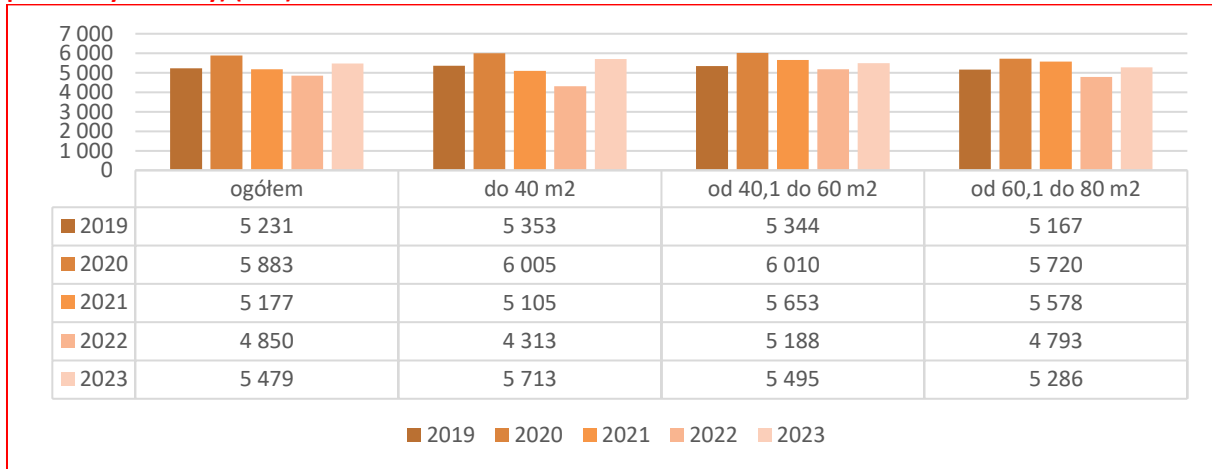

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON na 10 tys. mieszkańców wzrosła z 724 w 2014 r. do 1 003 w 2023 r., co świadczy o rosnącej aktywności gospodarczej mieszkańców. Największy udział mają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz instytucje otoczenia biznesu. Występuje potrzeba dalszego rozwoju infrastruktury wspierającej przedsiębiorczość lokalną (np. inkubatory, centra wsparcia biznesu).

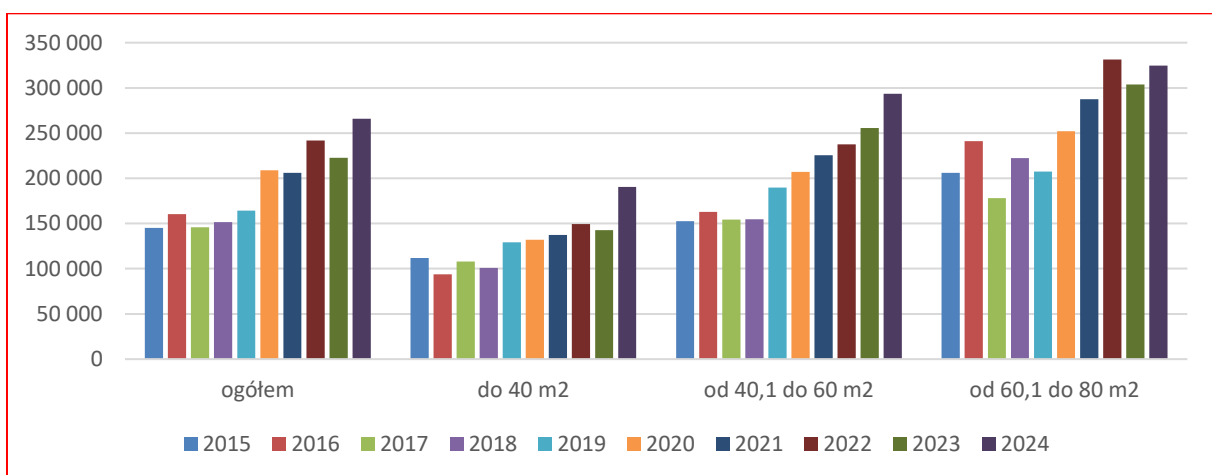
Wykres 10. Średnia cena za m² lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych (rynek pierwotny i wtórny) (PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Ceny transakcyjne m² mieszkań w latach 2019–2023 wahały się w zależności od powierzchni i roku. W 2023 r. średnia cena m² wyniosła 5 479 zł (ogółem), przy czym najdroższe były lokale do 40 m² (5 713 zł/m²). Zmienność cen wskazuje na silne oddziaływanie czynników zewnętrznych (w tym inflacji i rynku budowlanego) oraz konieczność rozwoju dostępnego budownictwa mieszkaniowego – zwłaszcza dla młodych rodzin i osób starszych.

Wykres 11. Średnia cena lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych (rynek pierwotny i wtórny) (PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Wartość transakcji zakupu mieszkań (w zależności od powierzchni) wzrastała systematycznie we wszystkich segmentach – szczególnie dynamicznie po 2020 r. W 2024 r. przeciętne ceny dla mieszkań o powierzchni 60–80 m² przekroczyły 320 tys. zł. Trend

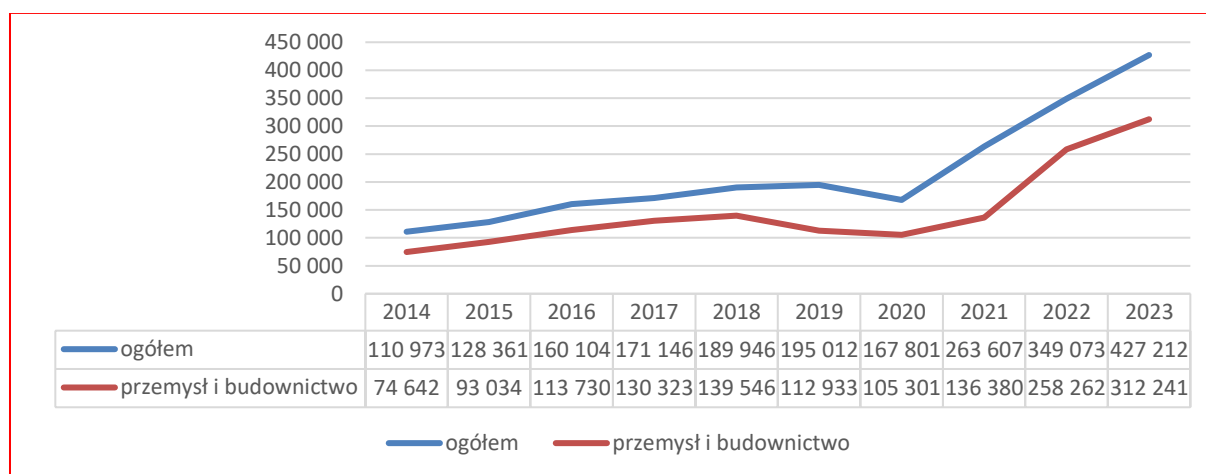

wzrostowy odzwierciedla rosnący popyt i ograniczoną podaż, co potwierdza konieczność rozwoju lokalnej polityki mieszkaniowej, z uwzględnieniem potrzeb demograficznych i przestrzennych.

1.5. Gospodarka lokalna

Gospodarka lokalna Powiatu Limanowskiego opiera się na zróżnicowanej strukturze podmiotów gospodarczych, wśród których dominują mikroprzedsiębiorstwa z sektora usługowego, handlowego oraz budowlanego. Istotne znaczenie dla lokalnej aktywności ekonomicznej mają również działalność przemysłowa, rolnictwo i rozwijający się sektor turystyki, szczególnie w obszarach górskich. Dynamika nowo rejestrowanych firm, przewaga sektora prywatnego oraz rosnące znaczenie gospodarki opartej na zasobach lokalnych wskazują na potrzebę dalszego wspierania przedsiębiorczości, innowacyjności oraz dostępu do infrastruktury technicznej i finansowej.

Wykres 12. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (tys. PLN)

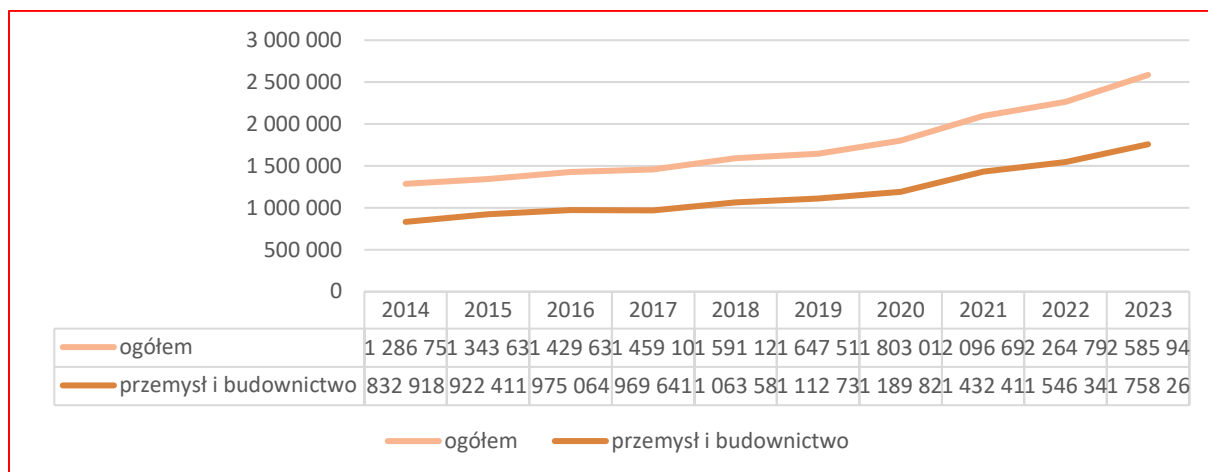
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2014–2023 obserwuje się znaczący wzrost nakładów inwestycyjnych w powiecie – z poziomu 110,9 mln zł w 2014 r. do 427,2 mln zł w 2023 r. (+285%). W sektorze przemysłu i budownictwa wzrost był jeszcze wyraźniejszy – z 74,6 mln zł do 312,2 mln zł, co wskazuje na rosnącą rolę tego sektora w lokalnej gospodarce. Dane świadczą o intensyfikacji procesów modernizacyjnych i rozwojowych oraz wzmacniają potrzebę kontynuacji wsparcia inwestycyjnego w lokalnych MŚP.

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

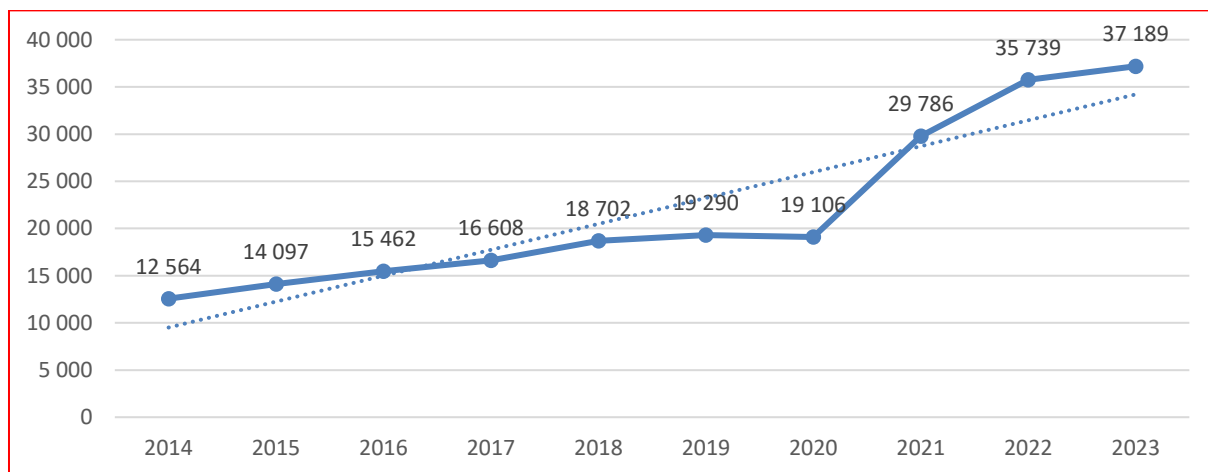
Wykres 13. Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach (tys. PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Wartość środków trwałych w przedsiębiorstwach systematycznie rosła, osiągając w 2023 r. poziom niemal 2,6 mld zł (wzrost o ponad 100% względem 2014 r.). Przemysł i budownictwo odpowiadają za istotną część tych zasobów (1,76 mld zł), co potwierdza ich kapitałochłonny charakter i strategiczne znaczenie dla lokalnej gospodarki. Trend ten wskazuje na rozwój infrastruktury produkcyjnej i trwałe osadzenie przemysłu w strukturze gospodarczej powiatu.

Wykres 14. Produkcja sprzedana przemysłu na mieszkańca (PLN)

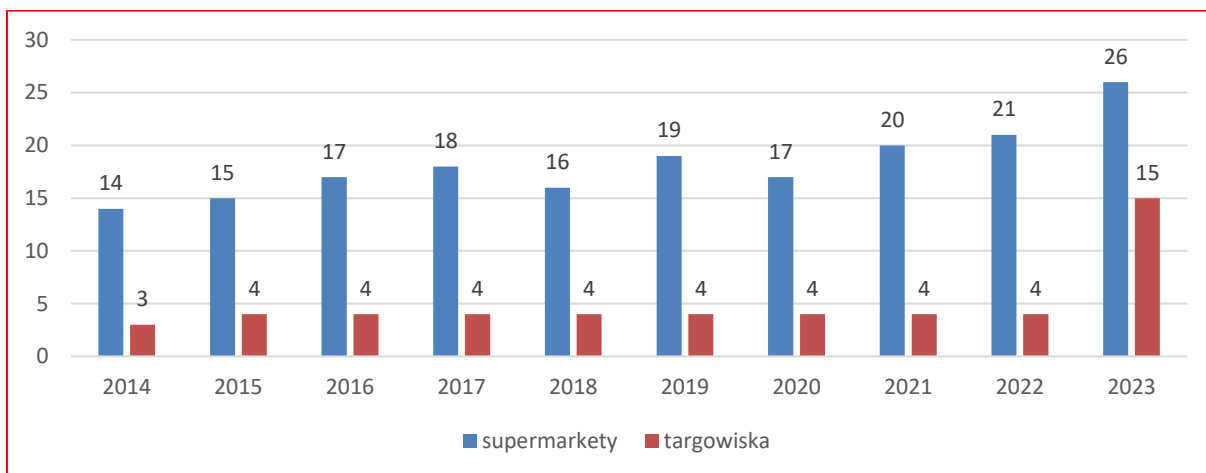
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Produkcja sprzedana przemysłu na mieszkańca wzrosła z 12 564 zł w 2014 r. do 37 189 zł w 2023 r., z dynamicznym przyspieszeniem po 2020 r. Wzrost ten sugeruje poprawę

efektywności sektora przemysłowego i jego rosnące znaczenie w tworzeniu wartości dodanej. W kontekście strategii należy uwzględnić działania wspierające konkurencyjność lokalnych firm, w tym poprzez innowacje, automatyzację i cyfryzację.

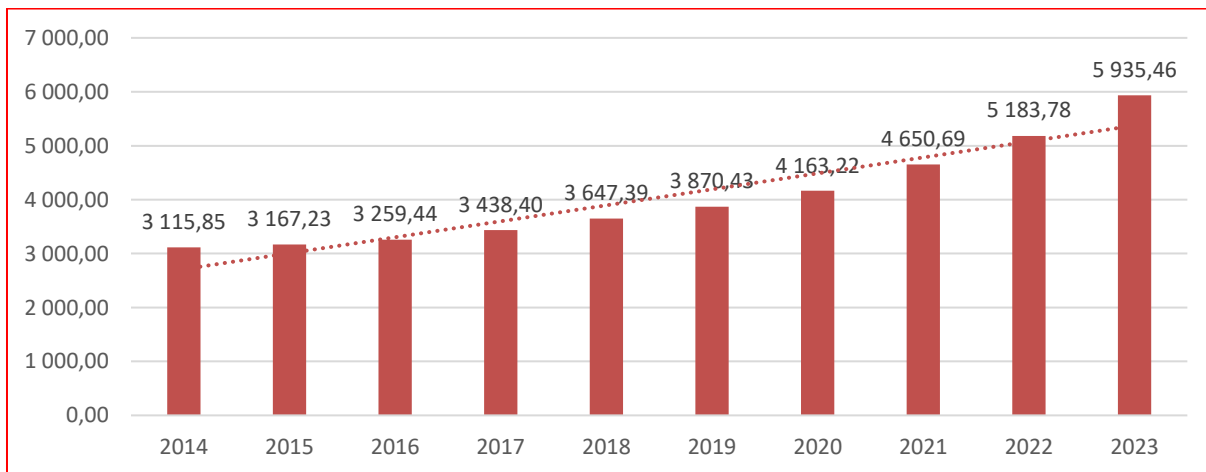
Wykres 15. Sklepy i targowiska (liczba obiektów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2014–2023 liczba supermarketów wzrosła z 14 do 26, co świadczy o rosnącej sile nowoczesnego handlu detalicznego. Jednocześnie w 2023 r. zanotowano wzrost liczby targowisk (z 4 do 15), co może wskazywać na działania rewitalizacyjne i wzrost znaczenia handlu tradycyjnego, lokalnego. Taki dualizm w strukturze handlu detalicznego należy uwzględnić w politykach rozwoju lokalnego – wspierając zarówno nowoczesną infrastrukturę handlową, jak i rynki produktów regionalnych i krótkich łańcuchów dostaw.

Wykres 16. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

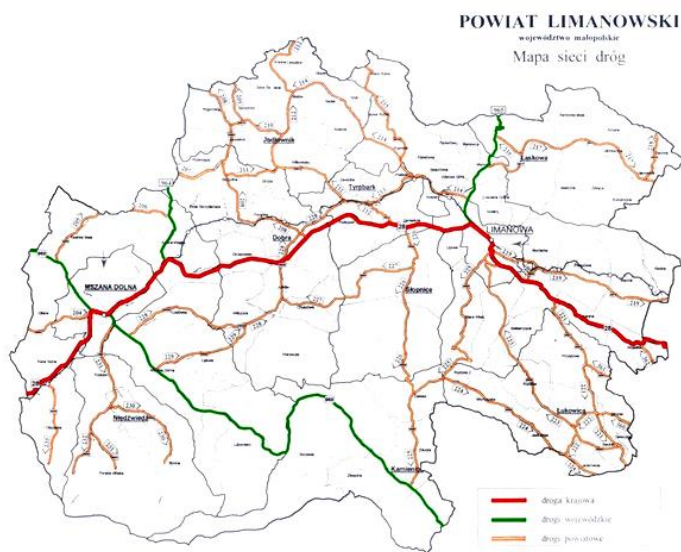

W latach 2014–2023 przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Powiecie Limanowskim wzrosło z poziomu 3 115,85 zł do 5 935,46 zł, co oznacza blisko 90-procentowy wzrost w ciągu dziewięciu lat. Dynamika wzrostu przyspieszyła szczególnie po 2020 roku, co można wiązać z presją inflacyjną, rosnącym wynagrodzeniem minimalnym oraz niedoborami kadrowymi w niektórych sektorach. Choć trend jest korzystny z punktu widzenia dochodów mieszkańców, należy pamiętać, że nadal może on odbiegać od poziomów notowanych w aglomeracjach województwa małopolskiego. W kontekście strategii rozwoju powiatu dane te wskazują na potrzebę wspierania lokalnego rynku pracy, zwiększania wartości dodanej przedsiębiorstw oraz przyciągania inwestycji o wysokim potencjale płacowym.

1.6. Infrastruktura komunikacyjna

System transportowy Powiatu Limanowskiego opiera się na układzie dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych, tworząc czterostopniowy podział zarządzania siecią drogową. Kluczowe znaczenie w strukturze komunikacyjnej mają drogi wojewódzkie: nr 968 (Mszana Dolna – Krościenko), nr 963 (Lubień – Mszana Dolna), nr 956 (Bochnia – Limanowa) oraz nr 98 (Rabka – Limanowa – Nowy Sącz). Są to główne ciągi transportowe o charakterze regionalnym, zapewniające podstawową obsługę ruchu wewnętrznego i powiązania z sąsiednimi powiatami.

Mapa 2. Sieć dróg powiatu limanowskiego

Źródło: Starostwo Powiatowe w Limanowej

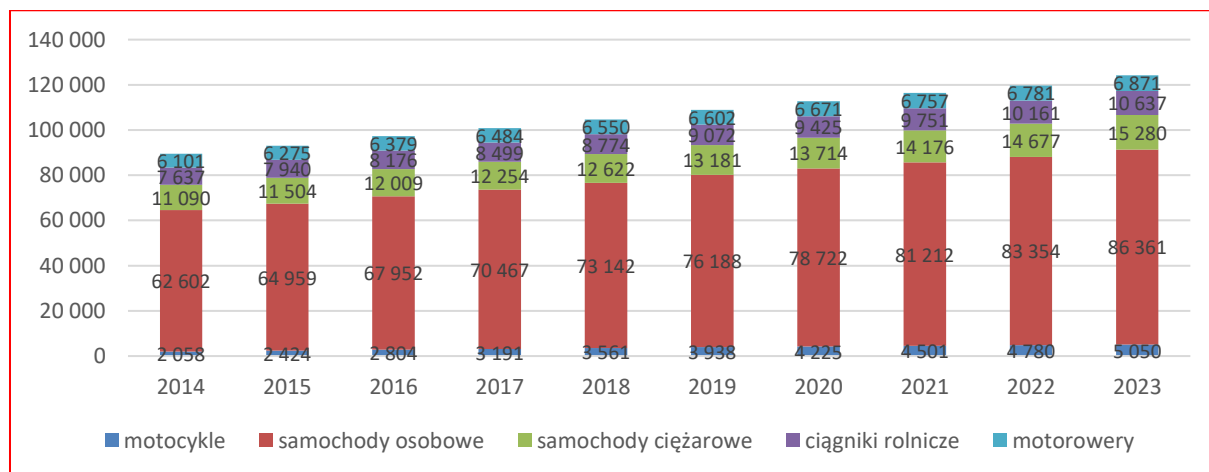

Znaczącą rolę w systemie dostępności odgrywa również transport autobusowy, szczególnie na odcinkach do 200 km. Limanowa posiada bezpośrednie połączenia autobusowe z wieloma miastami południowej Polski, takimi jak Kraków, Katowice, Zakopane, Nowy Sącz, Rzeszów czy Żywiec. Zasięg tych połączeń potwierdza regionalną rolę Limanowej jako lokalnego węzła transportowego, choć brak szerokiego zasięgu ogólnokrajowego wciąż stanowi barierę dla dalszej integracji przestrzennej.

Rozwój infrastruktury drogowej i transportu publicznego powinien stanowić jeden z priorytetów strategicznych powiatu, z uwzględnieniem potrzeb komunikacyjnych mieszkańców terenów górskich, mobilności codziennej oraz obsługi ruchu turystycznego i gospodarczego.

Na chwilę obecną, między innymi na terenie powiatu limanowskiego realizowany jest projekt modernizacji kolei „Podłęże-Piekietko”, który składa się z modernizacji i elektryfikacji 75 km trasy Chabówka–Nowy Sącz i budowy 58 km nowej linii, łączącej docelowo Podłęże z Tymbarkiem i Mszaną Dolną. Dzięki temu powstanie nowe połączenie, które ułatwi komunikację Krakowa z Podhalem i Sądecczyną. Realizacja tego zadania zmieni gospodarcze i społeczne oblicze regionu. Największa inwestycja kolejowa na południu Polski pozwoli na skrócenie podróży w Małopolsce, zwiększy możliwości transportu towarów, a także ułatwi komunikację ze Słowacją. Zadanie realizowane przez Polskie Linie Kolejowe dofinansowała Unia Europejska w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.

Wykres 17. Pojazdy w powiecie

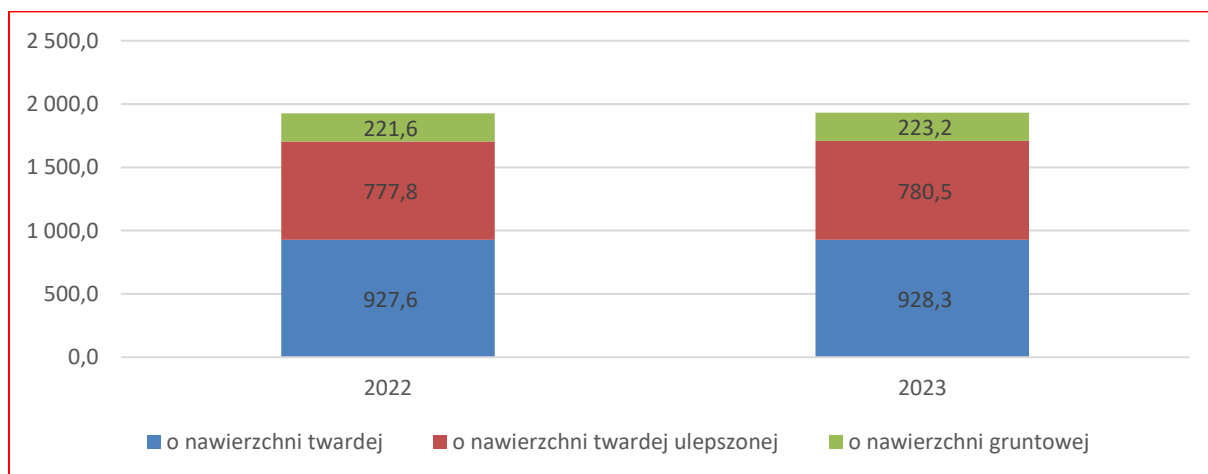

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2014–2023 liczba pojazdów zarejestrowanych w Powiecie Limanowskim wyraźnie wzrosła. Największy udział i przyrost dotyczy samochodów osobowych (z 62,6 tys. do 86,4 tys.), co potwierdza rosnącą indywidualizację mobilności. Systematycznie wzrasta również liczba samochodów ciężarowych (z 11,1 tys. do 15,3 tys.) oraz ciągników rolniczych (z 7,6 tys. do 10,6 tys.), co świadczy o aktywności gospodarczej, w tym w sektorze transportu i rolnictwa. Utrzymujący się wzrost liczby pojazdów rodzi konieczność dalszej rozbudowy i modernizacji infrastruktury drogowej oraz podejmowania działań na rzecz zrównoważonej mobilności.

Wykres 18. Publiczne drogi w powiecie (km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

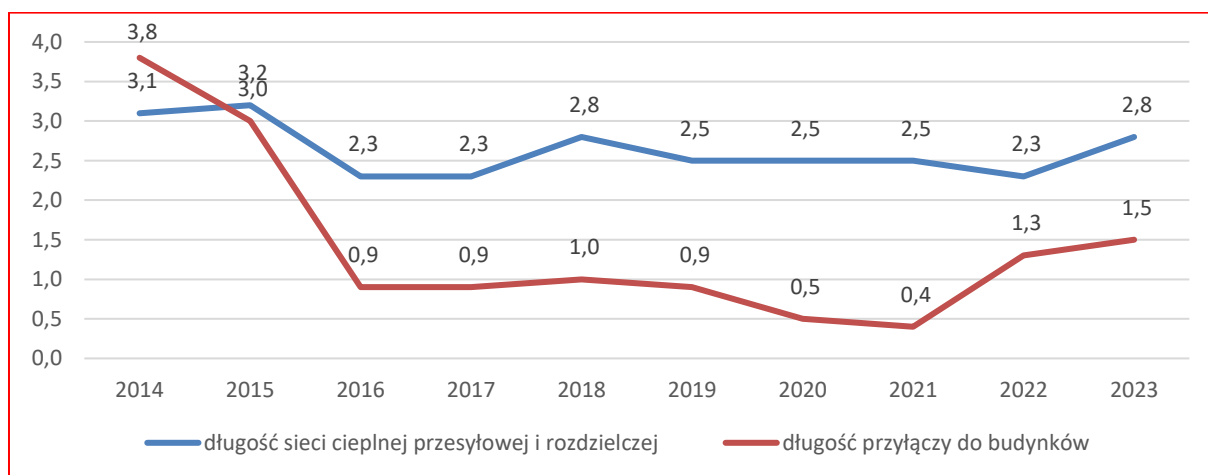
W analizowanym okresie łączna długość dróg publicznych w powiecie wynosiła nieco ponad 1 900 km, z czego zdecydowaną większość stanowiły drogi o nawierzchni twardej (928,3 km – twarda i 780,5 km – twarda ulepszona). Udział dróg gruntowych był niewielki, lecz stabilny (ok. 223 km). Struktura ta świadczy o relatywnie dobrym stanie infrastruktury drogowej, jednak jej modernizacja powinna być kontynuowana – zwłaszcza w zakresie poprawy parametrów technicznych dróg niższej kategorii, ich odwodnienia i dostosowania do wzrastającego ruchu pojazdów. W strategii należy również uwzględnić kwestie bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz potrzeby komunikacyjne mieszkańców terenów górskich i rozproszonych osad.

1.7. Infrastruktura techniczna

Infrastruktura techniczna Powiatu Limanowskiego stanowi jeden z kluczowych elementów wspierających rozwój społeczno-gospodarczy regionu oraz jakość życia mieszkańców. Obejmuje ona sieci wodociągowe, kanalizacyjne, gazowe, energetyczne oraz systemy zaopatrzenia w ciepło. W ostatnich latach obserwowany jest systematyczny rozwój tych sieci, szczególnie w zakresie gazociągów i kanalizacji na terenach wiejskich, co przyczynia się do zmniejszania dysproporcji infrastrukturalnych między obszarami miejskimi a wiejskimi. Mimo pozytywnych trendów, nadal istnieje potrzeba dalszej modernizacji i rozbudowy omawianej infrastruktury.

Wykres 19. Sieć ciepła (km)

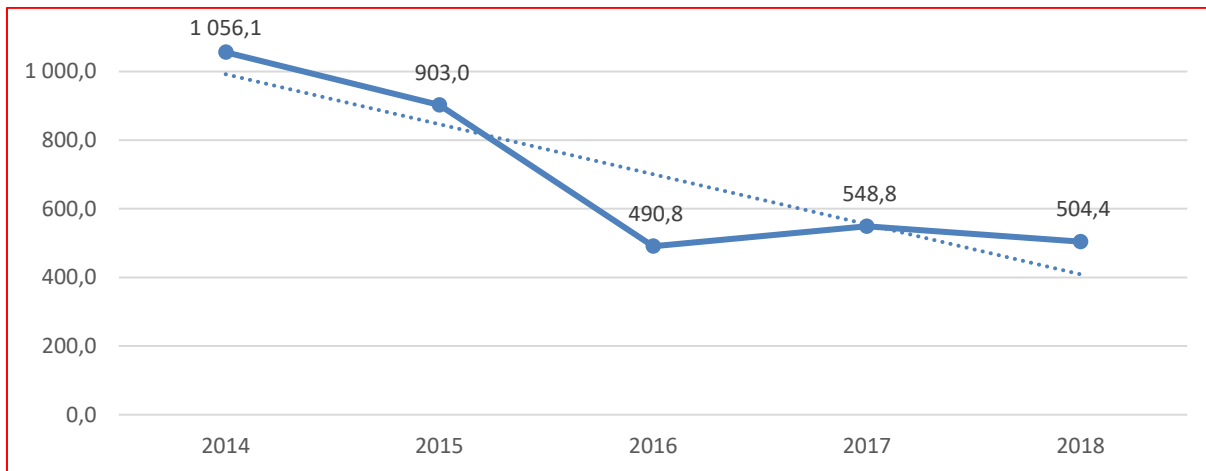

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Po spadku długości przyłączy do budynków po 2015 r. nastąpiła stopniowa odbudowa systemu w latach 2021–2023, co może wskazywać na ponowną aktywizację inwestycji w infrastrukturę ciepłowniczą. Długość sieci przesyłowej pozostaje jednak od lat stosunkowo niska, co ogranicza rozwój scentralizowanego systemu ciepłowniczego.

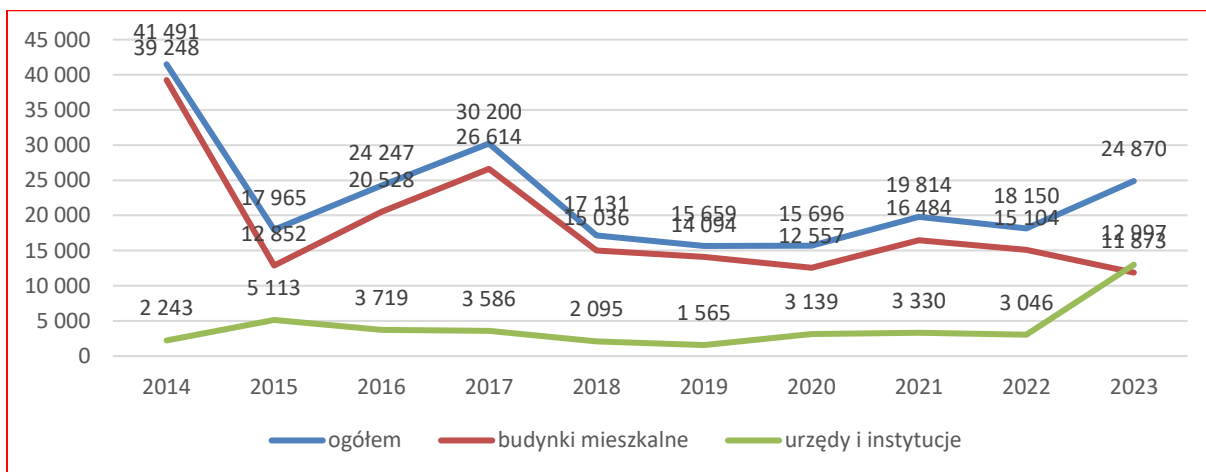
Wykres 20. Kubatura budynków ogrzewanych centralnie ogółem (dam3)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Widoczny jest znaczny spadek kubatury ogrzewanych budynków w latach 2014–2016, a następnie stabilizacja na niższym poziomie. Może to świadczyć o przejściu na indywidualne źródła ogrzewania lub modernizację energetyczną budynków.

Wykres 21. Sprzedaż energii cieplnej w ciągu roku (GJ)

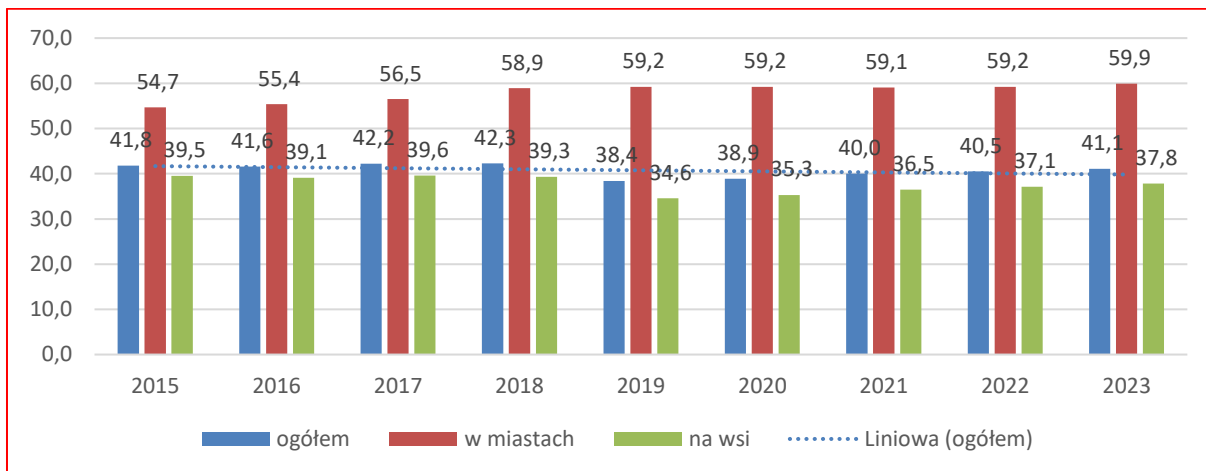
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2014–2023 sprzedaż energii cieplnej miała charakter zmienny. Po wyraźnym spadku w 2015 r. utrzymywała się na niższym poziomie, z niewielką poprawą w 2023 r. Widoczne są wahania głównie w segmencie budynków mieszkalnych, przy rosnącym udziale urzędów i instytucji w ostatnim roku.

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

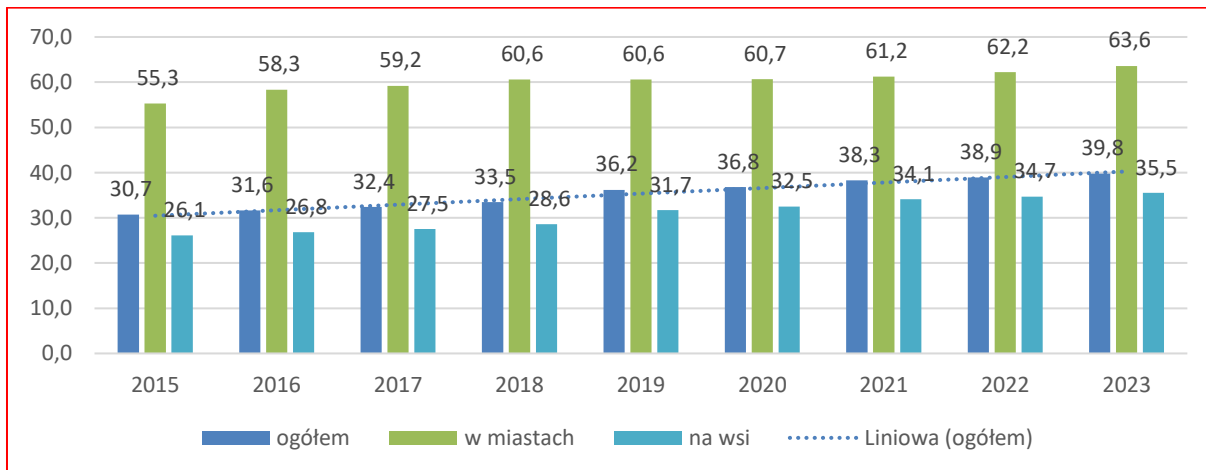
Wykres 22. Budynki mieszkalne podłączone do wodociągów w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Podłączenie budynków do sieci wodociągowej w powiecie utrzymuje się na stabilnym poziomie – około 41–43%, z przewagą miast (powyżej 59%). Na obszarach wiejskich dostępność wodociągu jest znacznie niższa (poniżej 38%), co wskazuje na konieczność inwestycji w rozbudowę sieci na terenach peryferyjnych.

Wykres 23. Budynki mieszkalne podłączone do kanalizacji w %

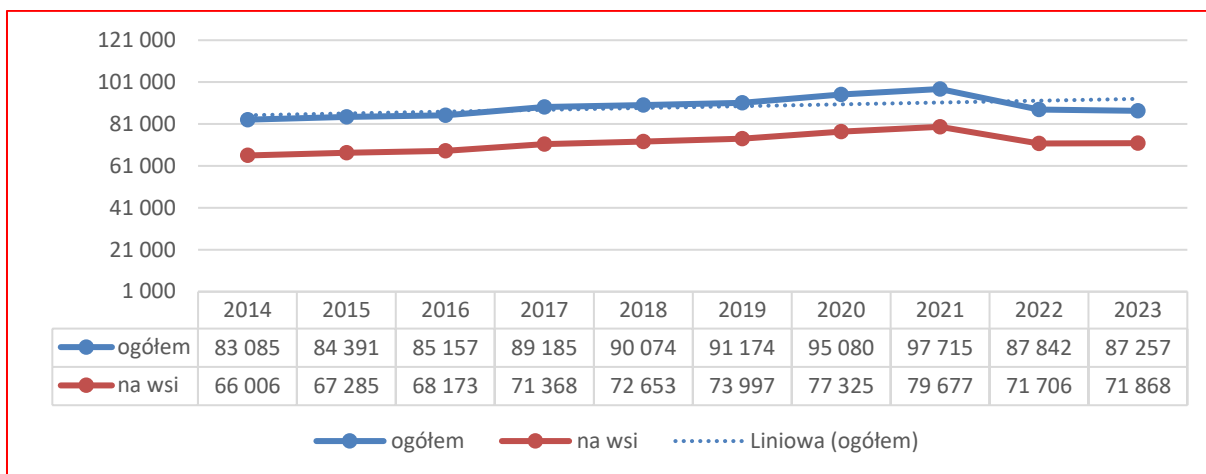
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Widoczny jest stopniowy wzrost odsetka budynków z dostępem do kanalizacji – z 30,7% w 2015 r. do 35,5% w 2023 r. Główna poprawa dotyczy terenów wiejskich, gdzie wskaźnik ten wzrósł o ponad 10 pkt proc., co świadczy o skuteczności inwestycji w sieć sanitarną.

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

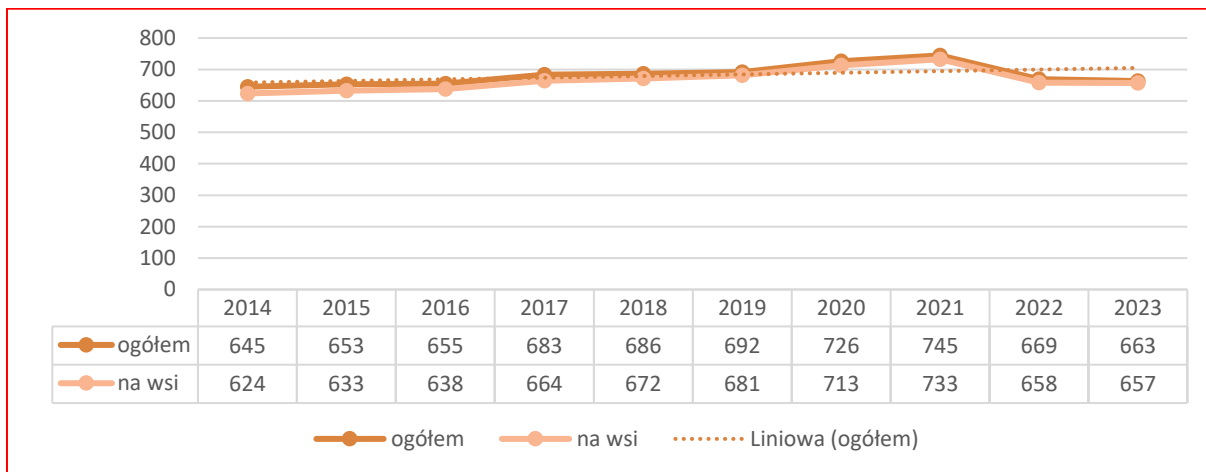
Wykres 24. Zużycie energii elektrycznej (MWh)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych wzrastało systematycznie do 2021 r., po czym nastąpił niewielki spadek. Trend ten wskazuje na rosnące zapotrzebowanie energetyczne mieszkańców, co może wiązać się z rozwojem technologii, wzrostem komfortu życia i zmianą źródeł ogrzewania.

Wykres 25. Zużycie energii elektrycznej na mieszkańca (kWh)

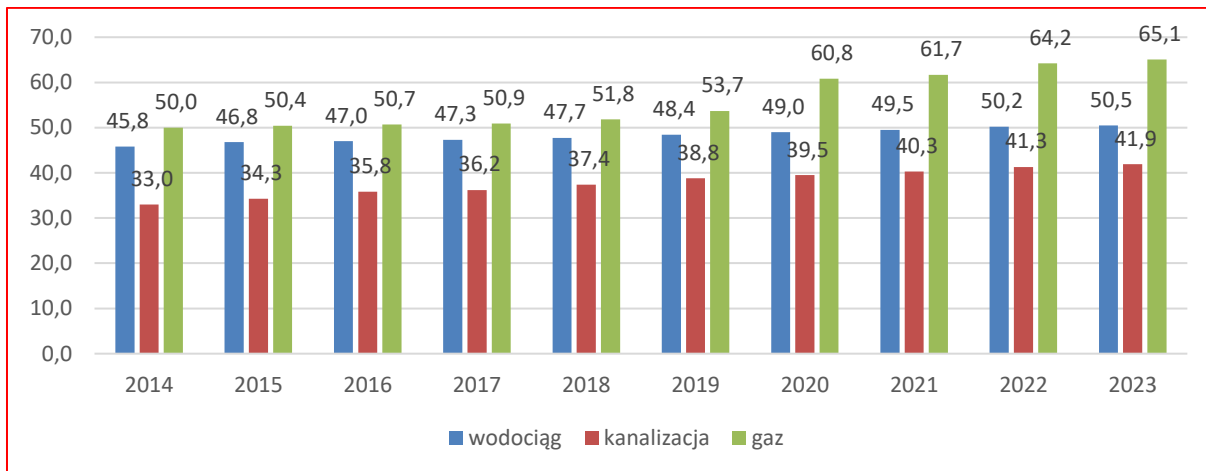
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Przeciętne zużycie energii elektrycznej na mieszkańca utrzymuje się na poziomie 650–740 kWh, ze szczytem w 2021 r. (745 kWh). Po niewielkim spadku w kolejnych latach wartość ta pozostała stabilna, co może odzwierciedlać wpływ efektywności energetycznej i zmian zachowań konsumenckich.

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

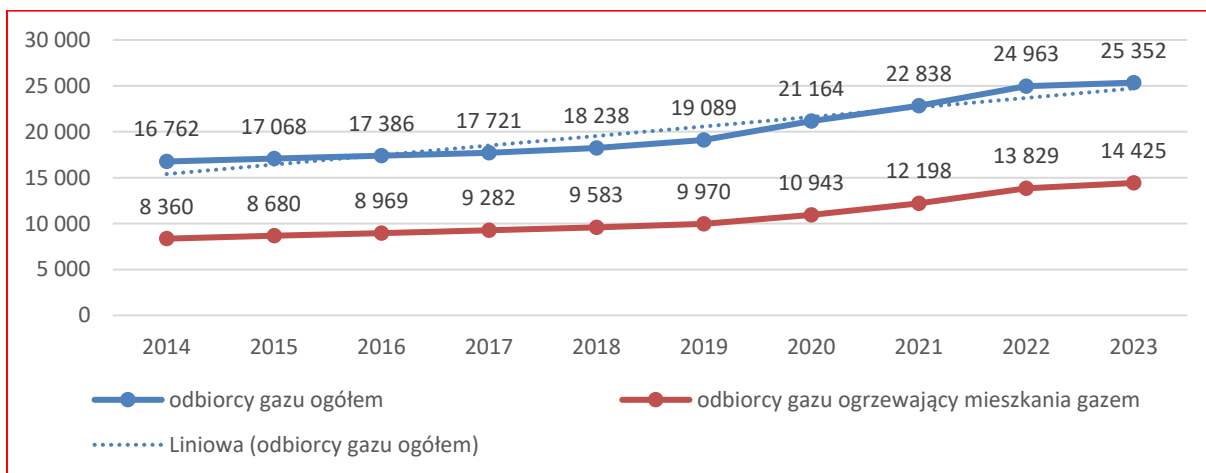
Wykres 26. Korzystający z poszczególnych instalacji w % ogółu ludności powiatu

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W 2023 r. 50,5% mieszkańców powiatu korzystało z wodociągu, 41,9% z kanalizacji, a 65,1% z gazu. Największy wzrost zanotowano w dostępie do sieci gazowej, co potwierdza rosnącą rolę gazu jako źródła ogrzewania w gospodarstwach domowych i instytucjach publicznych.

Wykres 27. Sieć gazowa w gospodarstwach domowych

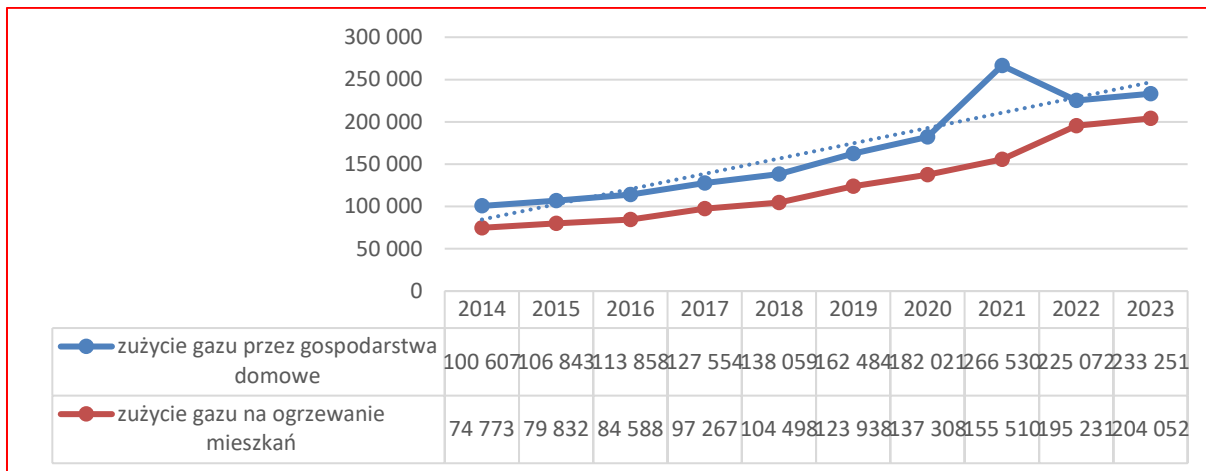

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Liczba odbiorców gazu wzrosła z 16,8 tys. w 2014 r. do 25,4 tys. w 2023 r. Równolegle wzrosła liczba gospodarstw ogrzewających mieszkania gazem (z 8,4 tys. do 14,4 tys.), co potwierdza skuteczność rozwoju sieci gazowej oraz zmiany w strukturze źródeł ciepła.

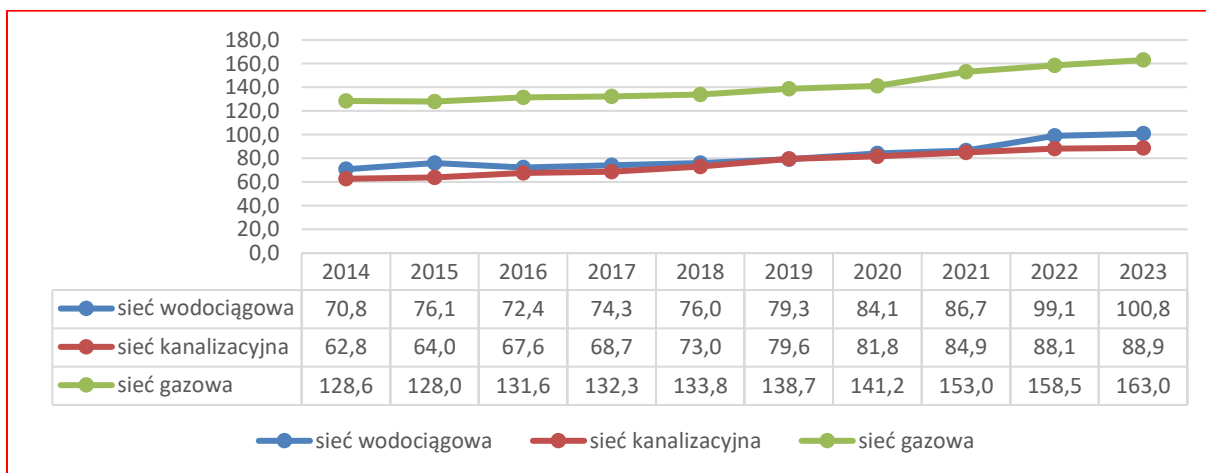
Wykres 28. Sieć gazowa, zużycie gazu w MWh

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Wzrost zużycia gazu w gospodarstwach domowych oraz do ogrzewania mieszkań potwierdza wzrost popularności tego medium. Szczególnie dynamiczny wzrost nastąpił w latach 2020–2022, co może być efektem rezygnacji z paliw stałych na rzecz bardziej ekologicznych źródeł energii.

Wykres 29. Sieć rozdzielcza na 100 km² (km)

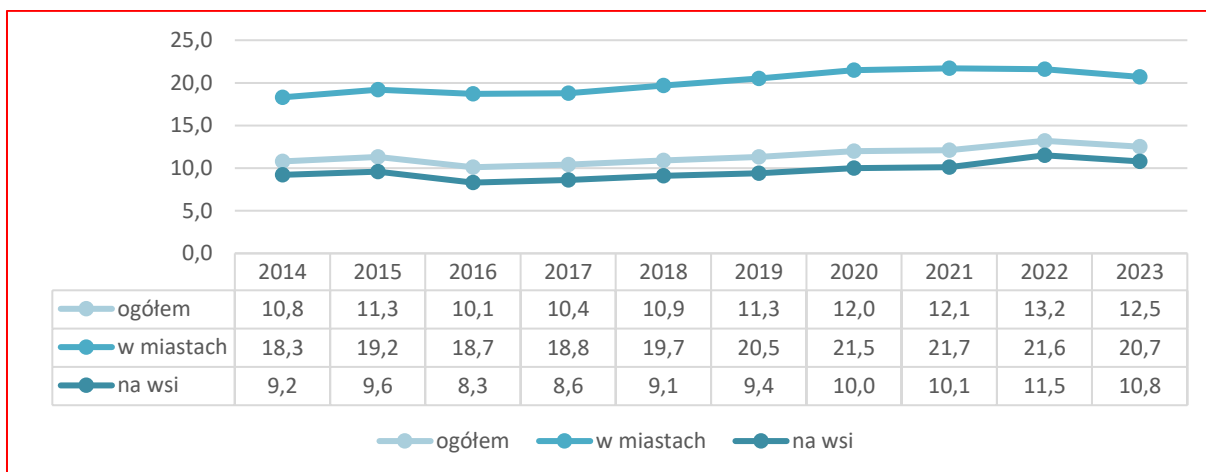
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2014–2023 obserwujemy wyraźny wzrost długości wszystkich trzech sieci, z największą dynamiką w przypadku gazociągów – z 128,6 do 163,0 km. Sieć wodociągowa osiągnęła poziom 100,8 km, a kanalizacyjna 88,9 km. Dane te świadczą o konsekwentnej rozbudowie infrastruktury technicznej, szczególnie gazowej, odpowiadającej na rosnące potrzeby mieszkańców.

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

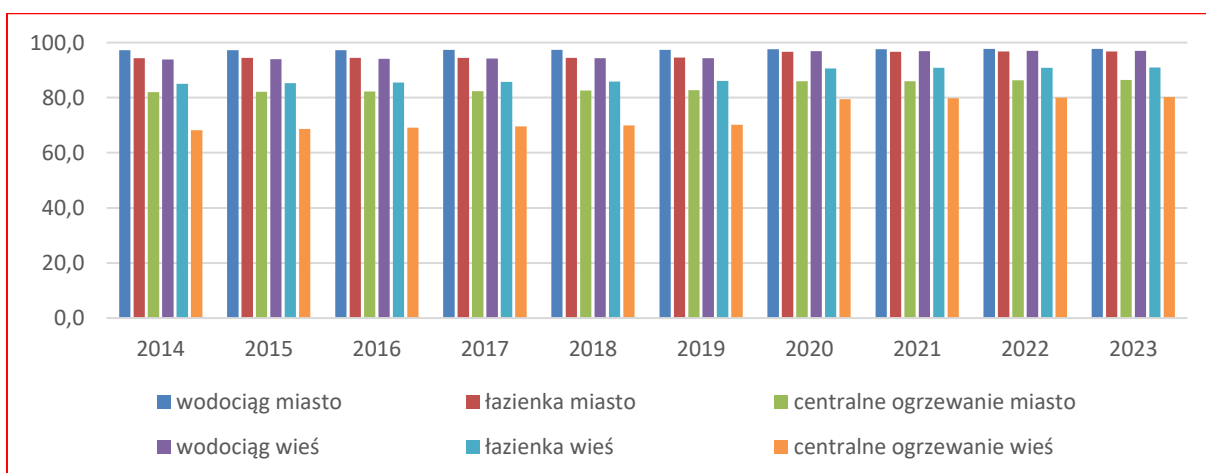
Wykres 30. Zużycie wody w gospodarstwach domowych na mieszkańca (m³)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2014–2023 zużycie wody per capita wzrosło z 10,8 do 12,5 m³. W miastach wskaźnik ten jest wyraźnie wyższy (ok. 20,7 m³) niż na wsi (10,8 m³), co potwierdza zróżnicowanie dostępności usług wodnych. Systematyczny wzrost wskazuje na poprawę warunków bytowych i infrastrukturalnych, ale również na potrzebę racjonalizacji zużycia i modernizacji sieci.

Wykres 31. Mieszkania wyposażone w poszczególne instalacje w % ogółu mieszkań

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

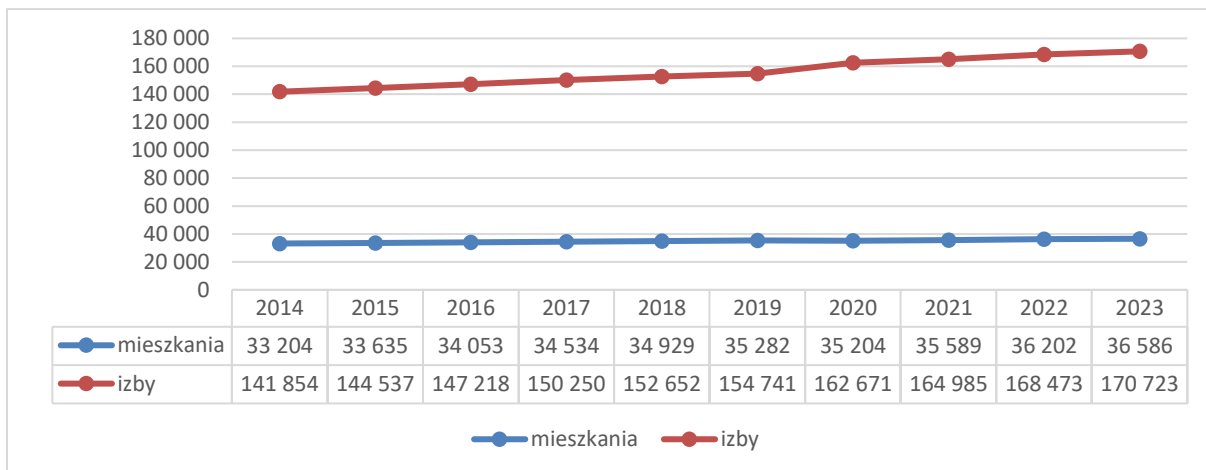
Wyposażenie mieszkań w instalacje wodociągowe, łazienki i centralne ogrzewanie w miastach utrzymuje się na wysokim, bliskim 100% poziomie. Na terenach wiejskich widać jednak systematyczną poprawę – w 2023 r. udział mieszkań z łazienką i centralnym

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

ogrzewaniem zbliżył się do 90%, co świadczy o postępującej modernizacji warunków mieszkaniowych.

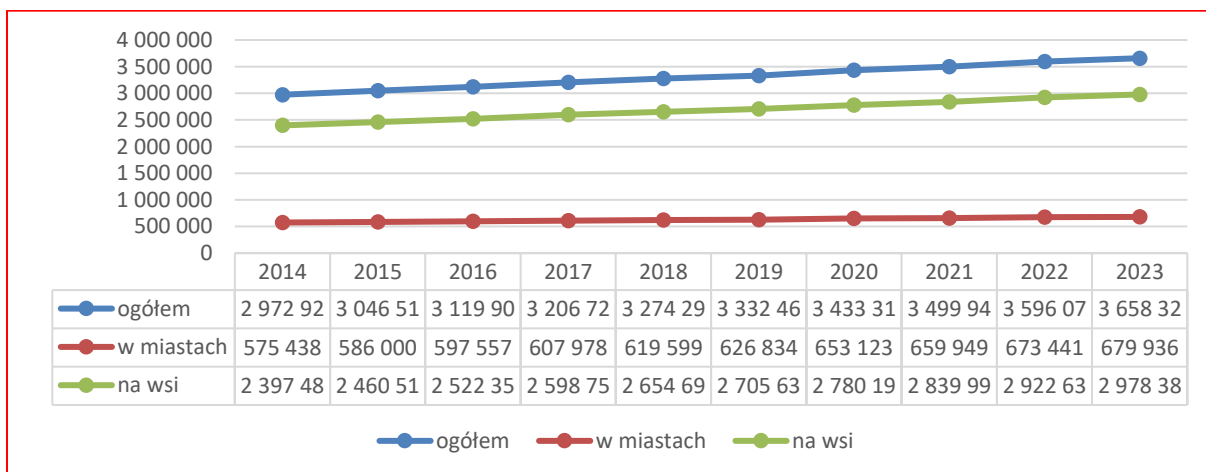
Wykres 32. Zasoby mieszkaniowe powiatu ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2014–2023 liczba mieszkań wzrosła z 33,2 tys. do 36,6 tys., a liczba izb z 141,9 tys. do 170,7 tys. Wzrost zasobów wskazuje na rozwój budownictwa mieszkaniowego i rosnącą dostępność lokali, co jest odpowiedzią na potrzeby demograficzne i migracyjne.

Wykres 33. Zasoby mieszkaniowe, łączna powierzchnia użytkowa mieszkań (m²)

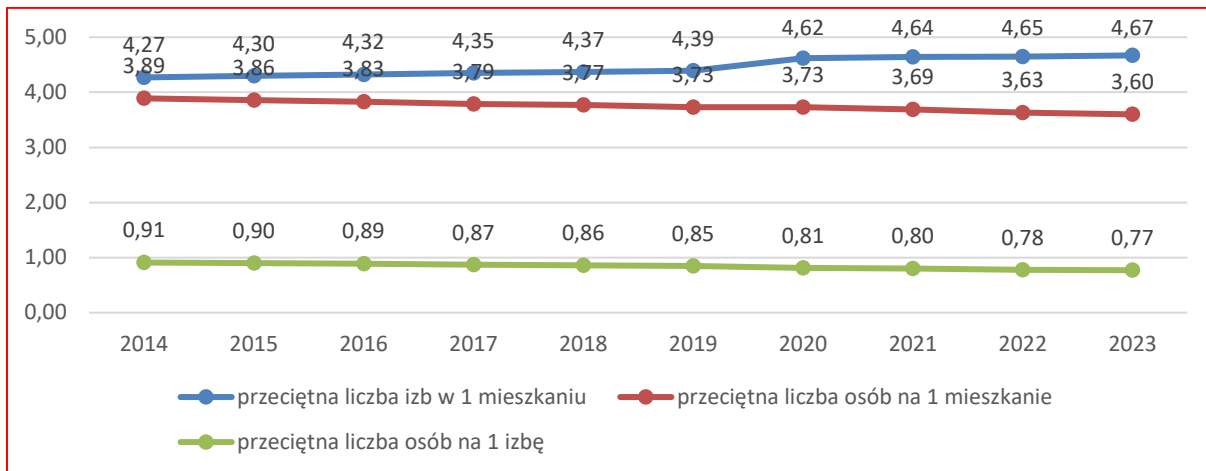
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Łączna powierzchnia mieszkań w powiecie wzrosła z 2,97 mln m² do 3,66 mln m². Największy przyrost odnotowano na terenach wiejskich (z 2,4 mln m² do prawie 3 mln m²), co odzwierciedla proces suburbanizacji i intensywny rozwój budownictwa poza miastami.

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

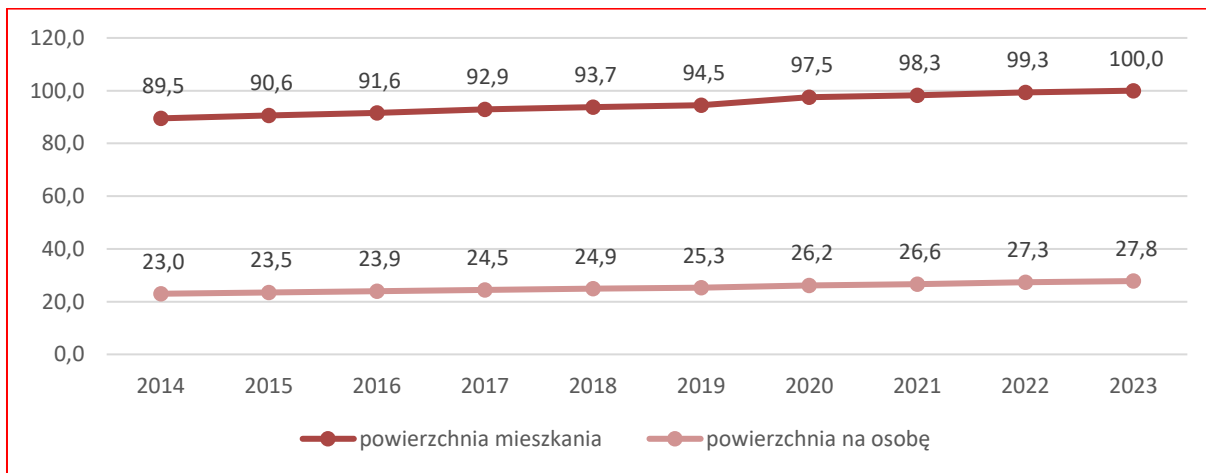
Wykres 34. Zasoby mieszkaniowe, podstawowe wskaźniki

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Systematycznie rośnie przeciętna liczba izb w jednym mieszkaniu (z 4,27 do 4,67), natomiast spada liczba osób na mieszkanie (z 3,89 do 3,60). Świadczy to o poprawie warunków mieszkaniowych i większej powierzchni przypadającej na osobę.

Wykres 35. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania (m²)

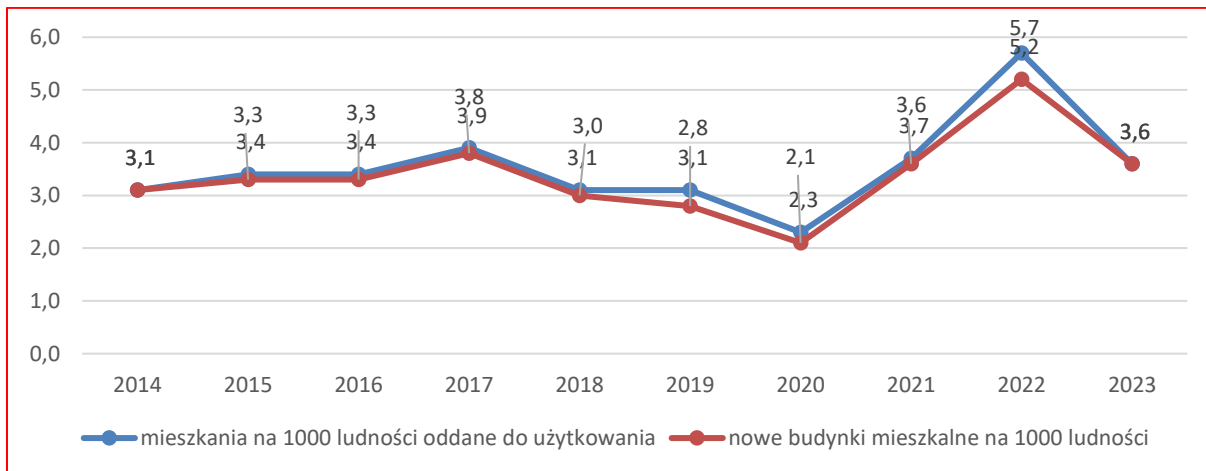
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W 2023 r. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania osiągnęła 100 m², a na osobę – 27,8 m². Trend wzrostowy utrzymuje się od 2014 r., co potwierdza rozwój budownictwa mieszkaniowego o coraz lepszym standardzie.

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

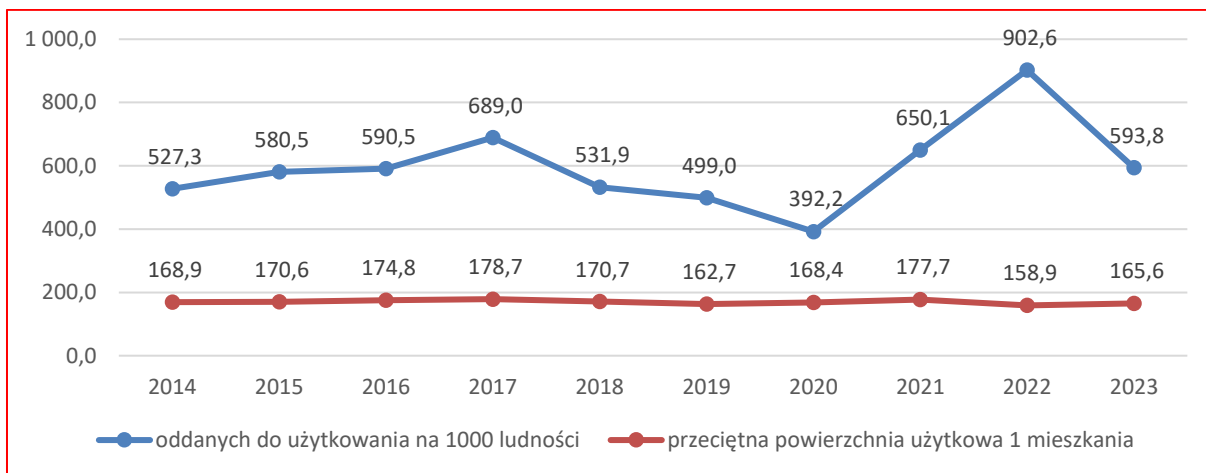
Wykres 36. Mieszkania i nowe budynki mieszkalne

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Liczba mieszkań oddawanych do użytku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców waha się w analizowanym okresie, osiągając szczyt w 2022 r. (5,7). Spadek w 2023 r. (do 3,6) może być efektem sytuacji makroekonomicznej (inflacja, koszty budowy, zmiana polityki kredytowej).

Wykres 37. Budynki niemieszkalne w powiecie ogółem, powierzchnia użytkowa (m²)

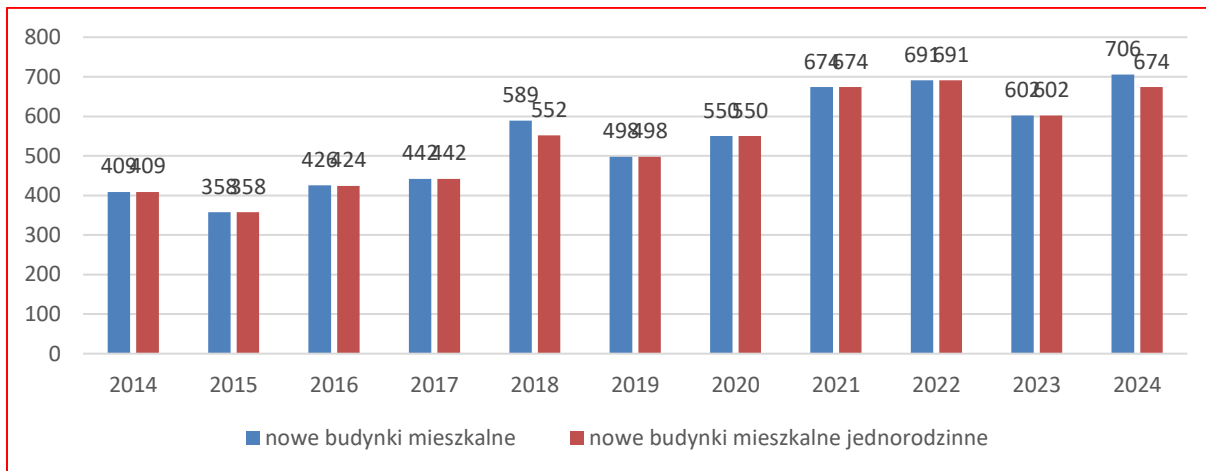

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Największa powierzchnia mieszkań oddanych do użytkowania miała miejsce w 2022 r. (902,6 m² na 1000 mieszkańców), co świadczy o boomie inwestycyjnym. W 2023 r. odnotowano spadek (do 593,8), ale nadal na wysokim poziomie historycznym.

Wykres 38. Pozwolenia wydane na budowę

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

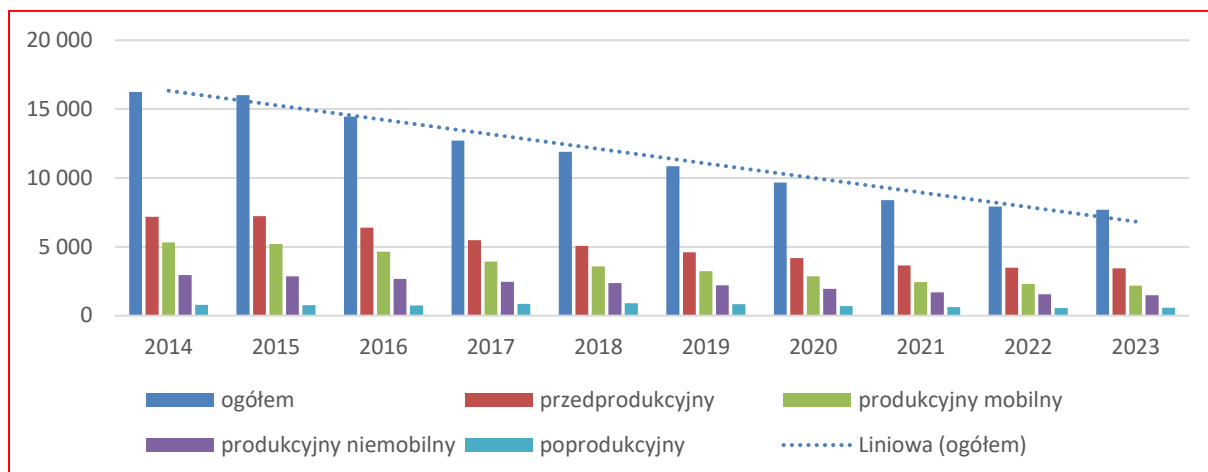
Liczba wydanych pozwoleń na budowę systematycznie rośnie, z 409 w 2014 r. do 706 w 2024 r. Zdecydowaną większość stanowią budynki jednorodzinne, co odzwierciedla charakter zabudowy w powiecie. Dane te potwierdzają rosnące zainteresowanie budową na własny użytek, szczególnie na terenach podmiejskich i wiejskich.

1.8. Pomoc społeczna

System pomocy społecznej w powiecie limanowskim przeszedł w ostatnich latach istotne zmiany. Obserwuje się pozytywną tendencję spadku liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, przy jednoczesnym wzroście znaczenia usług instytucjonalnych. Nadal jednak występuje wysoki udział osób potrzebujących wsparcia z powodu ubóstwa, niepełnosprawności czy długotrwałej choroby. Dla skutecznej interwencji społecznej konieczne jest dalsze wzmacnianie lokalnych polityk integracyjnych oraz rozwój usług społecznych świadczonych w miejscu zamieszkania.

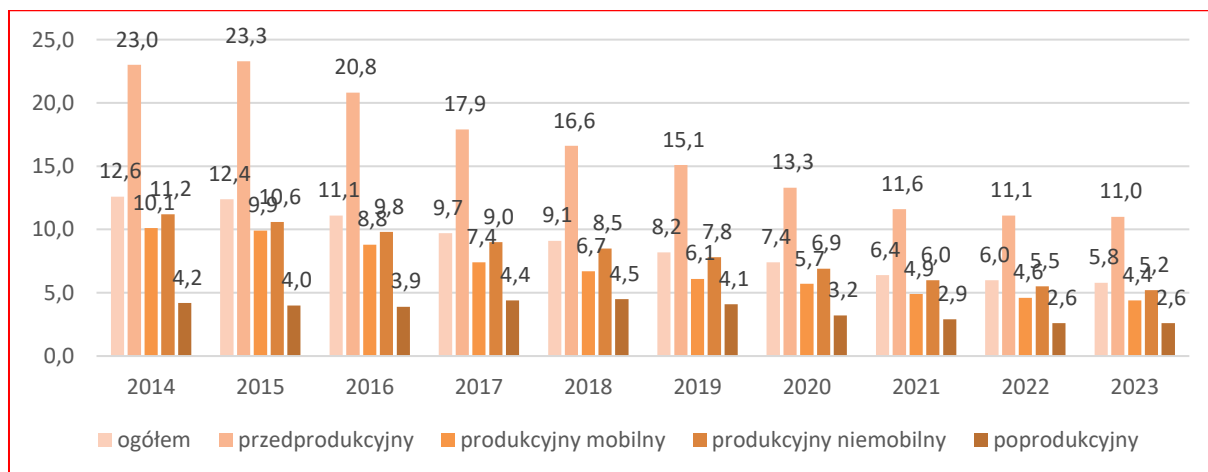
Wykres 39. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem i grupy wiekowe)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2014–2023 liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w powiecie limanowskim systematycznie malała – z ponad 16 tys. osób w 2014 r. do ok. 7 tys. w 2023 r. Największy spadek dotyczy grupy przedprodukcyjnej oraz produkcyjnej niemobilnej. Spadek ten można interpretować jako efekt poprawy sytuacji dochodowej i aktywizacji zawodowej części mieszkańców, ale także zmian w polityce socjalnej i systemie świadczeń.

Wykres 40. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

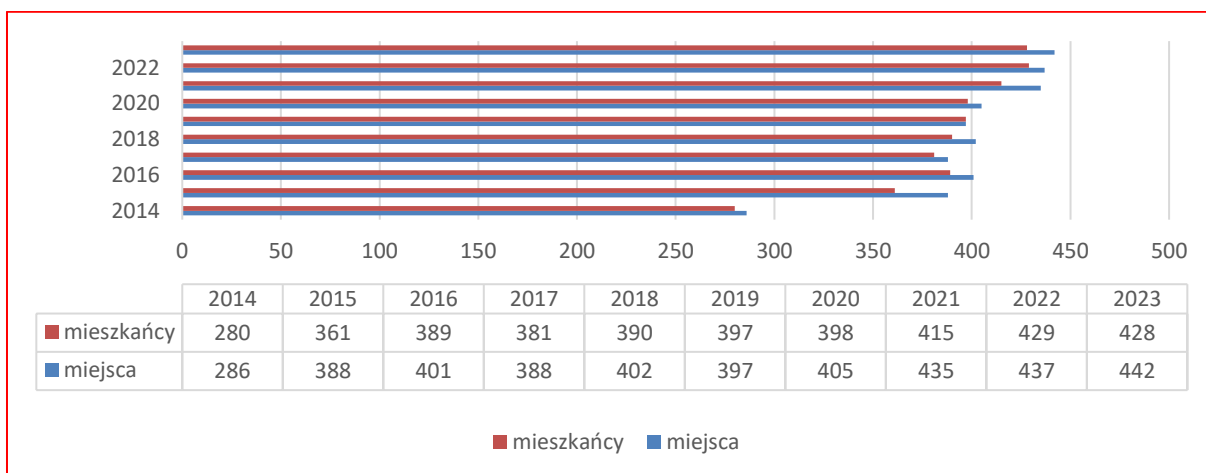
Zasięg środowiskowej pomocy społecznej spadł z 12,6% w 2014 r. do 11,0% w 2023 r. Najwyższy udział beneficjentów odnotowano w miastach, co może być związane z większą koncentracją osób samotnych, bezdomnych i niepełnosprawnych. Na wsi zasięg ten wahał

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

się od 9,2% do 10,8%, wykazując umiarkowaną, ale stabilną tendencję wzrostową. Długofalowo wskaźnik ogólny pozostaje jednak stosunkowo wysoki i wskazuje na trwałe problemy społeczne w wybranych grupach.

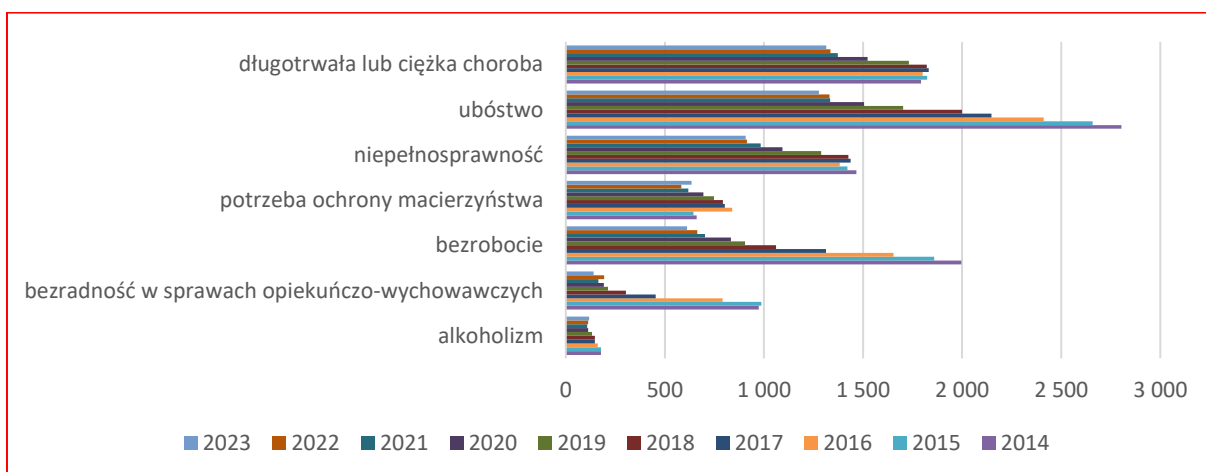
Wykres 41. Placówki stacjonarnej pomocy społecznej, miejsca i mieszkańcy

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Liczba miejsc w placówkach pomocy społecznej wzrosła z 286 w 2014 r. do 442 w 2023 r., a liczba mieszkańców z 280 do 428. Dane te świadczą o rosnącym zapotrzebowaniu na formy instytucjonalnego wsparcia – zwłaszcza dla osób starszych i niepełnosprawnych – oraz o rozwoju lokalnej infrastruktury opiekuńczej.

Wykres 42. Najczęstsze przyczyny, na podstawie których przyznano rodzinom pomoc społeczną

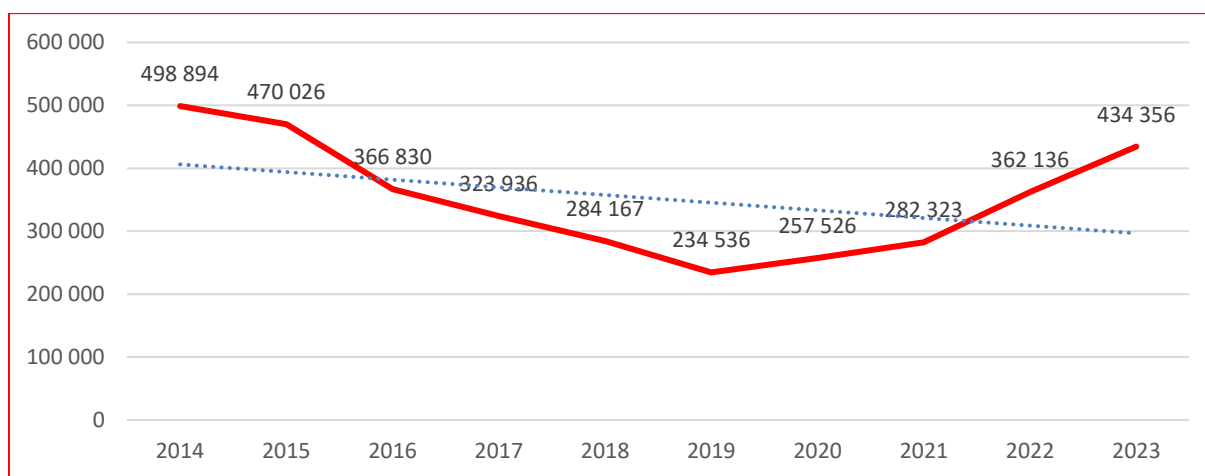

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Najczęstszą przyczyną przyznania pomocy społecznej pozostaje ubóstwo, mimo jego niewielkiego spadku od 2014 r. Wysoko plasują się również: niepełnosprawność, długotrwała choroba i bezrobocie. Od 2020 r. widoczna jest relatywnie stała liczba przypadków związanych z potrzebą ochrony macierzyństwa oraz bezradnością wychowawczą. Wskazuje to na złożony charakter problemów społecznych, wymagający interdyscyplinarnego podejścia w ramach polityki społecznej powiatu.

Wykres 43. Kwoty wypłaconych dodatków mieszkaniowych ogółem (PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Kwota dodatków mieszkaniowych wypłacanych w powiecie uległa istotnym zmianom w analizowanym okresie – po silnym spadku w latach 2014–2019 (z ok. 498 tys. zł do 234 tys. zł), nastąpiło ich ponowne zwiększenie do 434 tys. zł w 2023 r. Ostatnie lata mogą wskazywać na rosnące trudności mieszkaniowe oraz wzrost kosztów utrzymania, które ponownie zwiększają liczbę wniosków o wsparcie.

1.9. Rynek pracy

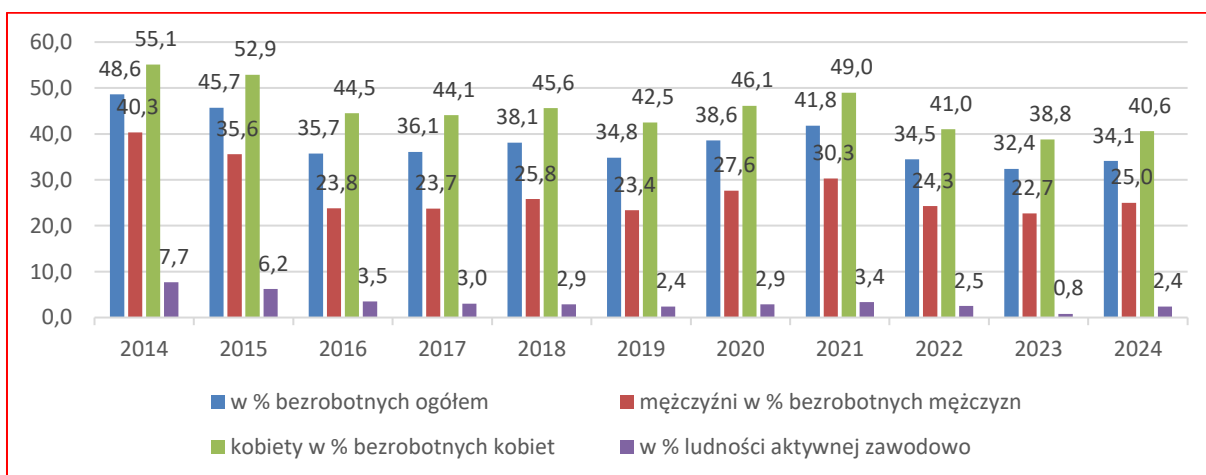
W ostatnich latach sytuacja na rynku pracy w powiecie limanowskim ulega systematycznej poprawie, o czym świadczy znaczący spadek liczby osób bezrobotnych oraz długotrwale pozostających bez zatrudnienia. Zmniejszenie stopy bezrobocia rejestrowanego oraz ograniczony napływ nowych bezrobotnych potwierdzają pozytywne tendencje w lokalnej gospodarce. Jednocześnie struktura bezrobocia wskazuje na potrzebę kontynuacji

i rozszerzenia działań aktywizujących – w szczególności w odniesieniu do kobiet, osób starszych i młodych dorosłych.

W perspektywie dalszego rozwoju kluczowe znaczenie będzie miało dostosowanie systemu kształcenia zawodowego do zmieniających się potrzeb rynku oraz rozwój elastycznych form zatrudnienia. Efektywne przeciwdziałanie wykluczeniu zawodowemu wymaga także wzmacniania polityk integrujących działania samorządów, szkół, instytucji rynku pracy oraz sektora prywatnego.

Wykres 44. Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż rok (%)

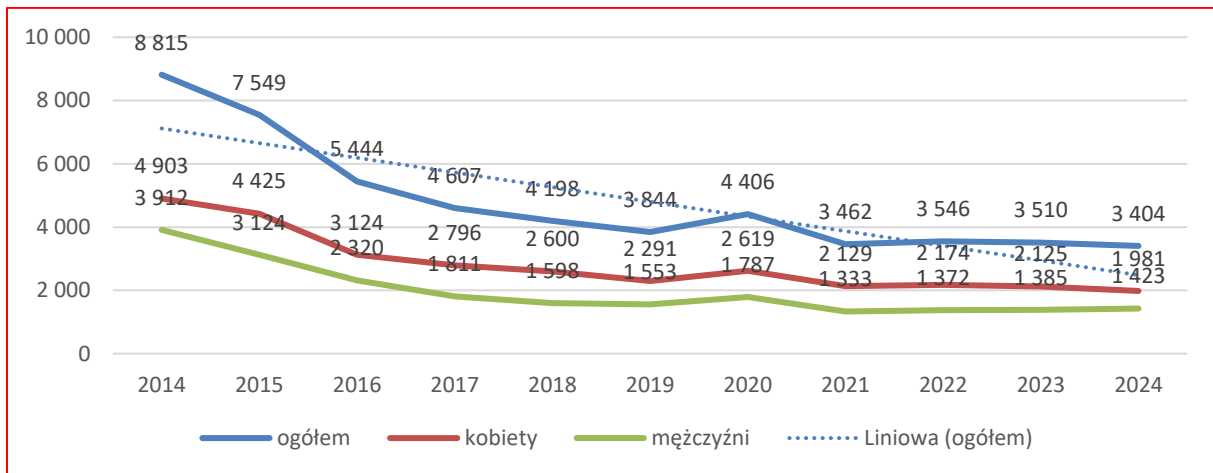
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W ciągu ostatnich dziesięciu lat systematycznie maleje odsetek osób długotrwale bezrobotnych – z poziomu 48,6% w 2014 r. do 34,1% w 2024 r. Trend ten wskazuje na poprawę aktywizacji zawodowej i skuteczność działań rynku pracy. Wciąż jednak istotna część bezrobotnych pozostaje poza rynkiem pracy przez okres przekraczający 12 miesięcy, co świadczy o konieczności wdrażania programów wsparcia o charakterze indywidualnym, szczególnie dla kobiet (40,6%) i osób o niskich kwalifikacjach.

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

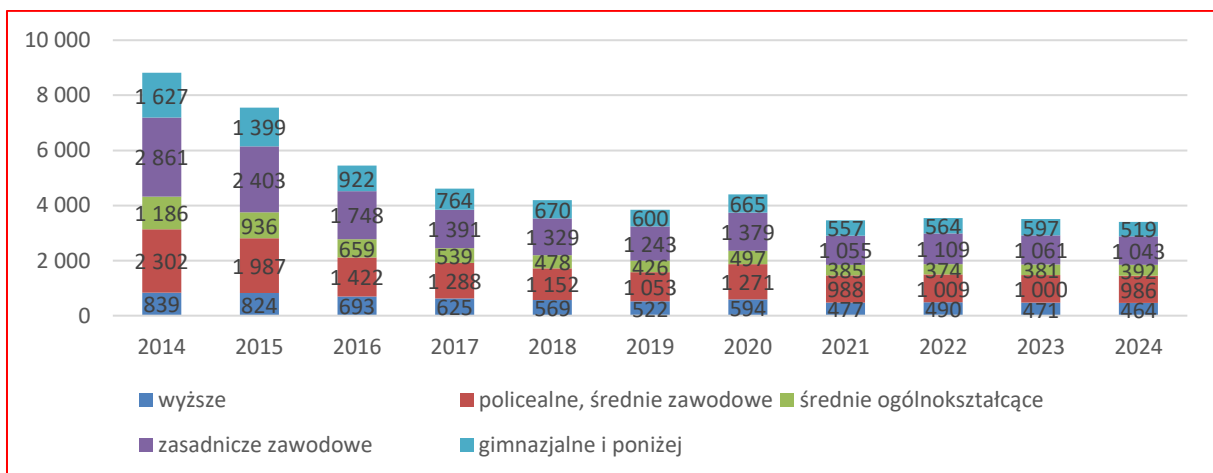
Wykres 45. Bezrobotni zarejestrowani

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2014–2024 liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie limanowskim zmniejszyła się ponad dwukrotnie – z blisko 9 tys. do ok. 3,4 tys. osób. Widoczna jest znaczna poprawa sytuacji na rynku pracy, przy czym liczba bezrobotnych kobiet (ok. 2 tys.) nadal istotnie przewyższa liczbę mężczyzn (ok. 1,4 tys.), co może świadczyć o barierach w dostępie do zatrudnienia wśród kobiet, np. związanych z brakiem opieki instytucjonalnej nad dziećmi lub strukturalnym niedopasowaniem ofert pracy.

Wykres 46. Bezrobotni zarejestrowani wg poziomu wykształcenia

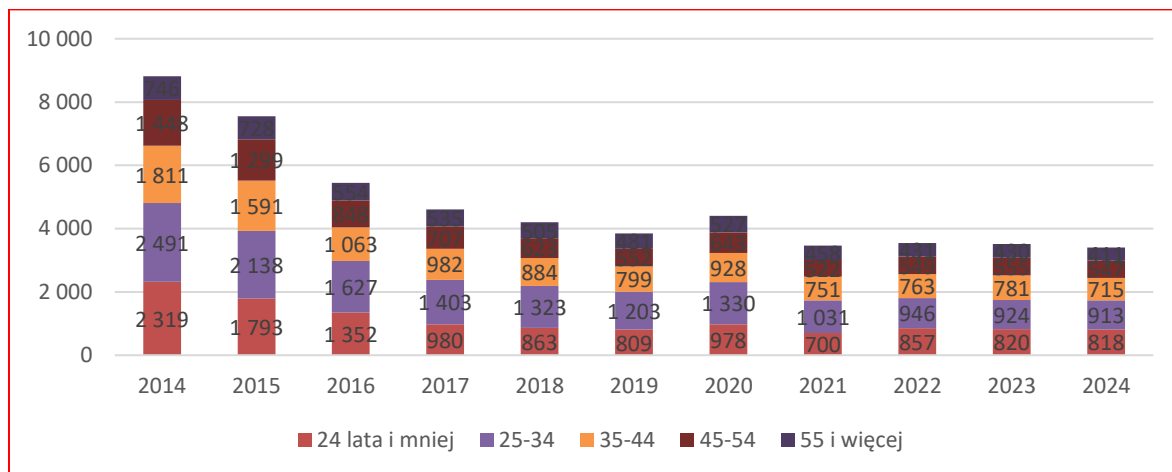
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Największą grupę bezrobotnych w 2024 r. stanowią osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (ok. 1 tys. osób), co może wskazywać na ograniczoną chłonność rynku lokalnego dla osób z kwalifikacjami technicznymi. Malejący udział bezrobotnych

z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym wskazuje na sukcesy działań edukacyjnych i przekwalifikowujących. Wysoka liczba bezrobotnych z zasadniczym wykształceniem zawodowym sugeruje konieczność dostosowania kształcenia zawodowego do realnych potrzeb lokalnego rynku.

Wykres 47. Bezrobotni zarejestrowani wg wieku

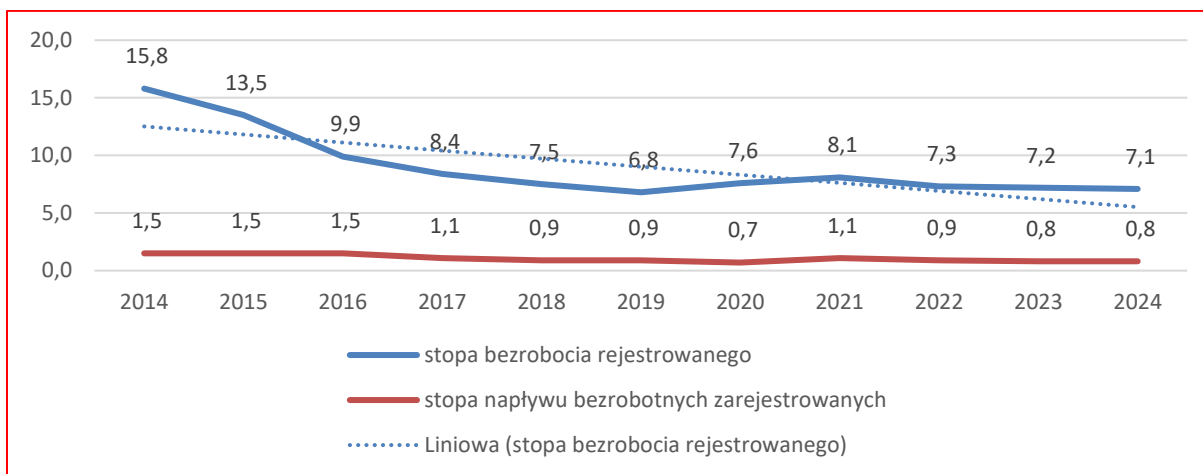

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W całym analizowanym okresie (2014–2024) bezrobocie dotyczyło głównie osób młodych (do 34 lat) oraz osób w wieku 45–54 lata. Obecnie rośnie udział bezrobotnych w najstarszej grupie wiekowej (55+), co może wynikać z trudności w powrocie na rynek pracy oraz niskiej elastyczności systemu szkoleń zawodowych. Polityka aktywizacji zawodowej powinna zatem uwzględniać potrzeby zarówno osób młodych, jak i starszych, poprzez elastyczne formy zatrudnienia oraz indywidualne ścieżki wsparcia.

Wykres 48. Stopa bezrobocia rejestrowanego i stopa napływu bezrobotnych zarejestrowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

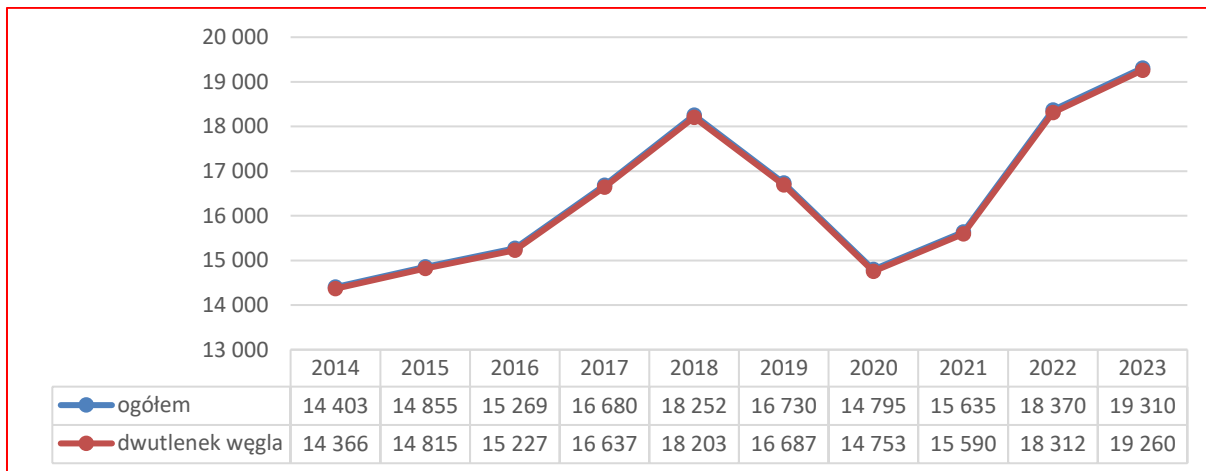
Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie limanowskim uległa znacznemu obniżeniu – z 15,8% w 2014 r. do 7,1% w 2024 r. Zmniejszenie napływu nowych bezrobotnych (0,8%) potwierdza stabilizację rynku pracy. Obserwowany trend spadkowy uzasadnia kontynuację działań na rzecz wzmacniania mobilności zawodowej i rozwijania sektora MŚP jako kluczowego obszaru zatrudnienia w regionie.

1.10. Przestrzeń i środowisko naturalne

Powiat charakteryzuje się wysokim udziałem terenów o walorach przyrodniczych i krajobrazowych, w tym lasów oraz obszarów chronionych, które pełnią istotną funkcję ekologiczną, rekreacyjną i klimatyczną. Jednocześnie dynamiczny rozwój budownictwa mieszkaniowego i usługowego oraz wzrost liczby mieszkańców generują rosnące wyzwania związane z ochroną środowiska, gospodarką odpadami, emisją zanieczyszczeń oraz dostępnością terenów zielonych i infrastruktury technicznej. W niniejszym podrozdziale przedstawiono analizę struktury użytkowania terenu, stanu i zmian w zakresie jakości środowiska, w tym emisji gazów, gospodarki wodno-ściekowej i odpadowej, a także działań proekologicznych podejmowanych przez samorząd lokalny.

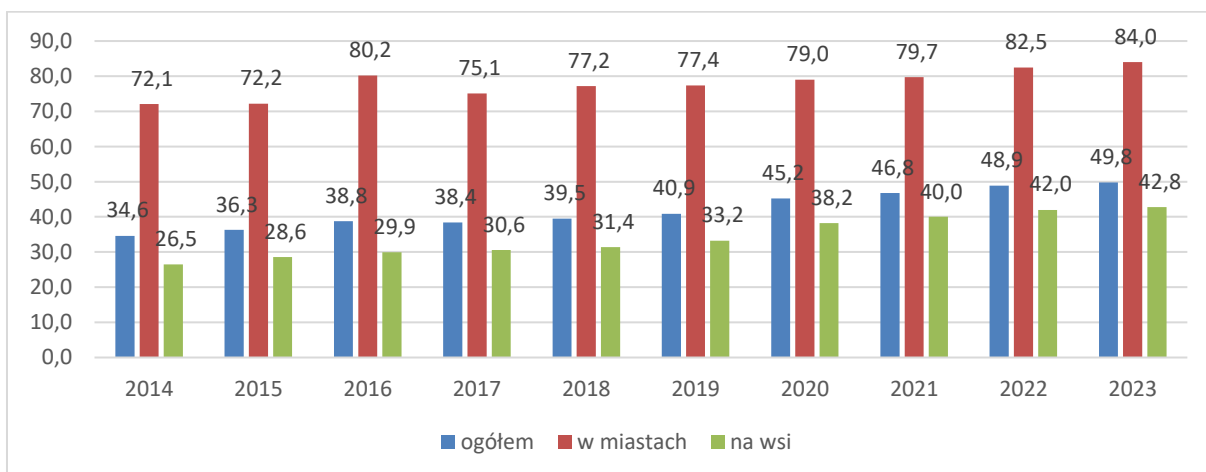
Wykres 49. Emisja zanieczyszczeń gazowych (t/r)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2014–2023 zaobserwowano ogólny wzrost emisji gazowych, w tym emisji CO₂, przy czym po szczycie w 2018 r. nastąpił spadek w latach 2019–2020, a następnie ponowny wzrost w latach 2021–2023. Trend ten świadczy o odbudowie aktywności gospodarczej po pandemii COVID-19, ale też o rosnącym wyzwaniu w zakresie neutralności klimatycznej. Powiat powinien intensyfikować działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej i transformacji energetycznej.

Wykres 50. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

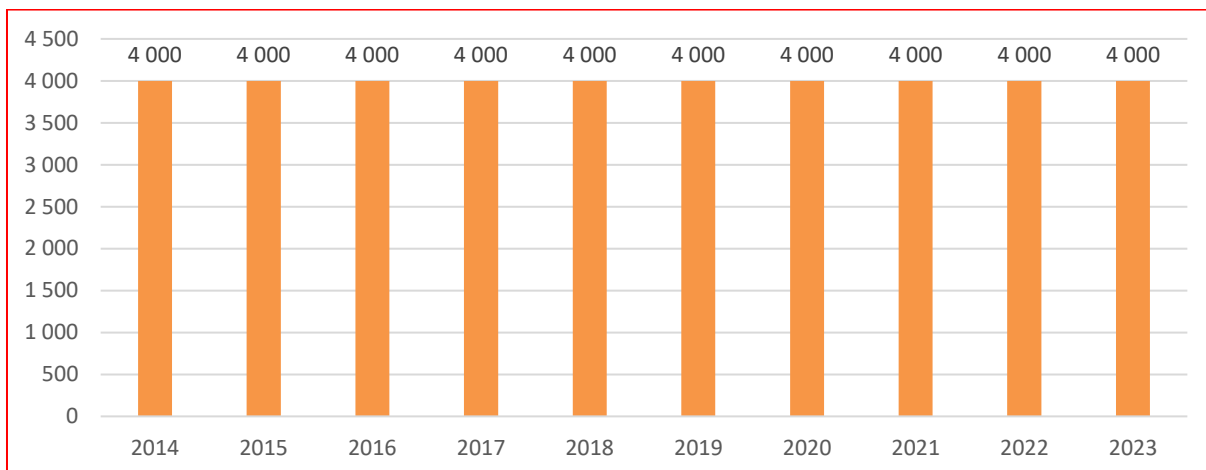
Systematyczny wzrost udziału ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (z 34,6% w 2014 r. do 49,8% w 2023 r.) świadczy o poprawie infrastruktury sanitarnej. Nadal jednak istotna część mieszkańców, zwłaszcza na terenach wiejskich, pozostaje poza zasięgiem

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

oczyszczalni. Wymaga to dalszych inwestycji w rozbudowę sieci kanalizacyjnej oraz zwiększenia liczby oczyszczalni lokalnych i przydomowych.

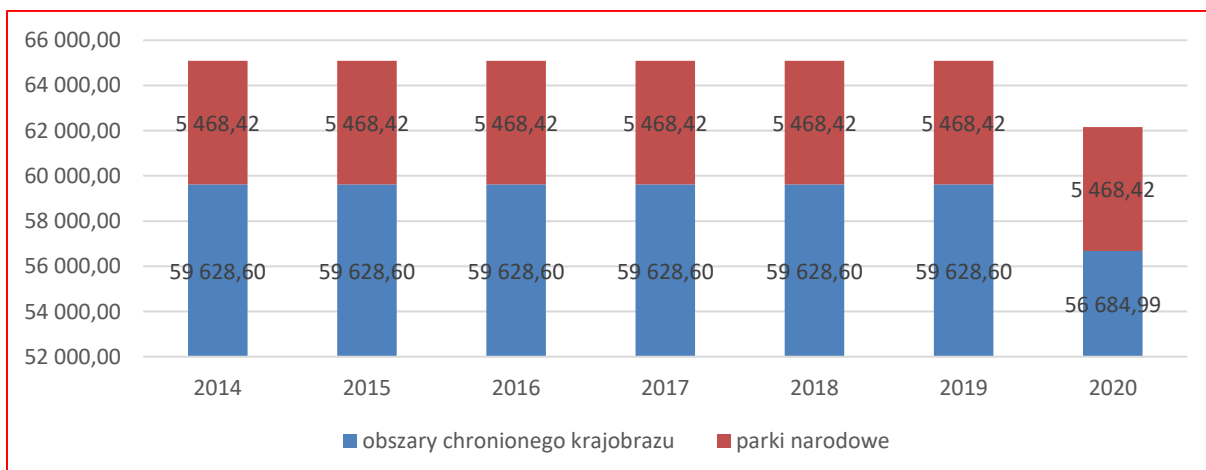
Wykres 51. Oczyszczalnie przemysłowe, przepustowość projektowa oczyszczalni (m³/dobę)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Utrzymując się na stałym poziomie przepustowość projektowa oczyszczalni przemysłowych (4 000 m³/dobę) wskazuje na brak nowych inwestycji w tym zakresie w analizowanym okresie. Biorąc pod uwagę rozwój działalności gospodarczej, konieczne może być zwiększenie potencjału oczyszczalni lub budowa nowych instalacji dla rozwijających się stref przemysłowych.

Wykres 52. Obszary prawnie chronione (ha)

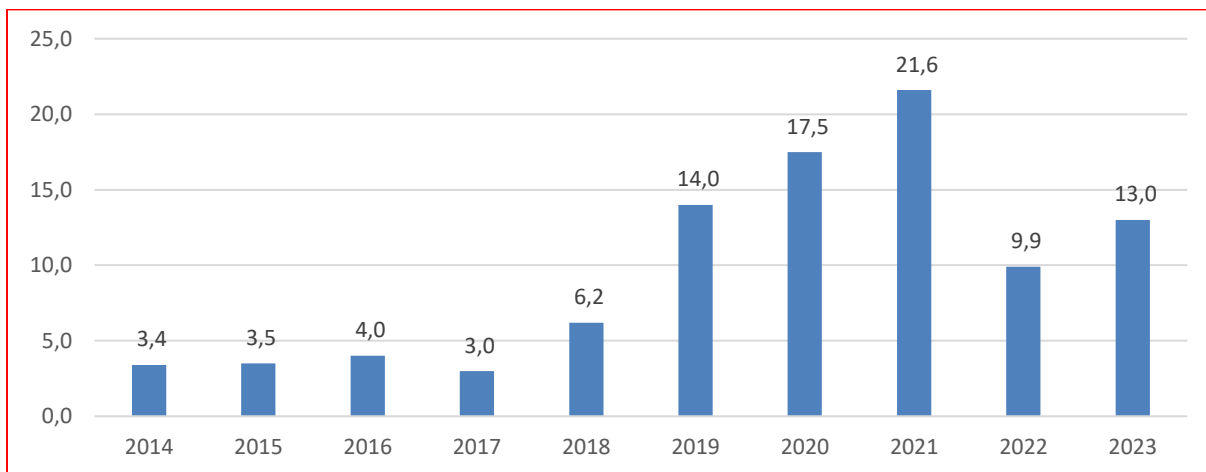

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Nieznaczne zmniejszenie powierzchni obszarów chronionych w 2020 r. może wynikać z korekt administracyjnych. Stała obecność parków narodowych i obszarów chronionego krajobrazu świadczy o wysokiej wartości przyrodniczej powiatu. Utrzymanie i ochrona tych terenów powinny pozostać priorytetem.

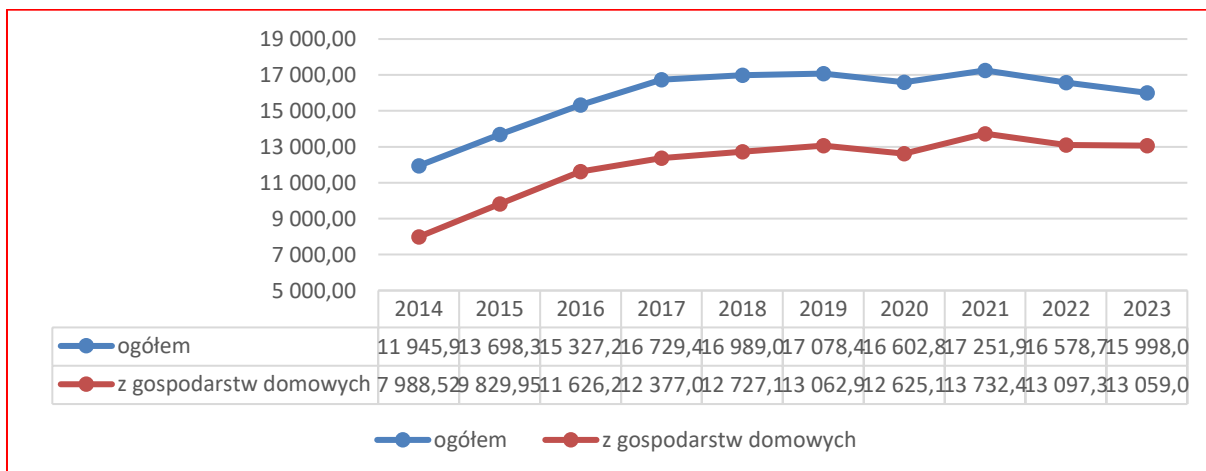
Wykres 53. Odpady komunalne zebrane podczas likwidacji dzikich wysypisk (t)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Znaczny wzrost masy odpadów usuwanych z dzikich wysypisk w latach 2019–2021 (szczególnie 21,6 ton w 2021 r.) świadczy o problemie niewłaściwego gospodarowania odpadami. Działania edukacyjne i inwestycyjne w systemy selektywnej zbiórki odpadów oraz monitoring miejsc nielegalnego składowania powinny zostać wzmocnione.

Wykres 54. Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku (t)

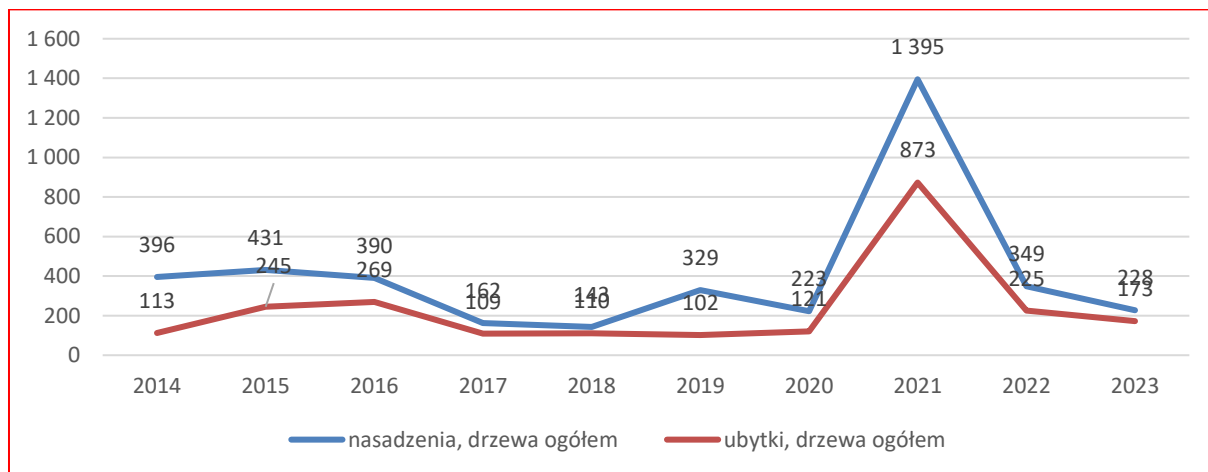
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

Po systematycznym wzroście od 2014 r. do 2021 r., masa odpadów zmieszanych stabilizuje się, jednak pozostaje na wysokim poziomie. Konieczne jest dalsze ograniczanie ilości odpadów niesegregowanych m.in. poprzez rozwój systemów selektywnej zbiórki i kampanie edukacyjne.

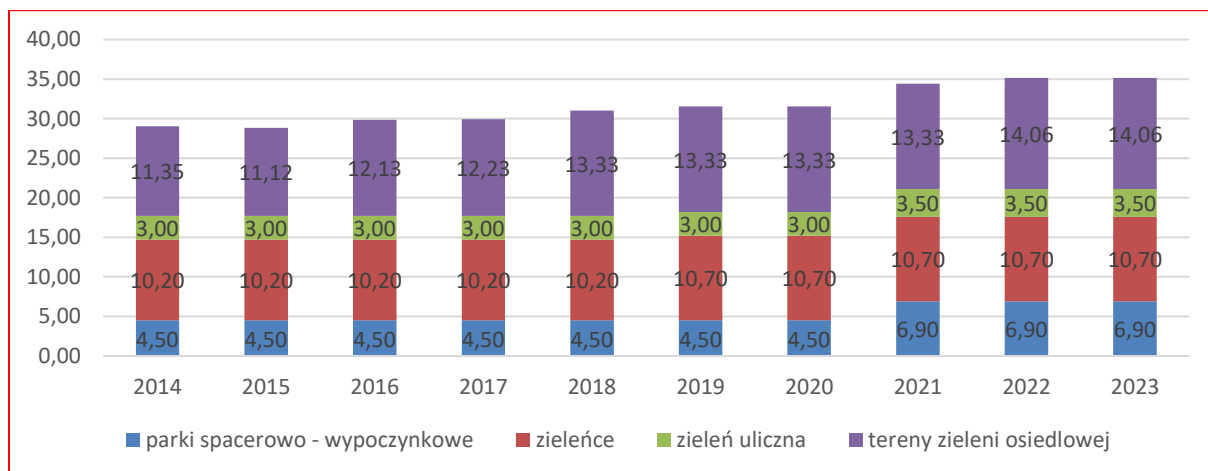
Wykres 55. Tereny zieleni, nasadzenia i ubytki (szt.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Dane wskazują na nieregularny charakter nasadzeń i wycinek. Szczególny wzrost nasadzeń w 2021 r. (1 395 sztuk) może być efektem programów zalesiania lub rekompensat środowiskowych. Dla zapewnienia równowagi przyrodniczej niezbędne jest zachowanie korzystnego bilansu zieleni, przy systematycznym prowadzeniu nowych nasadzeń.

Wykres 56. Tereny zieleni, powierzchnia (ha)

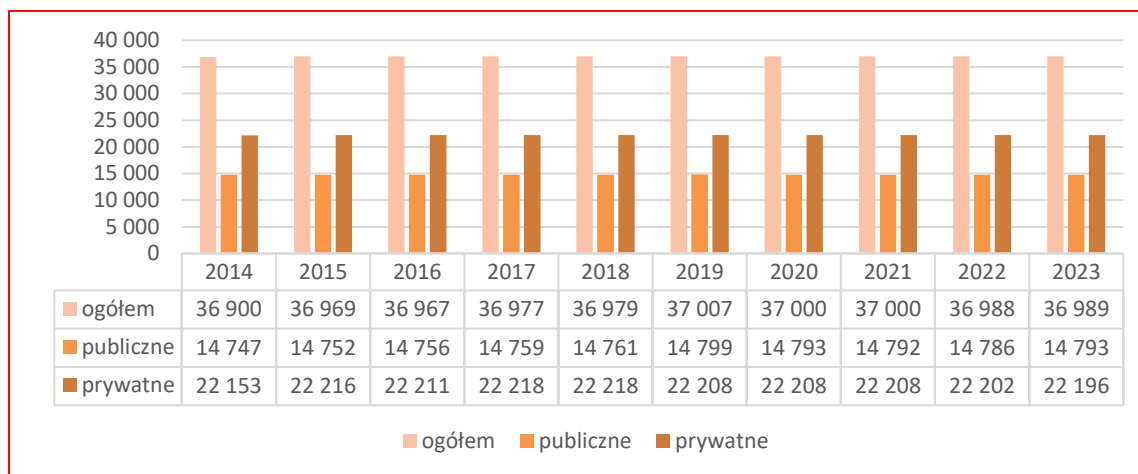

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Wzrost powierzchni terenów zieleni osiedlowej i rekreacyjnej od 2018 r. do 2023 r. świadczy o poprawie jakości życia mieszkańców oraz wdrażaniu działań prośrodowiskowych na poziomie lokalnym. Dalszy rozwój tych terenów powinien iść w parze z adaptacją do zmian klimatycznych (np. ogrody deszczowe, bioróżnorodność).

Wykres 57. Powierzchnia gruntów leśnych (ha)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Powierzchnia lasów w powiecie pozostaje stabilna na poziomie około 36 900 ha. To ważny zasób ekologiczny i ekonomiczny, wymagający ochrony przed presją urbanizacyjną oraz adaptacji do wyzwań związanych z suszami, chorobami drzew i zmianami klimatu.

1.11. Walory przyrodniczo-krajobrazowe

Powiat Limanowski wyróżnia się wyjątkowymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi, stanowiącymi jeden z jego najważniejszych atutów rozwojowych. Naturalne bogactwo regionu koncentruje się przede wszystkim w obszarach górskich, które obejmują znaczną część powierzchni powiatu, ze szczególnym uwzględnieniem Beskidu Wyspowego i Gorców. Te cenne zasoby przyrody mają istotne znaczenie nie tylko z punktu widzenia ochrony środowiska i bioróżnorodności, ale także w kontekście turystyki, rekreacji, zdrowia publicznego i lokalnej tożsamości kulturowej.

Beskid Wyspowy charakteryzuje się unikatową rzeźbą terenu – odosobnionymi, wyspowymi szczytami oddzielonymi głębokimi przełęczami. Taka forma krajobrazu zapewnia spektakularne widoki na Tatry, Gorce i Babią Górę oraz nadaje regionowi niepowtarzalny

charakter. Szczyty takie jak Mogielica, Skietek, Ćwilin, Lubogoszcz czy Jaworz stanowią znane i cenione cele wycieczek pieszych i rowerowych. Równie atrakcyjne są przełęcze, m.in. Gruszowiec czy Widoma, oraz doliny górskich potoków i rzek. W regionie występują także naturalne zasoby wód mineralnych i termalnych, które dodatkowo wzmacniają potencjał uzdrowiskowy powiatu.

Ważnym komponentem krajobrazu Beskidu Wyspowego są lasy, pokrywające ponad 60% powierzchni w niektórych częściach regionu (np. okolice Kamienicy), z dobrze zachowanym układem pięter roślinnych – od piętra pogórza po regiel dolny. Obszar ten cechuje się także obecnością ciekawych zjawisk krasowych, w tym jaskiń – jak Jaskinia Zbójnicka, będąca siedliskiem rzadkich gatunków nietoperzy, np. podkowca wielkiego.

Równorzędnym pod względem przyrodniczym obszarem jest Gorczański Park Narodowy, niemal w całości położony w granicach powiatu limanowskiego. Park ten chroni rozległe kompleksy lasów naturalnych i półnaturalnych, w których występują niemal wszystkie typy lasów górskich. Szczególnie cenne są tu polany reglowe, które stanowią siedlisko aż 40% flory naczyniowej Parku, w tym wielu gatunków rzadkich, zagrożonych i chronionych. Równie bogaty jest świat zwierząt – obok powszechnie znanych dużych drapieżników jak niedźwiedź, wilk czy ryś, występują tu liczne chronione gatunki ptaków i ssaków, wpisane do „Polskiej czerwonej księgi zwierząt”.

Malowniczość krajobrazu Gorców i Beskidu Wyspowego, jego różnorodność biologiczna, a także wysoka jakość środowiska stanowią o strategicznym potencjale rozwoju powiatu w kierunku turystyki przyrodniczej, edukacji ekologicznej oraz działań na rzecz ochrony dziedzictwa naturalnego. Zachowanie i racjonalne zagospodarowanie tych zasobów powinno stanowić jeden z kluczowych priorytetów w polityce przestrzennej i środowiskowej samorządu.

1.12. Stan środowiska naturalnego – zanieczyszczenie powietrza

Jakość powietrza atmosferycznego stanowi istotny wskaźnik stanu środowiska naturalnego i wpływa bezpośrednio na jakość życia mieszkańców oraz kondycję lokalnych ekosystemów. Pomimo że powiat limanowski należy do obszarów słabo uprzemysłowionych, prowadzona na jego terenie działalność gospodarcza – nawet w formie drobnej wytwórczości

czy usług – generuje emisje zanieczyszczeń, które podlegają obowiązkowi monitorowania, ewidencji i regulacji administracyjnej. Z uwagi na wysoką wartość przyrodniczą regionu, działania w zakresie ochrony powietrza nabierają szczególnego znaczenia.

System kontroli środowiskowej w powiecie limanowskim opiera się na wydawaniu pozwoleń na wprowadzanie gazów i pyłów do atmosfery oraz przyjmowaniu zgłoszeń instalacji, które nie wymagają pozwolenia. W 2004 roku wydano jedenaście decyzji administracyjnych dotyczących emisji z instalacji takich jak lakiernie, stolarnie, tartaki, wędzarnie czy zakłady chemiczne. Dominującymi substancjami zanieczyszczającymi były m.in. lotne związki organiczne (LZO), pyły zawieszone PM₁₀, tlenki azotu, dwutlenek siarki i tlenek węgla, przy czym istotne różnice występowały w zależności od rodzaju działalności. Szczególną uwagę zwrócono na lakiernie, które ze względu na emisje LZO podlegają zaostrzonym wymagom wynikającym z implementacji unijnej dyrektywy 1999/13/WE.

W analizowanym okresie odnotowano także zaledwie sześć zgłoszeń instalacji niepodlegających obowiązkowi uzyskania pozwolenia, głównie kotłowni i stacji paliw, co może wskazywać na niedostateczną świadomość obowiązków prawnych wśród przedsiębiorców. Sytuacja ta ulega jednak poprawie w sektorze średnich przedsiębiorstw, zwłaszcza objętych częstszymi kontrolami Inspekcji Ochrony Środowiska.

Łączna dopuszczalna emisja substancji zanieczyszczających w 2004 roku obejmowała m.in. 20 Mg tlenku węgla, 7,6 Mg ksyleny, 2,8 Mg octanu etylu i 3,4 Mg ditlenku azotu. Zestawienie to potwierdza, że nawet przy niewielkiej skali działalności przemysłowej, różnorodność i potencjalna uciążliwość emisji wymagają systemowego nadzoru oraz ciągłej aktualizacji działań na rzecz poprawy jakości powietrza.

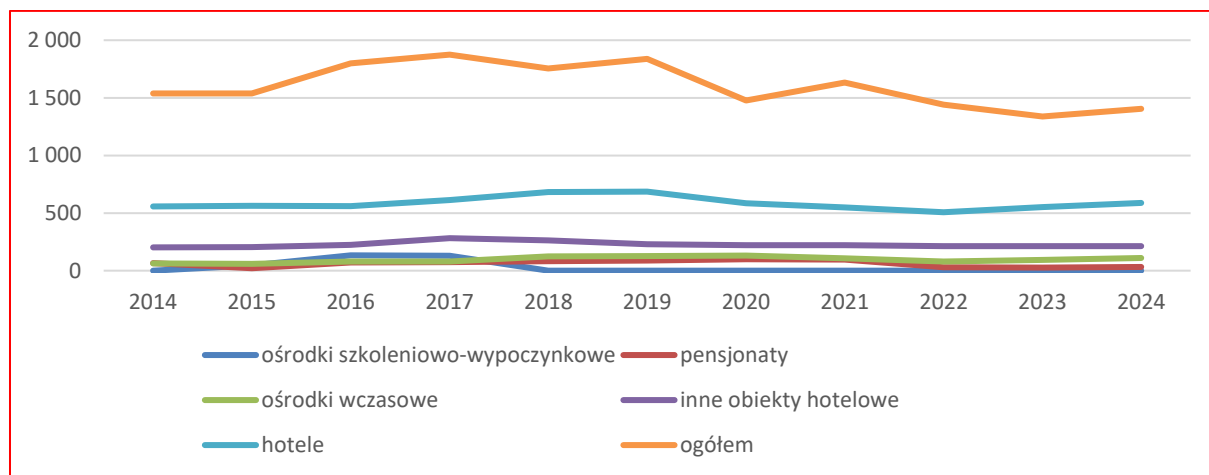
W świetle przedstawionych danych należy podkreślić konieczność dalszego wzmacniania edukacji środowiskowej oraz systemu nadzoru nad emisjami z instalacji, niezależnie od ich skali. Ochrona powietrza atmosferycznego pozostaje jednym z kluczowych elementów zrównoważonego rozwoju powiatu limanowskiego, zwłaszcza w kontekście ochrony jego unikalnych walorów krajobrazowych i przyrodniczych.

1.13. Turystyka

Powiat limanowski należy do najbardziej atrakcyjnych turystycznie obszarów województwa małopolskiego, przyciągając gości przez cały rok dzięki zróżnicowanej ofercie wypoczynkowej. Region wyróżnia się bogactwem naturalnym – licznymi trasami górskimi, lasami, rzekami oraz infrastrukturą sprzyjającą uprawianiu turystyki pieszej, rowerowej i narciarskiej. Swoje miejsce znajdują tu zarówno miłośnicy aktywnego wypoczynku, jak i turyści rodinni oraz osoby poszukujące weekendowego relaksu. Oprócz walorów przyrodniczych, powiat oferuje unikatowe zasoby dziedzictwa kulturowego – zabytkowe drewniane kościoły w Łososinie Górnej, Łukowicy, Słopnicach i Dobrej oraz reprezentatywne przykłady małopolskiej architektury dworskiej, jak zespoły parkowo-pałacowe w Laskowej, Kamienicy, Niedźwiedziu i Świdniku. Część z nich, po przejęciu przez samorządy, została udostępniona potencjalnym inwestorom, co tworzy dodatkowe możliwości rozwoju turystyki i rekreacji w regionie.

Wykres 58. Miejsca noclegowe

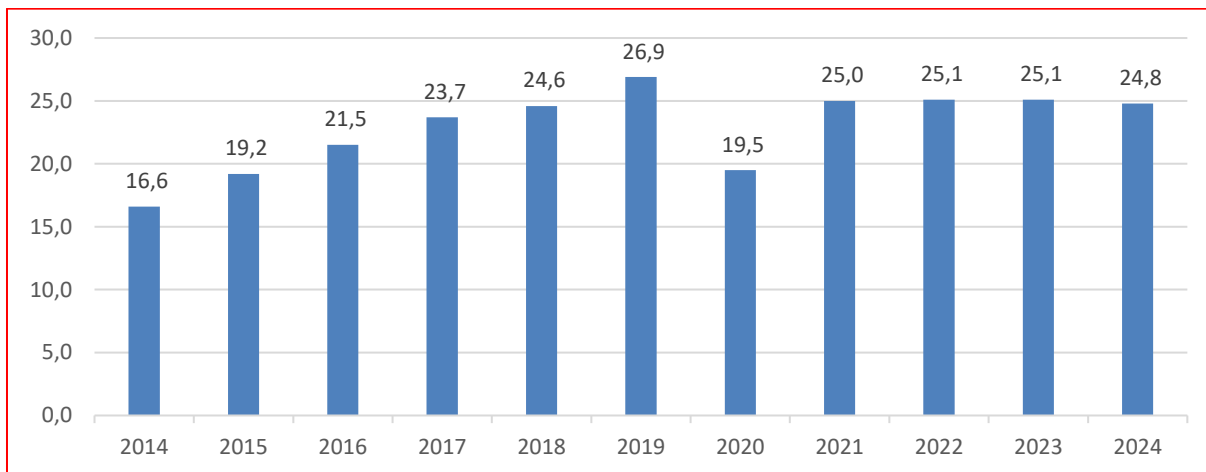
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Liczba miejsc noclegowych w powiecie limanowskim w analizowanym okresie ulegała wyraźnym wahaniom. Obserwowany wzrost podaży miejsc noclegowych przed 2020 r. świadczy o rosnącym zainteresowaniu inwestycjami w infrastrukturę turystyczną, co mogło być efektem rozwijającego się ruchu turystycznego i poprawiającej się dostępności komunikacyjnej regionu. Spadek liczby miejsc w okresie pandemii COVID-19 (2020–2021) potwierdza dużą wrażliwość branży na czynniki zewnętrzne. W kolejnych latach zauważalna

jest tendencja odbudowy podaży, co świadczy o potencjale powiatu w zakresie przyciągania turystów i determinacji lokalnych przedsiębiorców do kontynuacji działalności.

Wykres 59. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych ogółem (%)

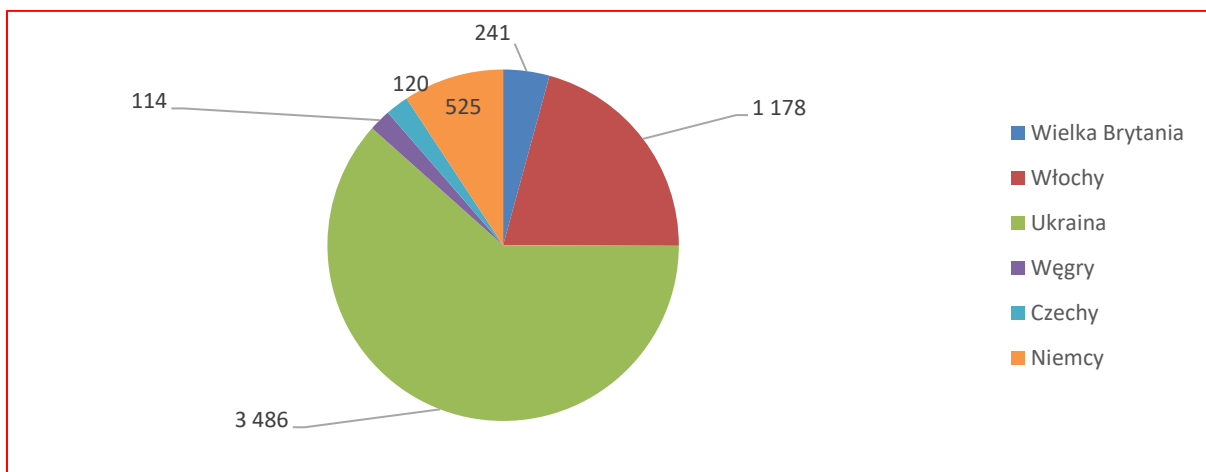

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych wskazuje na istotne wahania sezonowe i cykliczne w zakresie popytu turystycznego. Wysoki stopień wykorzystania w latach przedpandemicznych dowodzi, że infrastruktura była dobrze dopasowana do potrzeb odwiedzających. Wyraźny spadek w 2020 roku jest konsekwencją globalnych ograniczeń związanych z pandemią COVID-19. Mimo częściowego odbicia w kolejnych latach, poziom wykorzystania nie powrócił jeszcze do wartości sprzed pandemii, co może świadczyć o trwających procesach adaptacyjnych w sektorze turystyki i zmieniających się preferencjach turystów. Dalsze działania powinny koncentrować się na przedłużeniu sezonu turystycznego i poprawie jakości usług.

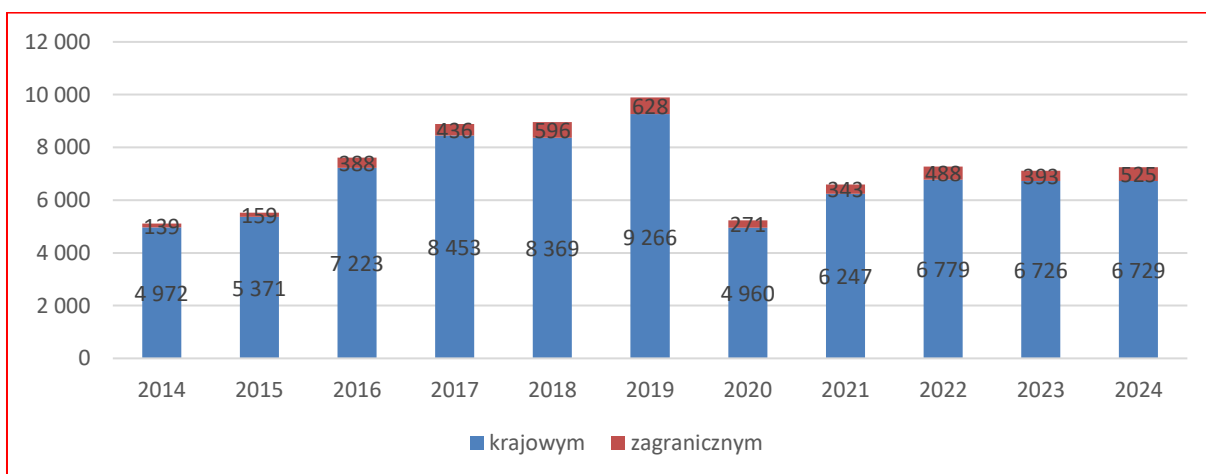
Wykres 60. Turyści zagraniczni w 2024 r. (wybrane kraje)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W 2024 roku struktura turystów zagranicznych odwiedzających powiat limanowski była mocno zdominowana przez obywateli Ukrainy, Włoch oraz Niemiec, co odzwierciedla geograficzne i kulturowe uwarunkowania ruchu turystycznego. Zważywszy na pandemię i ograniczenia w podróżowaniu, liczba turystów zagranicznych była ograniczona, a dane mogą nie odzwierciedlać pełnego potencjału regionu w tym zakresie. Wnioskiem dla przyszłości jest potrzeba rozwijania promocji powiatu na rynkach sąsiednich oraz budowania silnych relacji z partnerami z Europy Środkowo-Wschodniej i Niemiec.

Wykres 61. Noclegi udzielone turystom krajowym i zagranicznym w turystycznych obiektach noclegowych ogółem na 10 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

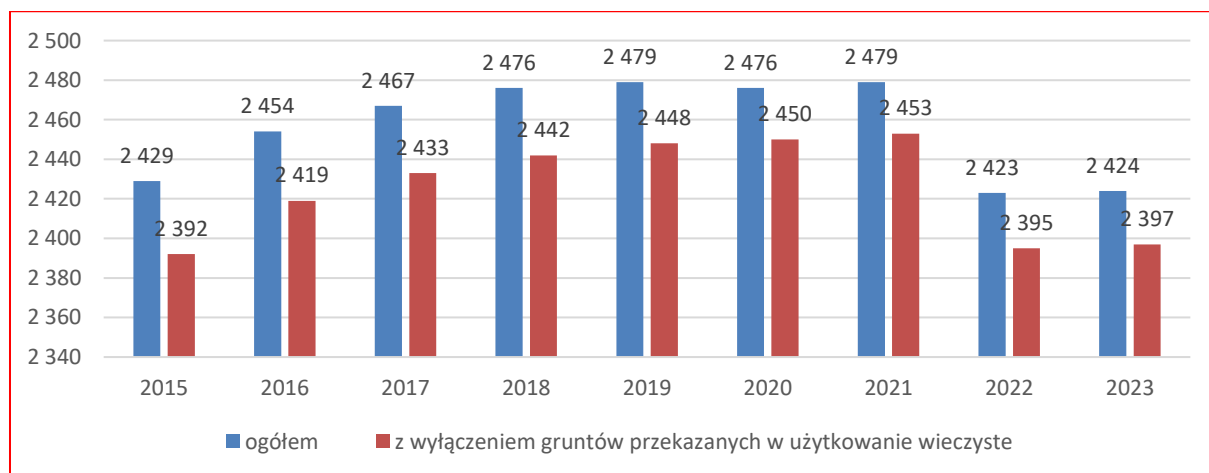

Wskaźnik liczby noclegów na 10 tys. mieszkańców wskazuje na relatywnie stabilny poziom obsługi ruchu turystycznego w powiecie, przy wyraźnym udziale turystów krajowych. Spadek wartości wskaźnika w 2020 roku potwierdza wpływ pandemii na ograniczenie mobilności i turystyki, szczególnie zagranicznej. W kolejnych latach zaobserwowano stopniową odbudowę rynku turystycznego, zwłaszcza w segmencie turystyki krajowej, co należy uznać za pozytywny sygnał. Rozwój turystyki krajowej może być kontynuowany poprzez tworzenie lokalnych produktów turystycznych i promocję walorów przyrodniczych oraz kulturowych regionu.

1.14. Planowanie przestrzenne

Planowanie przestrzenne w powiecie limanowskim stanowi jeden z kluczowych instrumentów kształtowania ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju lokalnego. Obejmuje działania służące racjonalnemu zagospodarowaniu obszaru powiatu przy uwzględnieniu jego uwarunkowań społecznych, gospodarczych, środowiskowych oraz krajobrazowych. W kontekście rosnącego zapotrzebowania na nowe tereny inwestycyjne, mieszkaniowe i usługowe, rola dokumentów planistycznych nabiera szczególnego znaczenia. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego stanowią podstawę realizacji polityki przestrzennej gmin, umożliwiając prowadzenie działań inwestycyjnych w sposób uporządkowany i zgodny z zasadami ładu przestrzennego. W ostatnich latach zauważalny jest jednak spadek powierzchni objętej obowiązującymi planami.

Wykres 62. Powierzchnia gruntów komunalnych w powiecie ogółem (ha)

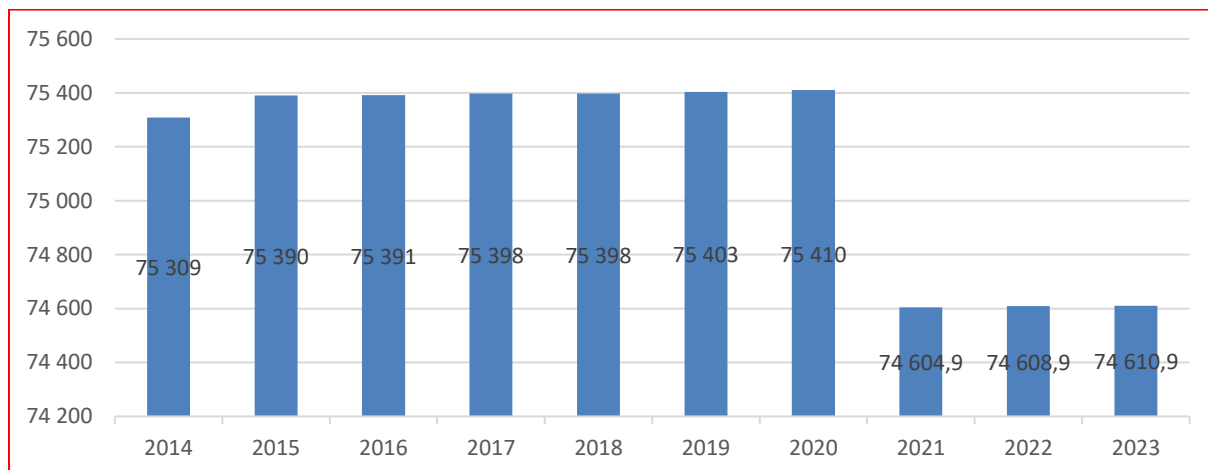

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2015–2021 obserwuje się stopniowy wzrost powierzchni gruntów komunalnych w powiecie limanowskim – z poziomu 2 429 ha w 2015 r. do 2 479 ha w latach 2019 i 2021. W kolejnych latach (2022–2023) nastąpił jednak wyraźny spadek, który może być wynikiem zmian własnościowych lub przekształceń funkcjonalnych gruntów. Powierzchnia gruntów komunalnych, wyłączając użytkowanie wieczyste, również wzrastała w pierwszych latach, by od 2022 r. spaść o ok. 50 ha. Utrzymanie i rozwój zasobu gruntów komunalnych ma kluczowe znaczenie dla realizacji polityki przestrzennej i rozwoju usług publicznych.

Wykres 63. Miejskowe plany zagospodarowania przestrzennego, powierzchnia gmin ogółem objęta obowiązującymi planami (ha)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2014–2020 powierzchnia gmin objęta obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego utrzymywała się na stabilnym poziomie (ok. 75 400 ha), co świadczyło o względnie wysokim poziomie pokrycia planistycznego. Od 2021 r. obserwujemy jednak istotny spadek tego wskaźnika do ok. 74 600 ha, co może sugerować wygaśnięcie niektórych planów, zmiany granic planistycznych lub niewystarczające tempo uchwalania nowych dokumentów. W kontekście rozwoju powiatu, spadek powierzchni objętej MPZP może ograniczać możliwości inwestycyjne oraz wpływać negatywnie na planowość zagospodarowania przestrzeni.

1.15. Rolnicze zagospodarowanie terenu

Powiat limanowski, ze względu na swoje uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze, posiada charakter rolniczo-osadniczy. Przeważają tu gospodarstwa rodzinne o rozdrobnionej strukturze przestrzennej, prowadzące produkcję głównie na potrzeby własne lub lokalnego rynku. Ukształtowanie terenu – w znacznej mierze góryste i pofałdowane – ogranicza możliwości intensywnego użytkowania mechanizacji, sprzyjając natomiast zachowaniu tradycyjnych form gospodarowania i wysokiej mozaikowości krajobrazu rolniczego. Rolnictwo w powiecie limanowskim odgrywa nie tylko funkcję produkcyjną, ale również krajobrazotwórczą i środowiskową, przyczyniając się do zachowania różnorodności biologicznej i przeciwdziałania erozji gleb.

W strukturze użytków rolnych dominują grunty orne i łąki, użytkowane głównie w sposób ekstensywny. Obserwuje się jednak stopniowy spadek powierzchni upraw oraz postępującą rezygnację z prowadzenia działalności rolnej, szczególnie wśród młodego pokolenia, co wiąże się z niską opłacalnością produkcji rolnej oraz procesami depopulacyjnymi. Zjawisku temu towarzyszy sukcesywne zarastanie gruntów nieużytkowanych oraz ich przekształcanie w nieformalne obszary zieleni lub tereny inwestycyjne.

Istotnym kierunkiem rozwoju rolnictwa w powiecie limanowskim staje się rolnictwo ekologiczne oraz produkcja lokalna, w tym uprawy sadownicze, warzywnicze i hodowla zwierząt w systemach przyjaznych środowisku. Potencjał ten może być wykorzystywany w ramach agroturystyki oraz rozwoju produktów tradycyjnych i regionalnych, wspierających zrównoważoną gospodarkę obszarów wiejskich. Należy podkreślić, że dalszy rozwój rolniczego zagospodarowania terenu wymaga wsparcia doradztwa rolniczego, dostępu do programów modernizacyjnych oraz właściwego planowania przestrzennego, uwzględniającego ochronę gleb i racjonalne gospodarowanie gruntami rolnymi.

1.16. Kapitał społeczny

Kapitał społeczny powiatu limanowskiego stanowi istotny zasób, warunkujący rozwój lokalny oraz jakość życia mieszkańców. Jego fundamentem są silne więzi społeczne, głęboko zakorzenione tradycje wspólnotowe, aktywność organizacji pozarządowych oraz zaangażowanie mieszkańców w życie publiczne, kulturalne i religijne. W regionie

funkcjonuje wiele stowarzyszeń, kół gospodyń wiejskich, ochotniczych straży pożarnych oraz lokalnych grup działania, które stanowią trzon lokalnej aktywności obywatelskiej.

Istotnym elementem kapitału społecznego jest zaufanie społeczne – zarówno wewnątrz wspólnot lokalnych, jak i wobec instytucji publicznych. W powiecie limanowskim poziom tego zaufania utrzymuje się na stosunkowo wysokim poziomie, co przekłada się na skuteczność lokalnych inicjatyw oraz wysoką frekwencję wyborczą, będącą przejawem odpowiedzialności obywatelskiej. Społeczność regionu wykazuje także dużą skłonność do samoorganizacji oraz solidarności w sytuacjach kryzysowych – co potwierdzają liczne oddolne akcje pomocowe.

Wyzwania dla rozwoju kapitału społecznego stanowią procesy migracyjne, zwłaszcza odpływ młodzieży do większych ośrodków miejskich, oraz starzenie się populacji, które mogą osłabiać aktywność społeczną i potencjał rozwojowy społeczności lokalnych. Konieczne jest zatem podejmowanie działań na rzecz wzmacniania partycypacji społecznej, edukacji obywatelskiej oraz wspierania inicjatyw młodzieżowych i międzypokoleniowych. W dłuższej perspektywie inwestowanie w kapitał społeczny powiatu limanowskiego może przyczynić się do zwiększenia spójności społecznej, wzrostu innowacyjności oraz zrównoważonego rozwoju regionu.

1.17. Społeczeństwo obywatelskie oraz współpraca JST i NGO

Społeczeństwo obywatelskie w powiecie limanowskim cechuje się wysokim poziomem aktywności społecznej, przejawiającej się w licznych działaniach organizacji pozarządowych (NGO) oraz dynamicznej współpracy tych podmiotów z administracją publiczną. Efektywne mechanizmy współpracy między samorządem powiatowym a NGO opierają się zarówno na wsparciu finansowym, jak i pozafinansowym, a ich wspólnym celem jest zaspokajanie potrzeb społecznych mieszkańców oraz umacnianie lokalnego partnerstwa.

Roczny Program Współpracy Powiatu Limanowskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami pożytku publicznego obejmuje szerokie spektrum działań, zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W 2024 roku współpraca ta koncentrowała się m.in. na przeciwdziałaniu bezrobociu, promocji kultury i dziedzictwa narodowego, wspieraniu sportu i turystyki, ochronie zdrowia, edukacji ekologicznej, pomocy

społecznej i bezpieczeństwie publicznym. W działania te aktywnie włączają się organizacje pracodawców, stowarzyszenia kulturalne, sportowe, ekologiczne i społeczne.

Formy współpracy pozafinansowej obejmowały m.in. udostępnianie infrastruktury samorządowej, pomoc w opracowywaniu projektów i aplikowaniu o środki zewnętrzne, promocję działań NGO na stronie internetowej powiatu oraz organizację szkoleń i konferencji. Współpraca finansowa miała miejsce głównie poprzez tryb otwartego konkursu ofert – w 2024 roku wsparcie o łącznej wartości 92 000 zł zostało przyznane 18 organizacjom na realizację zadań z zakresu kultury, dziedzictwa narodowego i turystyki.

Zintegrowane działania samorządu i organizacji pozarządowych wzmacniają lokalną spójność społeczną, rozwijają partycypację obywatelską i pozwalają skuteczniej reagować na potrzeby mieszkańców. Powiat limanowski stwarza przyjazne warunki do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, co w długiej perspektywie wspiera zrównoważony rozwój społeczny i wzmacnia instytucjonalną odporność regionu.

1.18. Organizacje sportowe

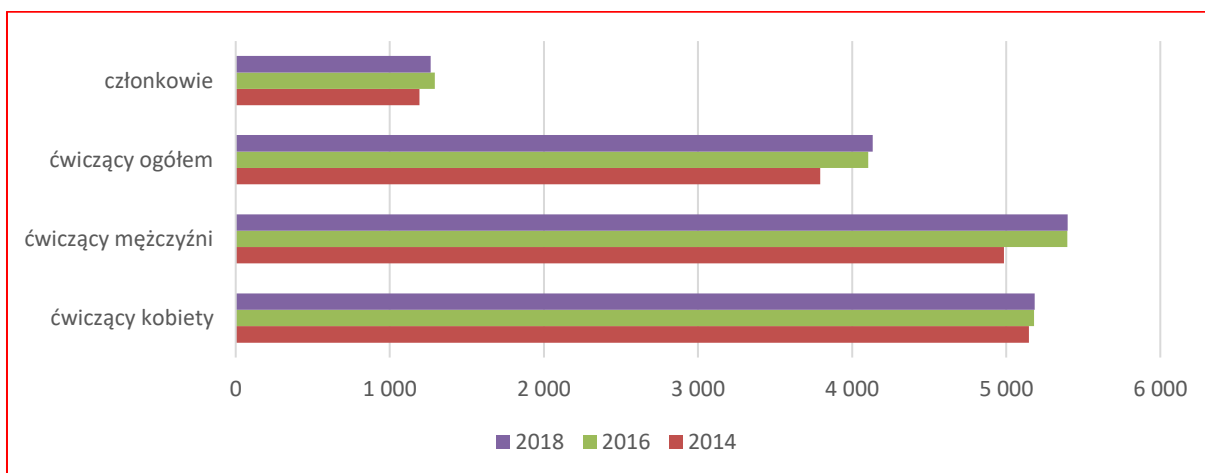
Aktywność sportowa stanowi ważną składową rozwoju społeczno-kulturowego Powiatu Limanowskiego. Lokalne kluby sportowe pełnią kluczową rolę w promowaniu zdrowego stylu życia, integracji społecznej oraz kształtowaniu postaw prospołecznych wśród dzieci i młodzieży. Powiat wspiera te inicjatywy poprzez współpracę z klubami, udostępnianie infrastruktury oraz angażowanie się w organizację wydarzeń sportowo-rekreacyjnych.

Kluby wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego (KRS): Klub Sportowy „Spektrum” w Słopicach, Ludowy Klub Sportowy „Smolnik” Męcina, Ludowy Klub Sportowy „Mordarka” w Mordarce, Klub Sportowy „Tymbark” w Tymbarku, Limanowski Klub Kyokushin Karate w Limanowej, Ludowy Klub Sportowy „Witów” w Mszanie Górnej, Miejski Klub Sportowy „Limanovia” w Limanowej, Powiatowe Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe Powiatu Limanowskiego, Młodzieżowy Klub Sportowy Taekwondo w Limanowej, Klub Sportowy „Turbacz” w Mszanie Dolnej, Ludowy Klub Sportowy „Zalesianka” w Zalesiu, Ludowy Klub Sportowy „Płomień” Limanowa, Gminny Związek Zespołów Sportowych w Łukowicy, Klub Jeździecki „Parada” w Limanowej.

Kluby uczniowskie (UKS, MUKS, KUKS, AUKS): MUKS „Halny” SP Nr 1 w Kamienicy, UKS „Jastrząb” SP w Kamionce Małej, UKS „Patria” SP w Młynnem, KUKS „Laskovia” Laskowa, UKS „Gorczańskie Orły” Mszana Górna, UKS „Tygrysy” SP Nr 1 w Kasince Małej, UKS „Wierchy” SP w Zalesiu, UKS „Olimpia” SP Nr 2 w Mszanie Górnej, UKS „Niedźwiedź” Gimnazjum w Niedźwiedziu, UKS „Set–Jurków” ZSP w Jurkowie, UKS „Młode Orły” SP Nr 1 w Mszanie Górnej, UKS „Olimpijczyk” GS w Tymbarku, UKS „Jaworz” SP w Jaworznej, UKS „Jadamwolanka” SP w Jadamwoli, UKS „Różowe Pantery” SP w Łętowem, UKS „Koryo” Mszana Dolna, UKS „Beskid” SP Nr 2 w Mszanie Dolnej, UKS „Szczyrzyc” Gimnazjum w Szczyrzycu, UKS „Jedynka” SP Nr 1 w Limanowej, UKS „Kłodne” SP w Kłodnem, UKS „Promyk” w Lubomierzu, AUKS „Ujanowice” OSP Ujanowice, MUKS „Zenit” w Kasince Małej, UKS „Gorce” SP w Rabie Niżnej, UKS Karate Shorin-Ryu „Beskid” Młyńczyska.

Wykres 64. Członkowie i ćwiczący w klubach sportowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Kluby wpisane do ewidencji Starosty Limanowskiego: Międzyszkolny Klub Sportowy w Limanowej, LKS „Jodłownik” w Jodłowniku, LKS „Starówka” Stara Wieś, LKS „Jaworzanka” Jaworzna, LKS „Wierchy” Pasierbiec, Beskidzki Klub Freestyle’owo-Motokrosowy „Flow” Słopnice, Gminny Siatkarski KS Laskowa, Motorowy Klub Sportowy „Gorce” w Kamienicy, LKS Rupniów, Klub Sportowy „Szczawa” w Szczawie, KS Limanowa Forrest w Limanowej, KS „Gravity Rewolt” Słopnice, KS „Krokus” w Przyszowej, LKS „Gorce” w Kamienicy, Miejsko-Gminny Klub Siatkarski „Mszanka” w Mszanie Dolnej, LKS „Słomka” w Siekierczynie, KS „Ars Kyokushinkai” w Limanowej, LKS „Rybie” w Nowym Rybiu, LKS „Taekwondo” w Tymbarku,

Powiatowy Szkolny Związek Sportowy w Limanowej, Akademia Piłkarska Limanovia, KS „Spektrum” Słupnice, Stowarzyszenie Sportowe Tymbark Tenis Club, Tymbarski Klub Hokejowy „Harnasie”, Manufaktura Tańca, Kamienica Motocross Racing, Klub Sportowy Karate Kyokushin INPAKUTO, Szkołka Piłkarska „Harnasie” w Tymbarku, Stowarzyszenie Klub Sportowy Limanowski, Klub Sportowy Limanowska Grupa Rowerowa, Klub Sportowy „Szyk”, LKS „Olimpia” w Pisarzowej, KS „Stradomka” w Skrzydlnej.

Na przestrzeni analizowanych lat (2014, 2016 i 2018) obserwuje się stabilny i delikatnie rosnący poziom aktywności fizycznej wśród mieszkańców powiatu limanowskiego. Zarówno liczba ćwiczących ogółem, jak i w podziale na płeć pozostaje wysoka, przekraczając 5 tys. osób, z nieznaczną przewagą mężczyzn nad kobietami. W 2018 r. odnotowano wzrost liczby członków klubów sportowych względem lat wcześniejszych, co może świadczyć o wzroście atrakcyjności i dostępności zorganizowanych form sportu. Utrzymujące się wysokie zainteresowanie aktywnością fizyczną jest pozytywnym sygnałem dla lokalnej polityki zdrowotnej i społecznej, a także argumentem za dalszym wspieraniem rozwoju infrastruktury sportowej oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze kultury fizycznej. W dłuższej perspektywie może to również przyczynić się do wzmacniania kapitału społecznego oraz poprawy jakości życia mieszkańców powiatu limanowskiego.

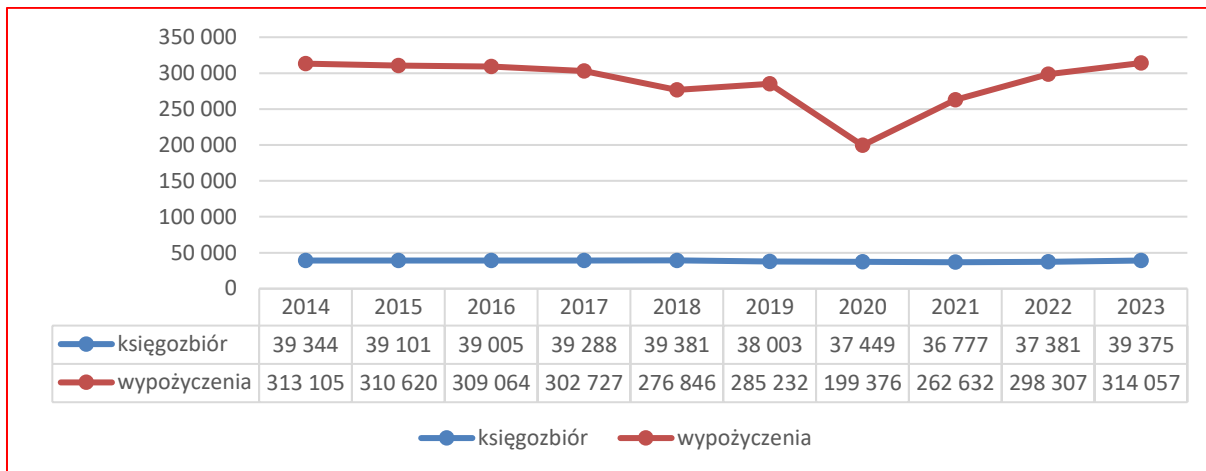
1.19. Kultura

Kultura stanowi istotny element życia społecznego mieszkańców Powiatu Limanowskiego, będąc jednocześnie czynnikiem integrującym lokalną społeczność i budującym tożsamość regionalną. Dziedzictwo kulturowe powiatu opiera się na silnie zakorzenionych tradycjach, zróżnicowanym folklorze, bogatym zasobie zabytków oraz aktywności artystycznej rozwijanej przez instytucje kultury, organizacje pozarządowe i lokalnych twórców. Na terenie powiatu działa sieć bibliotek publicznych oraz muzeów, które pełnią ważną funkcję edukacyjną i animacyjną. Corocznie organizowane są liczne wydarzenia o charakterze artystycznym, patriotycznym i rekreacyjnym, angażujące zarówno mieszkańców, jak i turystów. Ożywienie aktywności kulturalnej po okresie pandemii oraz stabilne zainteresowanie ofertą instytucji kultury wskazują na potrzebę dalszego wspierania i rozwoju sektora kultury jako ważnego elementu strategii rozwoju lokalnego.

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

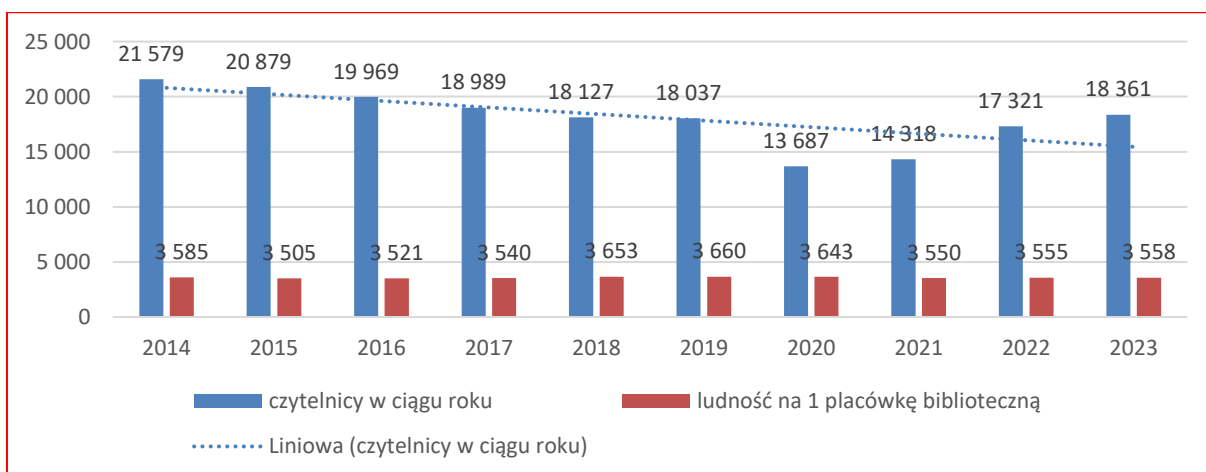
Wykres 65. Biblioteki publiczne, księgozbiór i wypożyczenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2014–2023 liczba książek w bibliotekach powiatu utrzymywała się na stabilnym poziomie ok. 39 tys. woluminów, co świadczy o systematycznym uzupełnianiu i konserwacji zbiorów. Liczba wypożyczeń do 2019 r. sukcesywnie malała, po czym w 2020 r. nastąpił gwałtowny spadek (do 199 tys.) – efekt pandemii COVID-19. W kolejnych latach zauważalny był wyraźny powrót do wcześniejszego poziomu, a w 2023 r. zanotowano rekordowe 314 tys. wypożyczeń. Trend ten świadczy o rosnącym zainteresowaniu czytelnictwem oraz skutecznej działalności bibliotek.

Wykres 66. Biblioteki publiczne, czytelnictwo

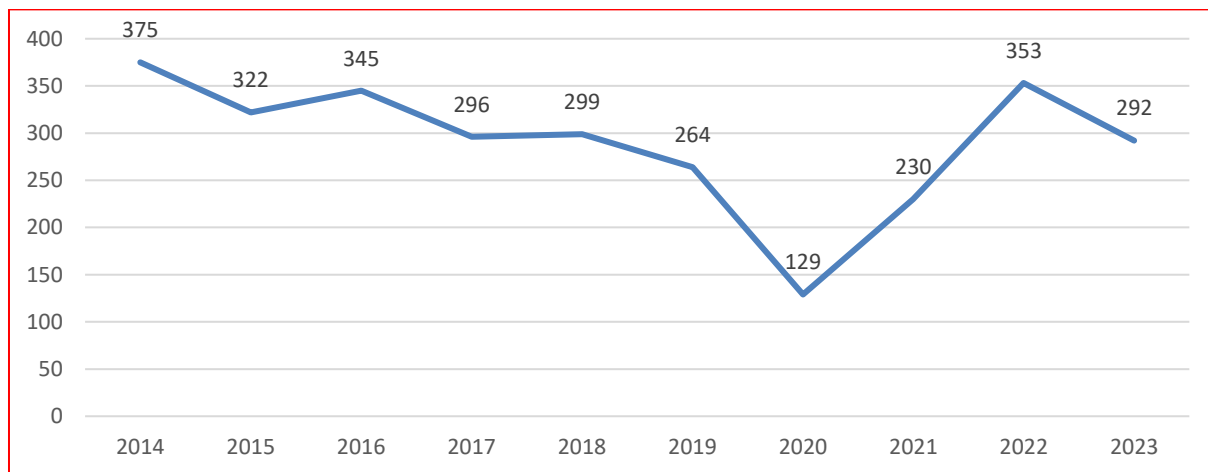
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Liczba czytelników w latach 2014–2019 systematycznie malała, z poziomu ponad 21 tys. do ok. 18 tys. osób. W 2020 r. zanotowano dalszy spadek do 13 687 osób, jednak kolejne lata

przyniosły odbudowę – w 2023 r. liczba czytelników wyniosła 18 361. Stała liczba mieszkańców przypadających na 1 placówkę biblioteczną (ok. 3,5 tys.) wskazuje na stabilność sieci bibliotek i dostępność usług. W dłuższej perspektywie sugeruje to potrzebę wzmacniania działań promujących czytelnictwo, szczególnie wśród młodszych grup wiekowych.

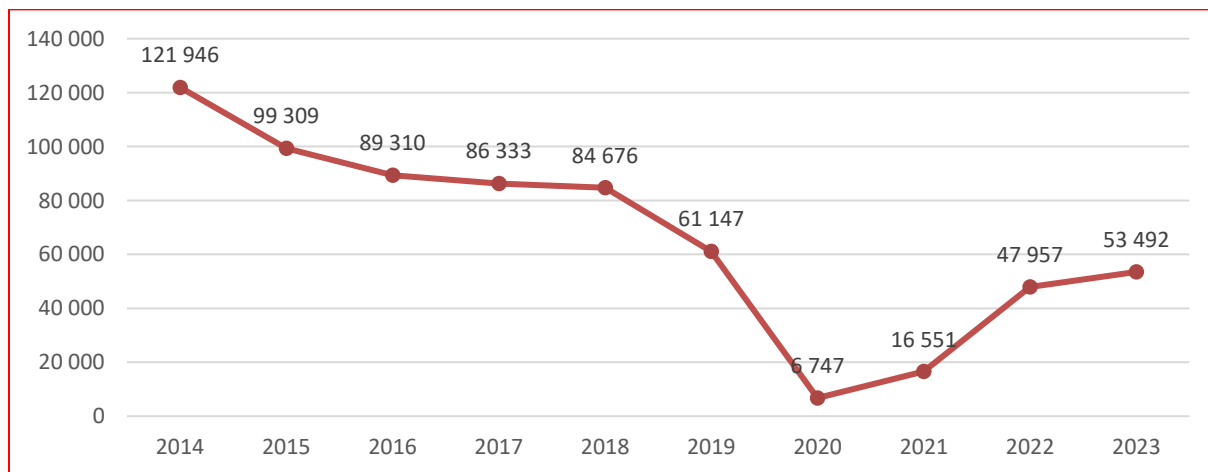
Wykres 67. Liczba imprez organizowanych w powiecie ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Po relatywnie stabilnym poziomie w latach 2014–2019 (ok. 300 wydarzeń rocznie), rok 2020 przyniósł silny spadek do 129 wydarzeń – ponownie z powodu pandemii. Od 2021 r. obserwuje się sukcesywny wzrost – do 292 imprez w 2023 r., co wskazuje na ożywienie życia kulturalnego i rekreacyjnego w regionie oraz skuteczność działań organizatorów w powrocie do aktywności sprzed pandemii.

Wykres 68. Liczba uczestników imprez organizowanych w powiecie

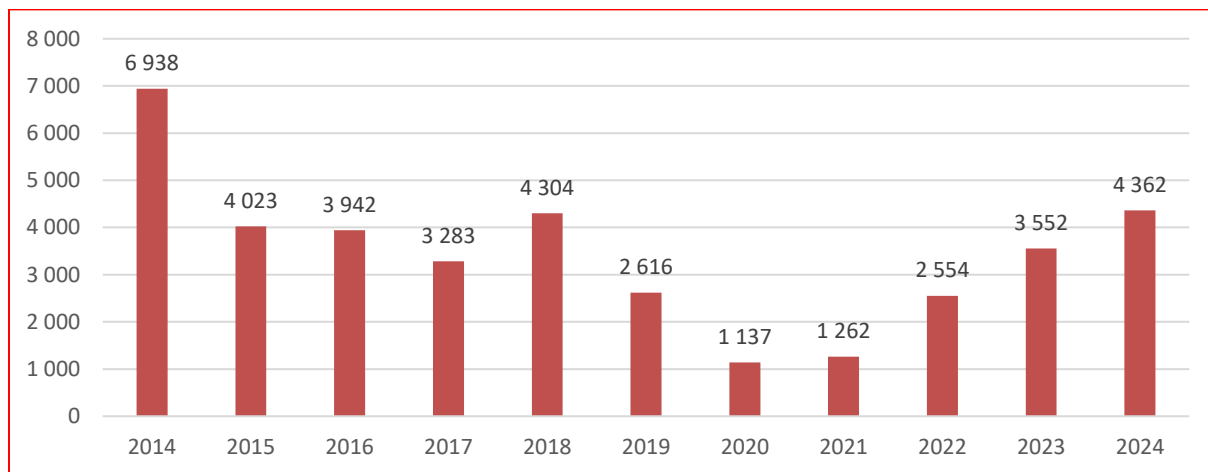

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Analogicznie do liczby wydarzeń, liczba uczestników znacząco spadła w 2020 r. (do 5 747 osób), natomiast w latach 2021–2023 sukcesywnie rosła, osiągając 53 492 osoby. Choć nie powrócono jeszcze do poziomu sprzed 2015 r. (ponad 100 tys.), trend wzrostowy dowodzi odbudowy zaangażowania mieszkańców i turystów w życie kulturalne.

Wykres 69. Zwiedzający muzea

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2014–2019 liczba odwiedzających muzea wahała się w przedziale 2,6–7 tys., z najwyższą wartością w 2014 r. (6 938). Pandemia doprowadziła do drastycznego spadku frekwencji (1 137 w 2020 r.). Od tego czasu liczba ta sukcesywnie rośnie, osiągając w 2024 r. poziom 4 362 zwiedzających. Świadczy to o wzroście atrakcyjności oferty muzealnej oraz powrocie społecznego zainteresowania dziedzictwem kulturowym.

1.20. Inne usługi publiczne

Powiat Limanowski, realizując zadania samorządu powiatowego, świadczy szereg usług publicznych wykraczających poza standardowe obszary edukacji, ochrony zdrowia czy transportu. Szczególne znaczenie mają działania z zakresu administracji architektoniczno-budowlanej, geodezji i kartografii, nadzoru nad gospodarką nieruchomościami oraz wydawania zezwoleń środowiskowych i komunikacyjnych. Starostwo Powiatowe w Limanowej aktywnie realizuje również zadania z zakresu zarządzania kryzysowego, bezpieczeństwa i porządku publicznego, koordynując współpracę ze służbami ratowniczymi i jednostkami OSP.

Istotnym obszarem pozostaje także obsługa obywateli w zakresie spraw paszportowych, rejestracji pojazdów i wydawania praw jazdy. Wzrastająca liczba spraw załatwianych drogą elektroniczną oraz rozwój e-usług administracyjnych przyczyniają się do poprawy dostępności i efektywności usług publicznych. Powiat realizuje również działania wspierające rodziny, osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami, m.in. poprzez działalność Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i domów pomocy społecznej.

W obszarze gospodarki komunalnej i ochrony środowiska prowadzone są działania związane z gospodarką odpadami, ochroną zasobów naturalnych oraz wsparciem edukacji ekologicznej. Zrównoważony rozwój usług publicznych na terenie powiatu pozostaje jednym z priorytetów strategicznych władz samorządowych, co ma bezpośredni wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców.

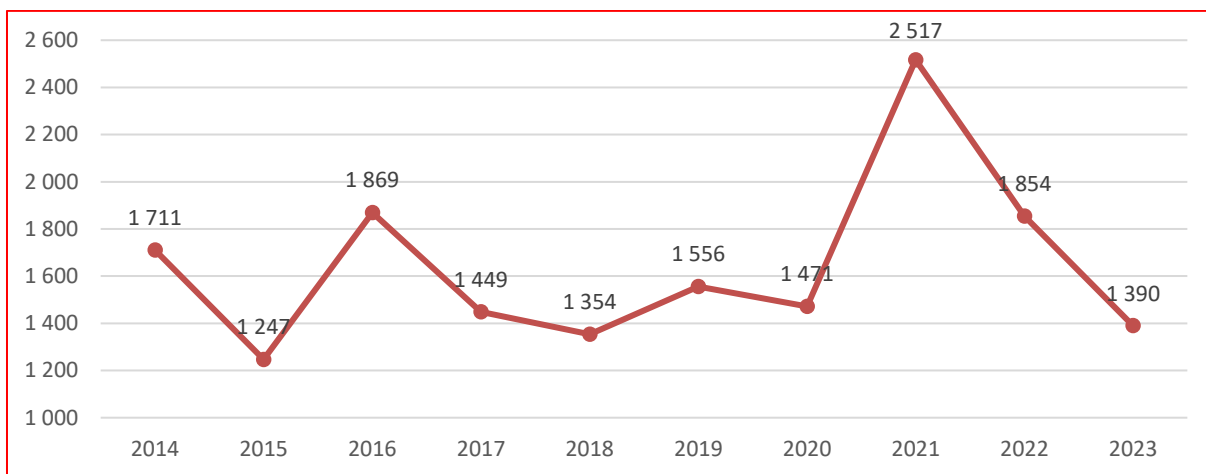
1.21. Bezpieczeństwo

Bezpieczeństwo publiczne jest jednym z kluczowych filarów zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu limanowskiego. Stabilna sytuacja w zakresie przestępczości, wysoki poziom wykrywalności sprawców przestępstw oraz aktywność służb porządkowych i ratowniczych przyczyniają się do budowy pozytywnego wizerunku regionu jako miejsca przyjaznego do życia, pracy i wypoczynku. Efektywna współpraca instytucji odpowiedzialnych za porządek publiczny, zaangażowanie społeczności lokalnych oraz inwestycje w infrastrukturę bezpieczeństwa wspierają systematyczne wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców i odwiedzających.

Analiza przestępczości oraz skuteczności jej zwalczania pozwala stwierdzić, że powiat limanowski należy do regionów relatywnie bezpiecznych. Mimo występujących fluktuacji liczby przestępstw, poziom wykrywalności pozostaje wysoki, co świadczy o sprawnym funkcjonowaniu służb porządkowych. Stabilność tych wskaźników stanowi korzystny czynnik w kontekście przyciągania inwestorów oraz rozwoju sektora turystycznego. Utrzymanie tego trendu wymaga dalszego wspierania lokalnych instytucji bezpieczeństwa publicznego oraz monitorowania obszarów potencjalnego wzrostu zagrożeń, zwłaszcza w kontekście przestępczości gospodarczej i cyberprzestępstw.

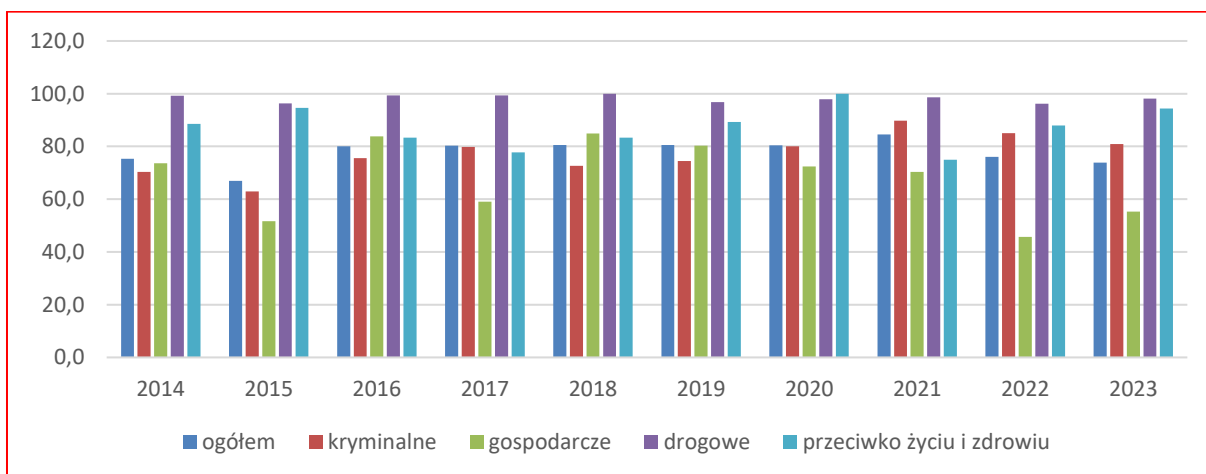
Wykres 70. Liczba przestępstw ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Liczba przestępstw popełnianych na terenie powiatu limanowskiego w latach 2014–2023 wykazuje wahania o umiarkowanym natężeniu. Najwyższy poziom przestępczości odnotowano w 2021 roku (2 517 przestępstw), co może być efektem m.in. opóźnień w działaniach ścigania po pandemii COVID-19 lub wzrostu przestępstw gospodarczych i drogowych. W ostatnich dwóch latach widoczna jest wyraźna tendencja spadkowa – w 2023 r. zgłoszono 1 390 przestępstw, co stanowi jeden z niższych wyników w analizowanym okresie. Dane wskazują na relatywnie stabilną i bezpieczną sytuację w zakresie przestępczości, bez długoterminowych trendów wzrostowych.

Wykres 71. Wybrane wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstw w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

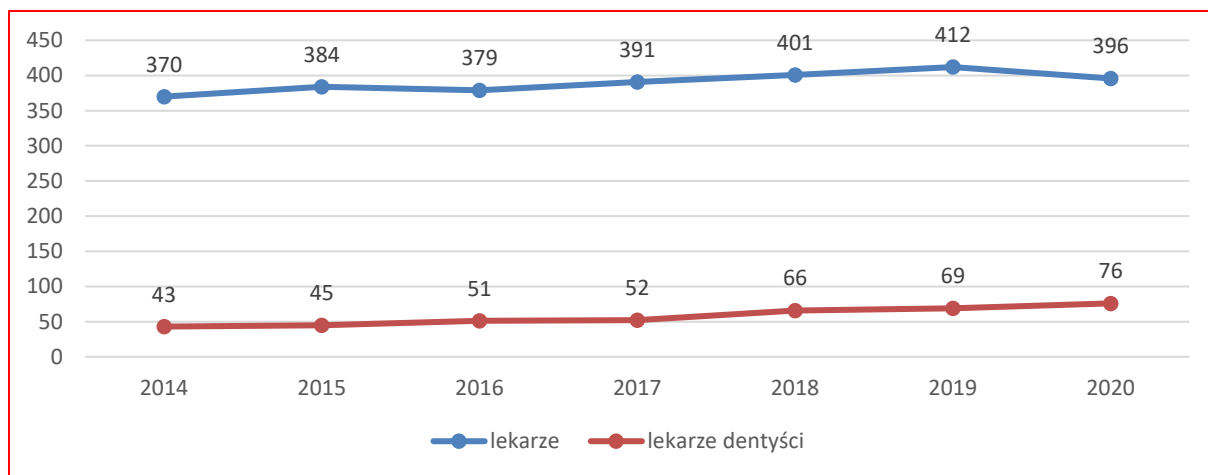

Wskaźniki wykrywalności przestępstw w powiecie limanowskim pozostają generalnie na wysokim poziomie, co potwierdza skuteczność działań służb mundurowych. W latach 2014–2023 najwyższą wykrywalnością charakteryzowały się przestępstwa drogowe (blisko 100% każdego roku), a także te przeciwko życiu i zdrowiu – osiągające powyżej 90% w większości lat. Wskaźnik wykrywalności przestępstw ogółem oscyluje w przedziale 75–90%, co jest wynikiem powyżej średniej krajowej. Niższą, ale stabilną wykrywalnością charakteryzują się przestępstwa gospodarcze, natomiast wzrost skuteczności w zakresie przestępstw kryminalnych od 2020 r. może świadczyć o lepszej koordynacji i modernizacji działań dochodzeniowo-śledczych.

1.22. Ochrona zdrowia

System ochrony zdrowia w powiecie limanowskim odgrywa kluczową rolę w zapewnianiu mieszkańcom dostępu do podstawowych i specjalistycznych świadczeń medycznych. Z uwagi na zróżnicowaną strukturę demograficzną oraz terytorialną, istotne znaczenie ma nie tylko liczba i kwalifikacje personelu medycznego, lecz także efektywne funkcjonowanie poradni podstawowej opieki zdrowotnej oraz opieki ambulatoryjnej. Dalszy rozwój infrastruktury medycznej, inwestycje w kadry i rozszerzanie dostępności świadczeń powinny być jednym z priorytetów działań samorządu powiatu.

Wykres 72. Kadra medyczna, lekarze i lekarze dentyści

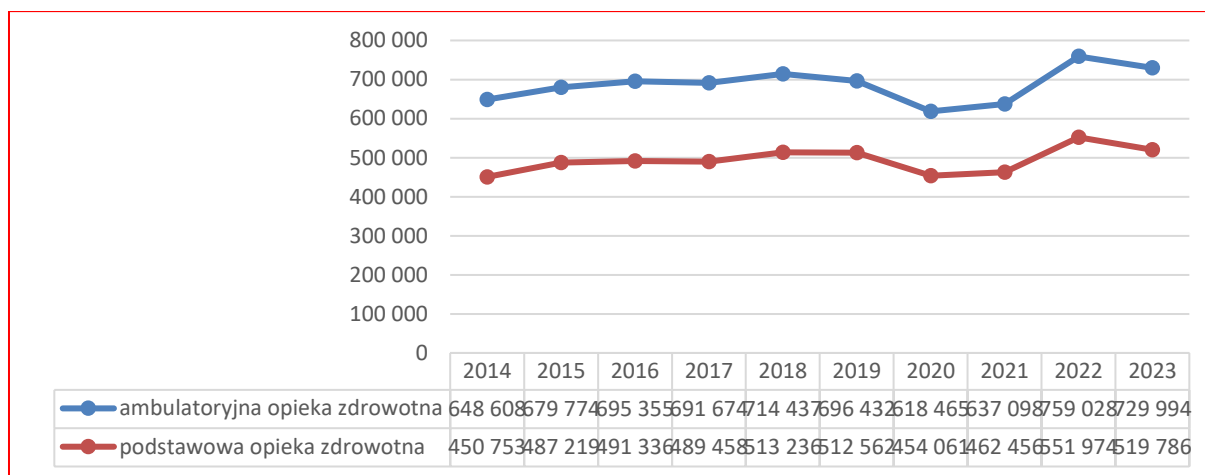

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W latach 2014–2020 w powiecie limanowskim zauważalny jest stabilny wzrost liczby lekarzy dentystów – z 43 do 76, co stanowi wzrost o blisko 77%. To pozytywny trend w kontekście poprawy dostępności do usług stomatologicznych. W przypadku ogólnej liczby lekarzy sytuacja była bardziej stabilna – liczba oscylowała wokół 370–412 osób, osiągając maksimum w 2019 r. (412) i lekki spadek do 396 w 2020 r. Choć liczba lekarzy nie wykazuje dynamicznych zmian, ich względnie stała obecność przy jednoczesnym wzroście liczby dentystów wskazuje na stopniową poprawę struktury kadry medycznej w regionie.

Wykres 73. Porady lekarskie ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Liczba porad w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej oraz podstawowej opieki zdrowotnej utrzymuje się na relatywnie wysokim poziomie, choć wykazuje wahania związane m.in. z pandemią COVID-19 w 2020 r., kiedy to liczba porad spadła do 618 465 (ambulatoryjna) i 454 064 (podstawowa). Od 2021 r. obserwujemy odbudowę tych wartości, osiągając w 2023 r. odpowiednio 729 994 i 519 786. Trend ten sugeruje rosnące zapotrzebowanie na świadczenia medyczne oraz odzyskiwanie pełnej dostępności systemu ochrony zdrowia po okresie pandemicznych ograniczeń.

1.23. Edukacja

Powiat Limanowski odgrywa aktywną rolę w kształtowaniu lokalnego systemu oświaty, będąc organem prowadzącym dla szkół i placówek edukacyjnych funkcjonujących w ramach 5 zespołów szkół oraz kilku samodzielnych jednostek, w tym I Liceum Ogólnokształcącego

w Limanowej i Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Dobrej. W roku szkolnym 2024/2025 w szkołach ponadpodstawowych powiatu kształciło się łącznie 5306 uczniów i słuchaczy w 191 oddziałach, z czego aż 73% uczęszcza do szkół technicznych i branżowych, co świadczy o wysokim zainteresowaniu kształceniem zawodowym.

Nabór do szkół odbywa się w pełni drogą elektroniczną, co istotnie ułatwia proces rekrutacji. W 2024 r. przyjęto 887 osób, w tym 762 absolwentów szkół podstawowych. Łącznie utworzono 30 oddziałów klas pierwszych różnych typów szkół. Wysoki odsetek uczniów – 81% – wybrał placówki kończące się egzaminem maturalnym, co odzwierciedla aspiracje edukacyjne młodzieży. W minionym roku szkolnym edukację zakończyło 1135 uczniów, z czego 926 przystąpiło do egzaminu maturalnego. Wyniki matur i egzaminów zawodowych były na poziomie porównywalnym lub wyższym od średniej krajowej. Ponadto 18 uczniów zdobyło tytuł laureata lub finalisty olimpiad centralnych.

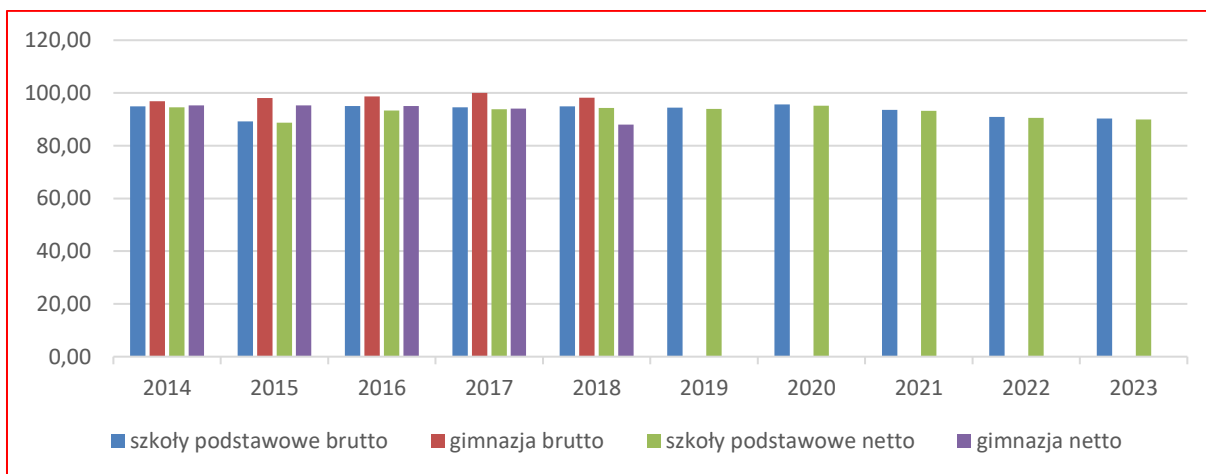
Powiat skutecznie rozwija także edukację uczniów ze specjalnymi potrzebami. Ośrodek w Dobrej zapewnia kompleksowe wsparcie 85 dzieciom i młodzieży z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. W szkołach ogólnodostępnych prowadzone są działania w zakresie rewalidacji, nauczania indywidualnego oraz dostosowywania wymagań edukacyjnych.

System edukacji wspierany jest przez doświadczoną kadrę pedagogiczną (461 etatów nauczycielskich, w tym 348 nauczycieli dyplomowanych) oraz administrację techniczną. Placówki przechodzą systematyczne remonty i modernizacje. Dodatkowo szkoły aktywnie uczestniczą w projektach współfinansowanych ze środków zewnętrznych, co zwiększa możliwości rozwoju uczniów i wzmacnia jakość kształcenia.

Powyższe działania świadczą o strategicznym podejściu Powiatu Limanowskiego do rozwoju edukacji i kapitału ludzkiego, co ma kluczowe znaczenie dla długofalowego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

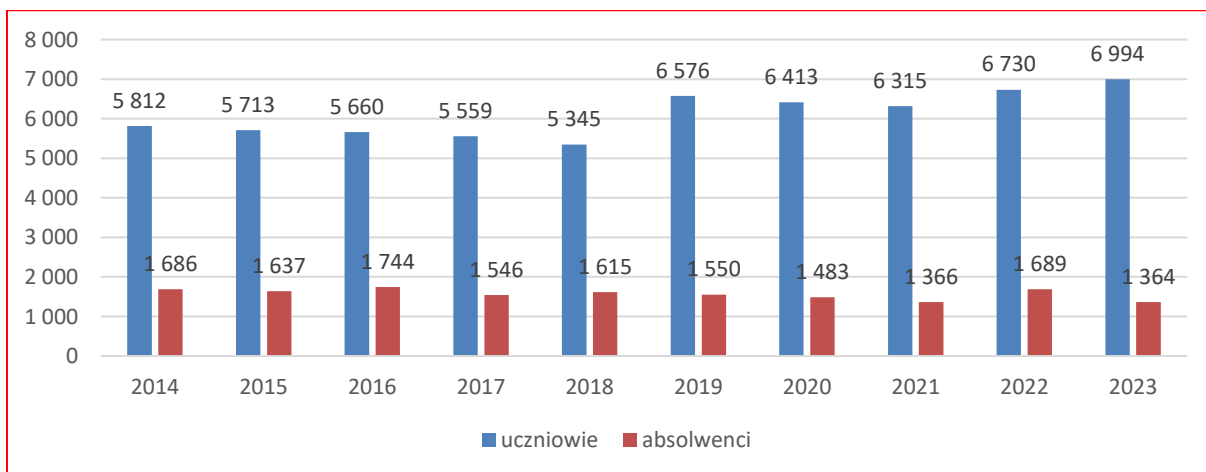
Wykres 74. Współczynniki skolaryzacji (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Współczynniki skolaryzacji brutto i netto dla szkół podstawowych w latach 2014–2023 utrzymywały się na wysokim i stabilnym poziomie, oscylującym wokół 95–96%, co świadczy o niemal powszechnym uczestnictwie dzieci w edukacji podstawowej. Współczynniki dla gimnazjów, zarówno brutto, jak i netto, były wysokie do roku 2018, po czym zanikają – co bezpośrednio wynika z reformy systemu oświaty i wygaszania gimnazjów. Zachowanie wysokich współczynników dla szkół podstawowych potwierdza efektywne funkcjonowanie systemu edukacyjnego w powiecie oraz jego pełną dostępność terytorialną i społeczną. Wysoki poziom skolaryzacji stanowi korzystną bazę dla dalszego rozwoju zasobów ludzkich w regionie.

Wykres 75. Szkoły ponadgimnazjalne z policealnymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

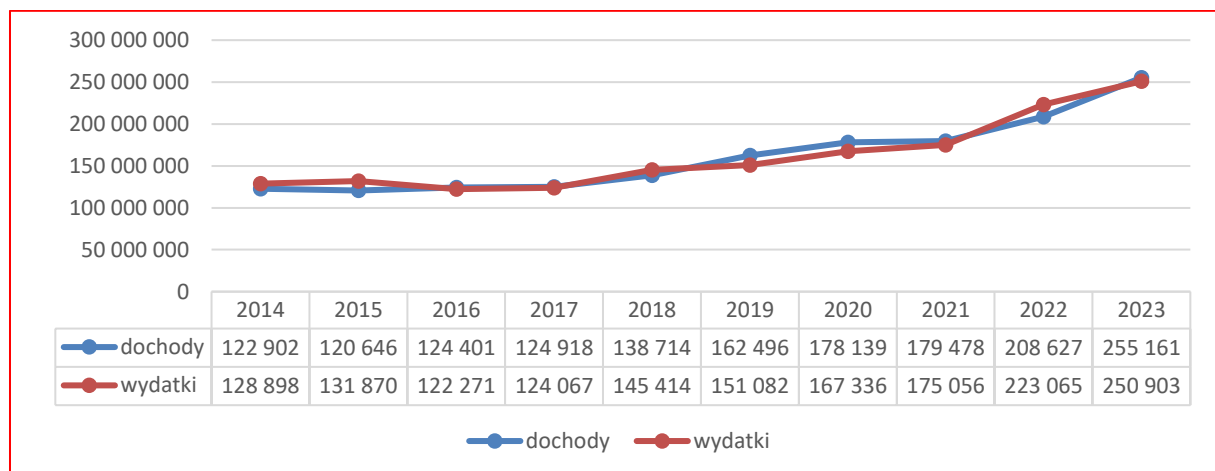

Liczba uczniów szkół ponadpodstawowych (wcześniej ponadgimnazjalnych) w Powiecie Limanowskim wzrosła w analizowanym okresie z 5 812 w 2014 r. do 6 994 w 2023 r., przy czym największy przyrost nastąpił po roku 2020. Spadek liczby absolwentów obserwowany w latach 2014–2021 (z 1 686 do 1 366 osób) był skutkiem niżu demograficznego i zmniejszonej liczby roczników kończących edukację. W 2022 r. nastąpił jednak wzrost liczby absolwentów do 1 689, co prawdopodobnie związane było z kulminacją roczników po reformie edukacyjnej. Wzrost liczby uczniów może świadczyć o wzrastającym zainteresowaniu lokalną ofertą edukacyjną, w tym technikami i szkołami branżowymi. Z punktu widzenia rozwoju powiatu trend ten należy uznać za pozytywny – stanowi podstawę do dalszego rozwoju lokalnego rynku pracy oraz wzmacniania kapitału ludzkiego.

1.24. Stan finansów samorządowych

Dane zawarte na poniższych wykresach potwierdzają stabilną sytuację finansową Powiatu Limanowskiego oraz skuteczność w pozyskiwaniu i wykorzystaniu środków zewnętrznych. Rosnące dochody i wydatki per capita oraz dynamicznie rosnące wartości projektów unijnych wskazują na odpowiedzialne i prorozwojowe zarządzanie finansami publicznymi. W efekcie powiat dysponuje coraz większym potencjałem do realizacji zadań publicznych w obszarach infrastruktury, edukacji, ochrony środowiska i innowacji.

Wykres 76. Dochody i wydatki Powiatu Limanowskiego ogółem (PLN)

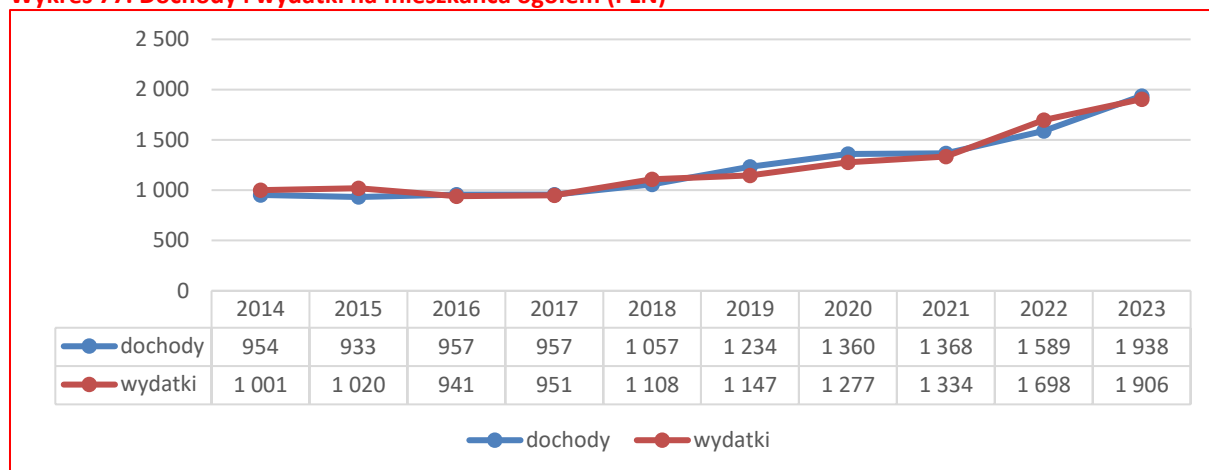
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

W analizowanym okresie 2014–2023 widoczny jest systematyczny wzrost zarówno dochodów, jak i wydatków Powiatu Limanowskiego, przy czym najbardziej dynamiczny przyrost odnotowano w latach 2021–2023. W 2023 roku dochody przekroczyły 255 mln zł, a wydatki wyniosły ponad 250 mln zł, co wskazuje na zachowanie nadwyżki budżetowej. Taka dynamika wzrostu potwierdza wysoką zdolność absorpcyjną i inwestycyjną samorządu.

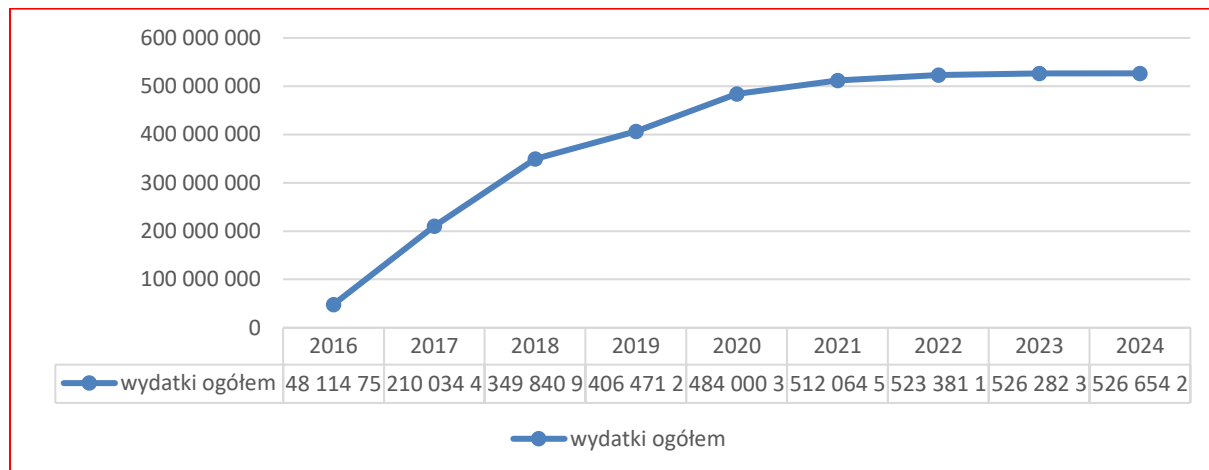
Wykres 77. Dochody i wydatki na mieszkańca ogółem (PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W przeliczeniu na mieszkańca, dochody wzrosły z poziomu 954 zł w 2014 r. do 1938 zł w 2023 r., a wydatki z 1001 zł do 1906 zł. Taki trend świadczy o coraz większej wartości usług publicznych przypadających na jednego mieszkańca, co można interpretować jako poprawę jakości życia i wzrost poziomu inwestycji infrastrukturalnych, edukacyjnych i społecznych.

Wykres 78. Wartość umów o dofinansowanie projektów ze środków europejskich (PLN), dotyczy całego powiatu wraz z gminami

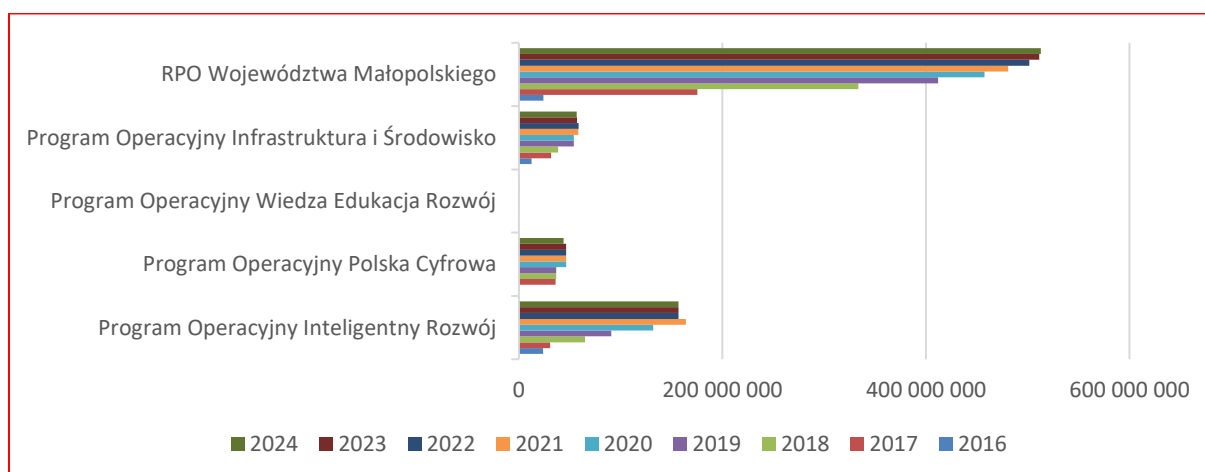

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Od 2016 roku obserwujemy systematyczny wzrost wartości projektów realizowanych z udziałem środków unijnych, osiągając w 2024 r. rekordową wartość ponad 526 mln zł. Tak wysoka skala kontraktacji projektów potwierdza aktywną politykę inwestycyjną oraz wysoką skuteczność pozyskiwania funduszy zewnętrznych.

Wykres 79. Wartość umów o dofinansowanie projektów ze środków europejskich w podziale na programy operacyjne, wydatki ogółem (PLN), dotyczy całego powiatu wraz z gminami

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Największe środki pozyskano z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego, co potwierdza dobrą adaptację lokalnych projektów do regionalnych priorytetów rozwojowych. Kolejne istotne źródła to Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko oraz Program Operacyjny Inteligentny Rozwój. Udział w programach ogólnopolskich (m.in. Polska Cyfrowa, Wiedza Edukacja Rozwój) wskazuje na szerokie spektrum realizowanych inwestycji – od infrastruktury technicznej po działania miękkie w obszarze edukacji i kompetencji cyfrowych.

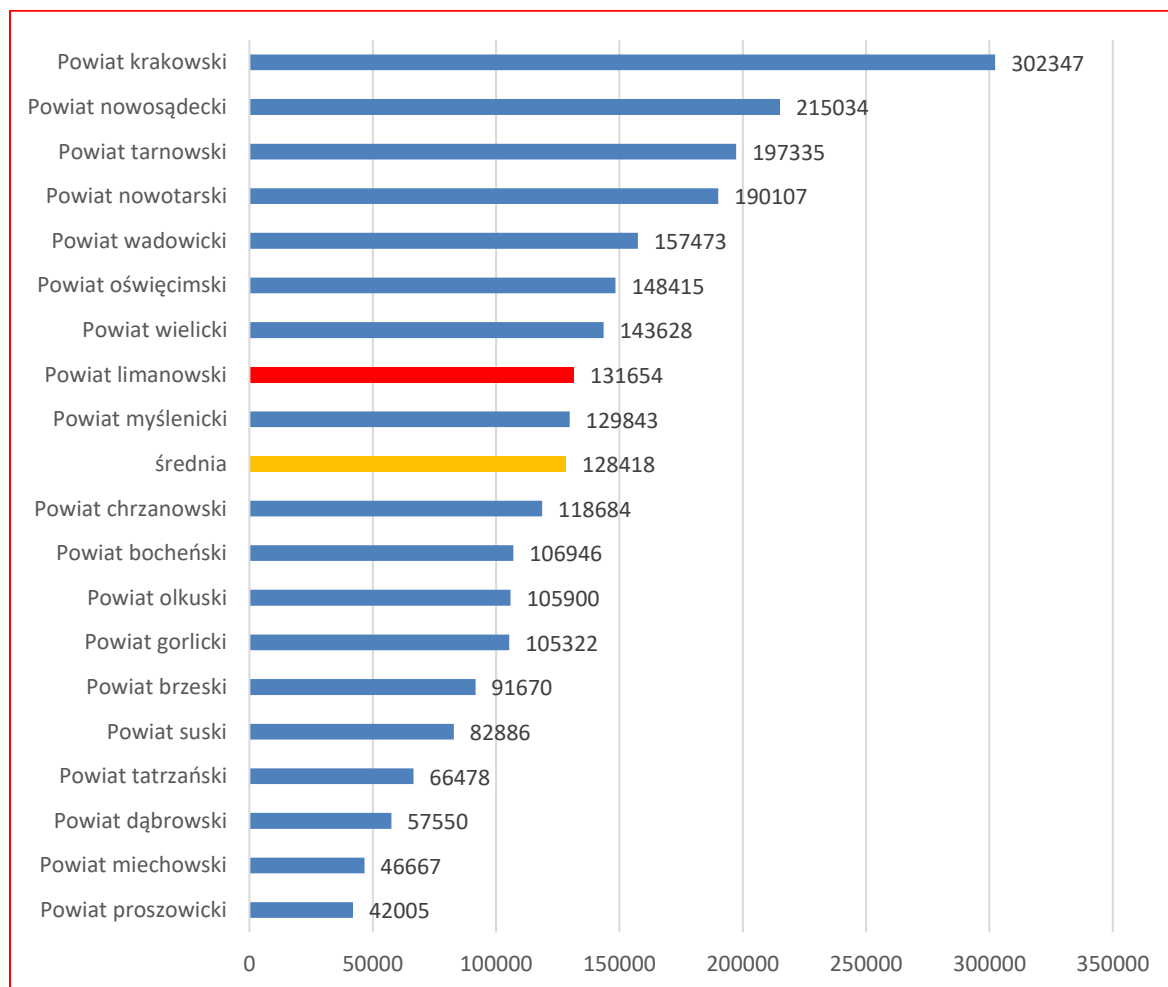

2. Powiat limanowski na tle innych małopolskich powiatów

W ramach porównania jednostek terytorialnych uwzględniono 19 powiatów województwa małopolskiego. Nie uwzględniono jedynie miast na prawach powiatu (Kraków, Nowy Sącz, Tarnów). Analizy dotyczą roku 2023, źródłem danych był GUS.

Powiat limanowski, z liczbą 131 654 mieszkańców, zajmuje 8. miejsce w województwie małopolskim pod względem wielkości populacji, przewyższając średnią wojewódzką wynoszącą 128 418 osób. Relatywnie wysoka liczba ludności świadczy o stabilnym potencjale demograficznym, który sprzyja rozwojowi lokalnego rynku pracy, edukacji, kultury oraz usług publicznych. Jednocześnie stwarza konieczność dalszej rozbudowy infrastruktury społecznej i technicznej oraz racjonalnego zarządzania zasobami.

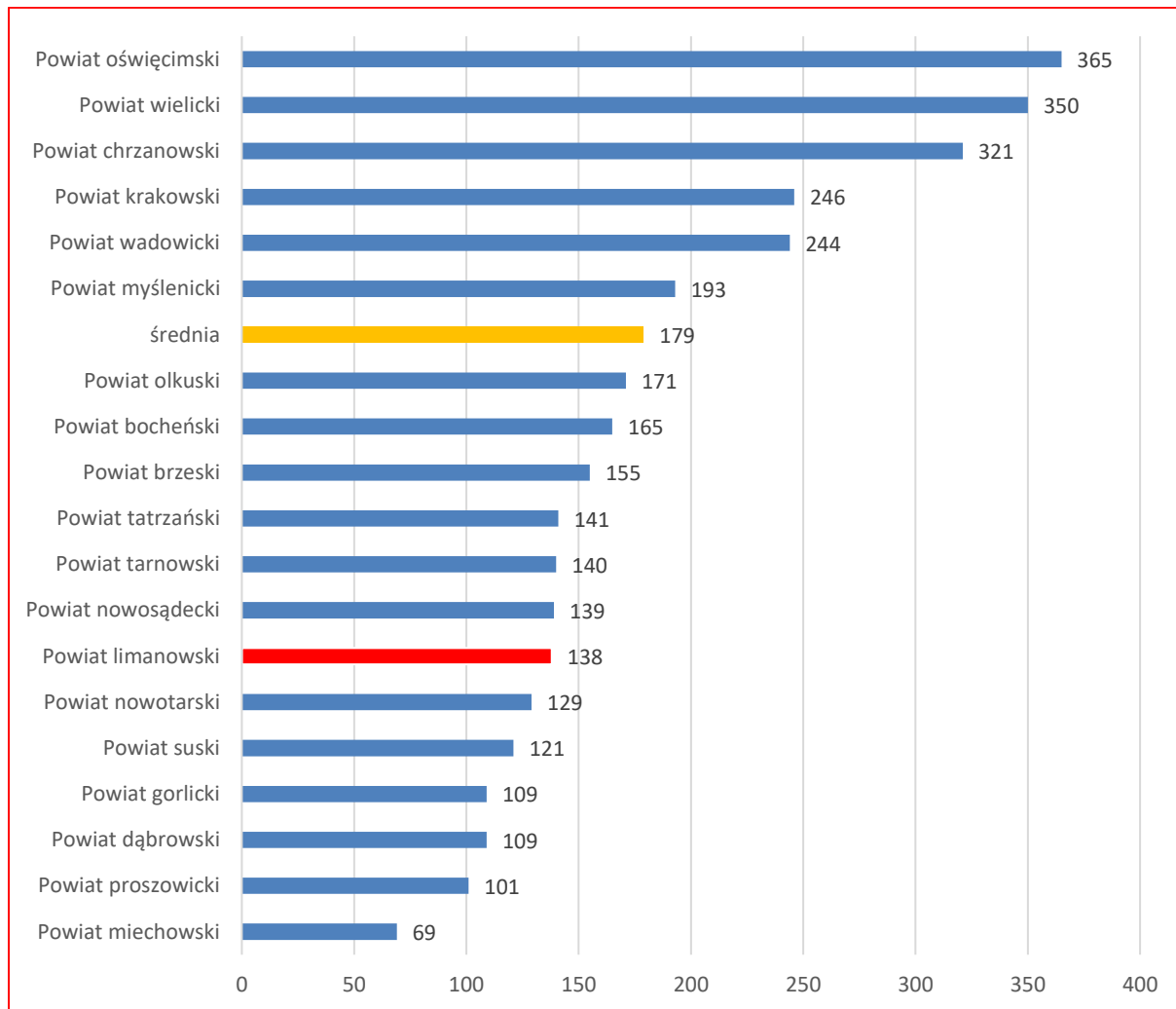
Wykres 80. Ludność [osoba]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Wykres 81. Gęstość zaludnienia [osoba/km²]

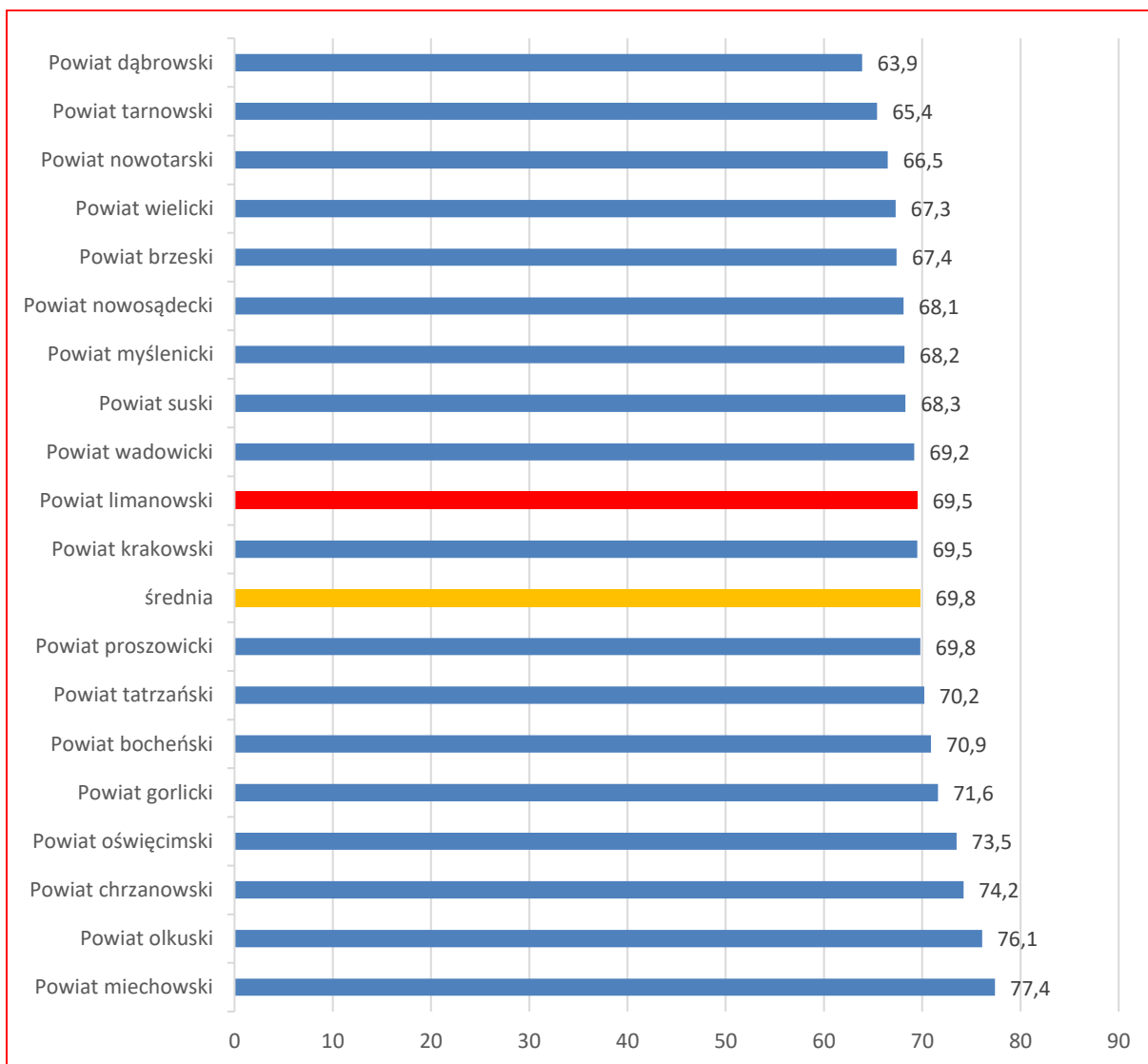

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Powiat limanowski, z gęstością zaludnienia wynoszącą 138 osób na km², plasuje się poniżej średniej województwa małopolskiego (179 osób/km²), co wskazuje na umiarkowane zagęszczenie ludności i przewagę przestrzeni o charakterze wiejskim lub półmiejskim. Taka struktura przestrzenna stwarza korzystne warunki dla rozwoju funkcji turystycznych, rolniczych i rekreacyjnych, ale jednocześnie generuje wyzwania w zakresie zapewnienia równomiernego dostępu do usług publicznych, infrastruktury transportowej oraz edukacyjno-zdrowotnej. Relatywnie niższa gęstość może także wpływać na wyższe koszty jednostkowe obsługi mieszkańców, co należy uwzględnić w planowaniu przestrzennym i strategicznym rozwoju powiatu.

Wykres 82. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym [osoba]

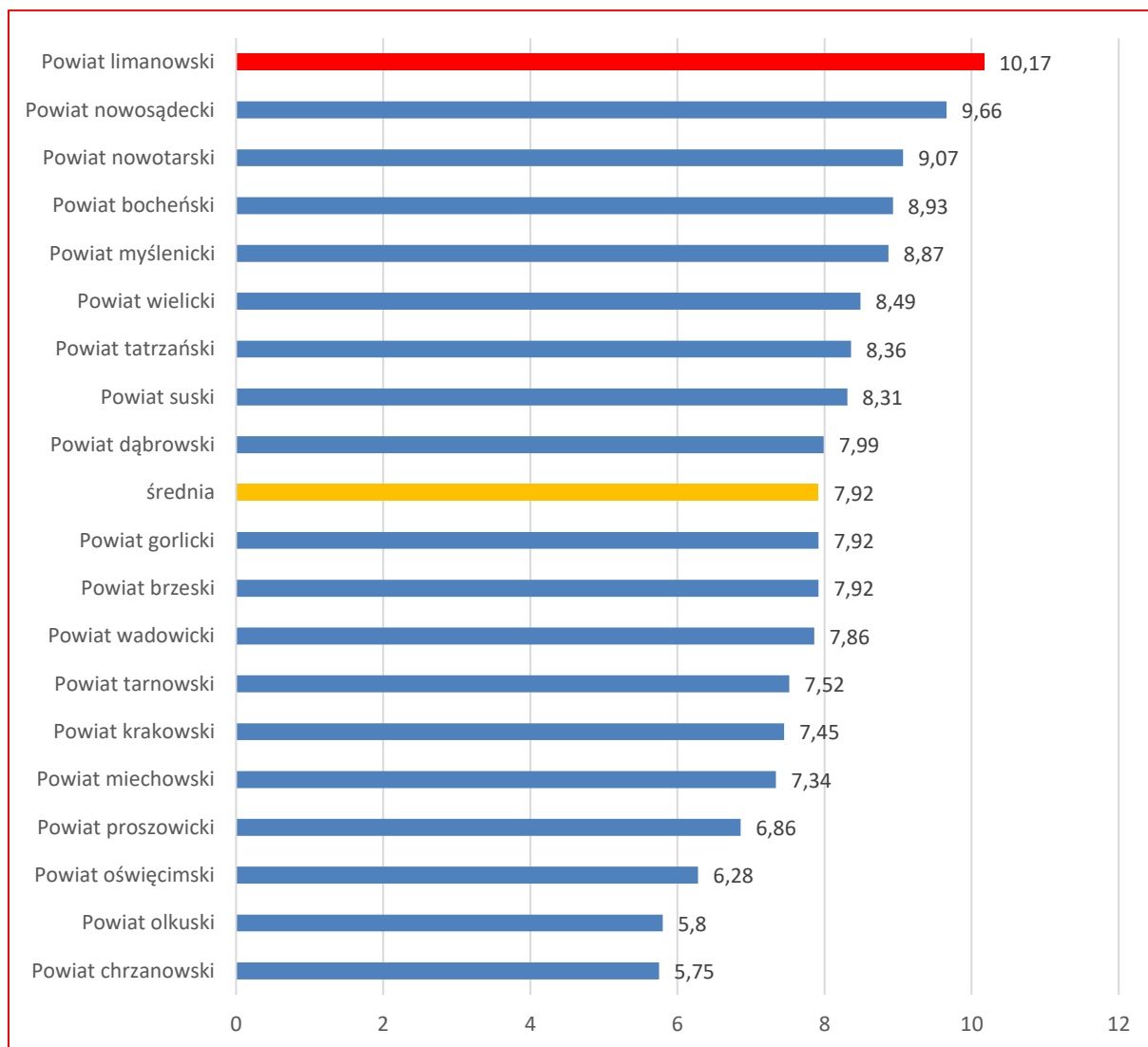

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Z wartością wskaźnika obciążenia demograficznego wynoszącą 69,5 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, powiat znajduje się nieco poniżej średniej województwa małopolskiego (69,8), co świadczy o stosunkowo zrównoważonej strukturze demograficznej. Taki wynik oznacza umiarkowany poziom obciążenia systemów zabezpieczenia społecznego i usług publicznych przez osoby w wieku poprodukcyjnym i przedprodukcyjnym. Relatywnie stabilna proporcja między grupami wiekowymi stwarza korzystne warunki do dalszego rozwoju powiatu, choć w perspektywie długofalowej konieczne będzie przygotowanie się na wzrost udziału ludności starszej, co powinno znaleźć odzwierciedlenie w polityce senioralnej, opiece zdrowotnej i planowaniu rynku pracy.

Wykres 83. Urodzenia żywe na 1000 ludności [osoba]

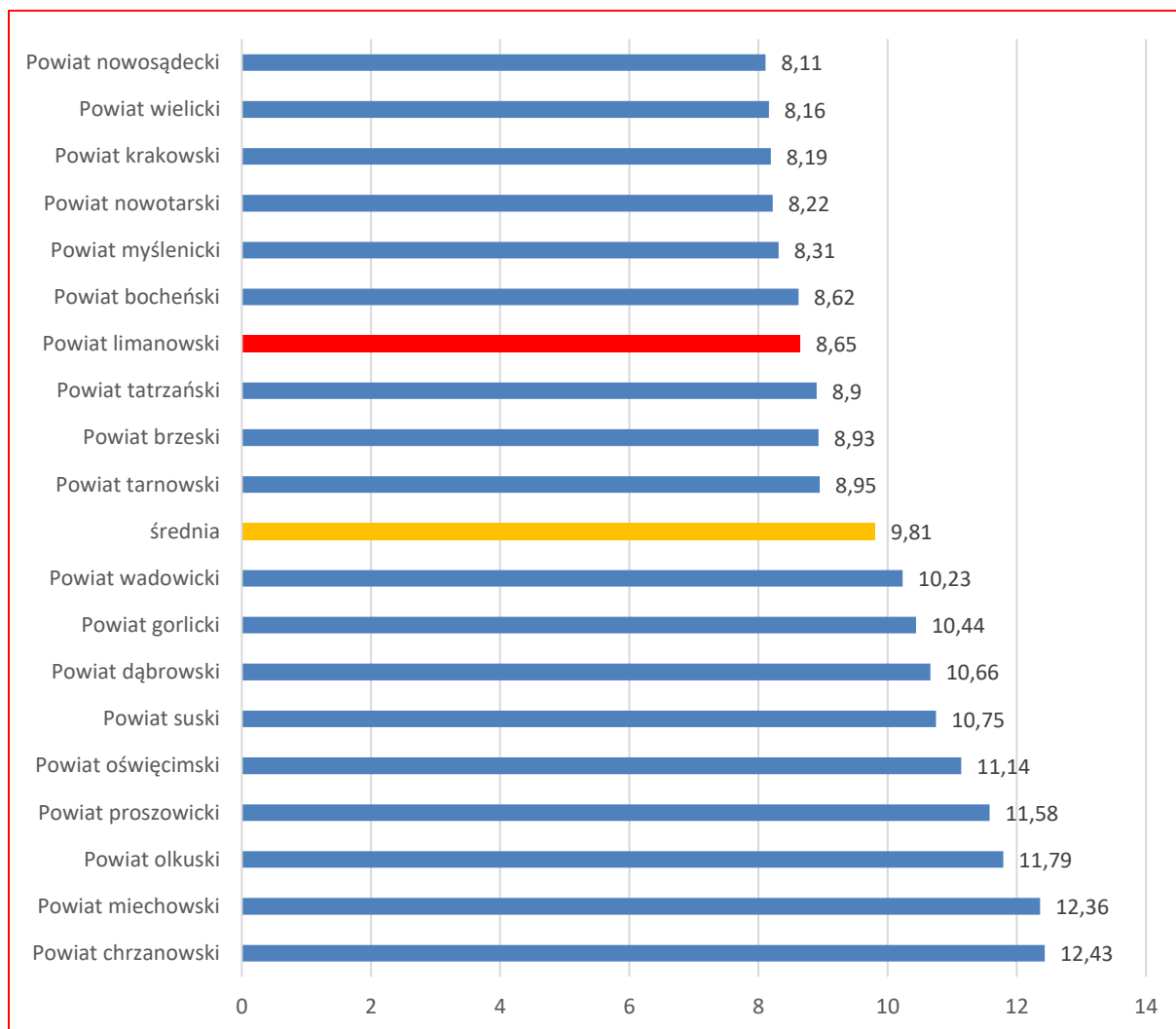

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Powiat limanowski osiągnął najwyższy w województwie małopolskim wskaźnik liczby urodzeń żywych – 10,17 na 1000 mieszkańców, wyraźnie przewyższając średnią regionalną wynoszącą 7,92. Tak wysoki poziom dzietności wskazuje na silny potencjał demograficzny regionu oraz sprzyjające warunki do zakładania rodzin, co może być efektem stabilnej sytuacji społeczno-gospodarczej, tradycyjnego modelu rodziny oraz dobrej dostępności usług edukacyjnych i zdrowotnych. Dynamiczny przyrost naturalny sprzyja perspektywom długofalowego rozwoju powiatu, jednak w ślad za tym powinny iść inwestycje w infrastrukturę przedszkolną, edukacyjną i mieszkaniową, aby utrzymać i wykorzystać ten korzystny trend w sposób zrównoważony.

Wykres 84. Zgony na 1000 ludności [osoba]

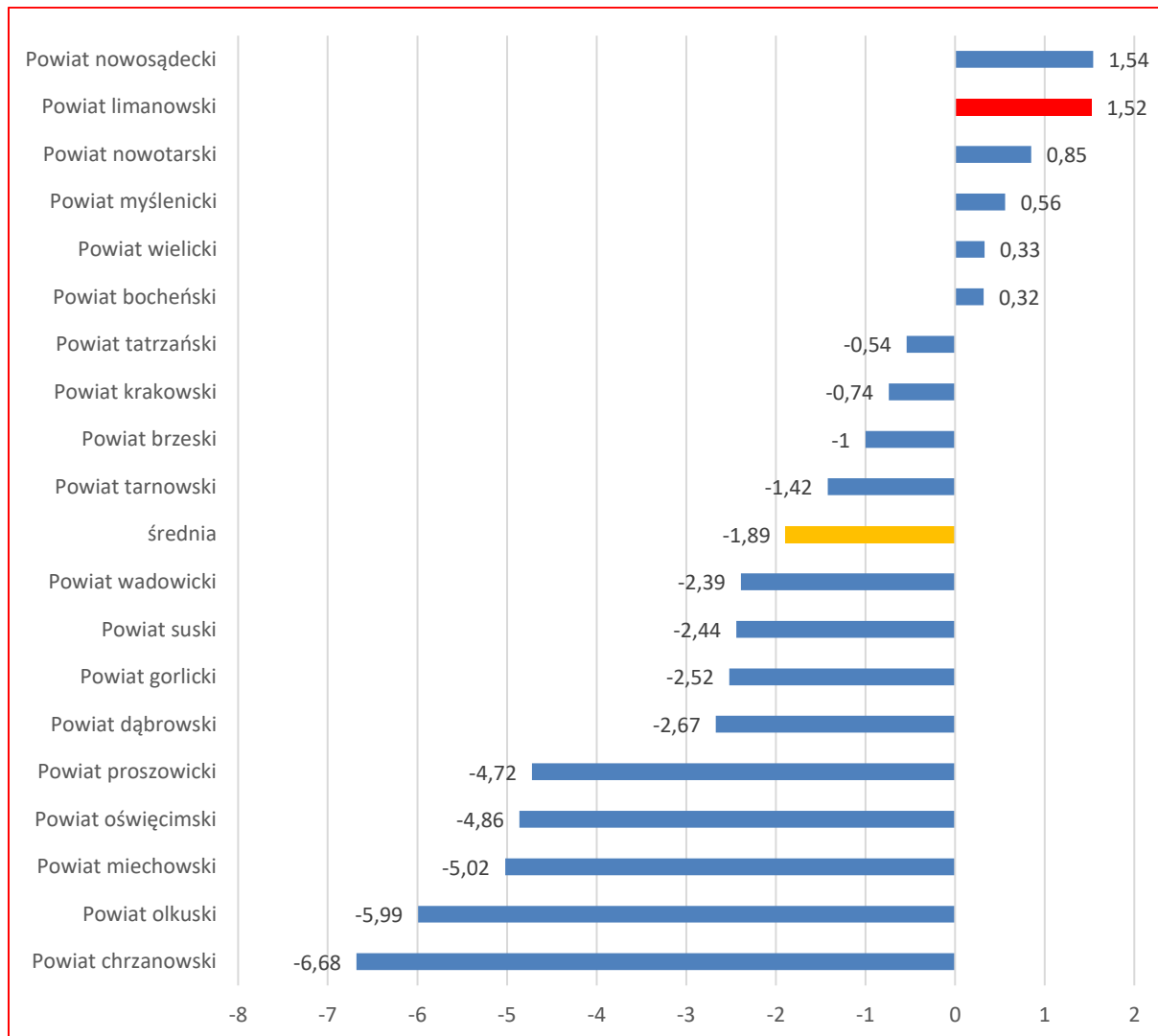

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W 2023 roku wskaźnik liczby zgonów na 1000 mieszkańców w powiecie limanowskim wyniósł 8,65 i był niższy od średniej dla województwa małopolskiego (9,81), co świadczy o relatywnie korzystnej sytuacji zdrowotnej i demograficznej mieszkańców regionu. Utrzymanie się tego wskaźnika poniżej poziomu wojewódzkiego może świadczyć o dobrej dostępności do podstawowej opieki zdrowotnej, stosunkowo młodej strukturze ludności oraz stylu życia sprzyjającemu długowieczności. W połączeniu z wysokim wskaźnikiem urodzeń, wynik ten pozwala pozytywnie oceniać dynamikę demograficzną powiatu limanowskiego i jego potencjał rozwojowy w dłuższej perspektywie, pod warunkiem dalszego inwestowania w profilaktykę zdrowotną i infrastrukturę medyczną.

Wykres 85. Przyrost naturalny na 1000 ludności [osoba]

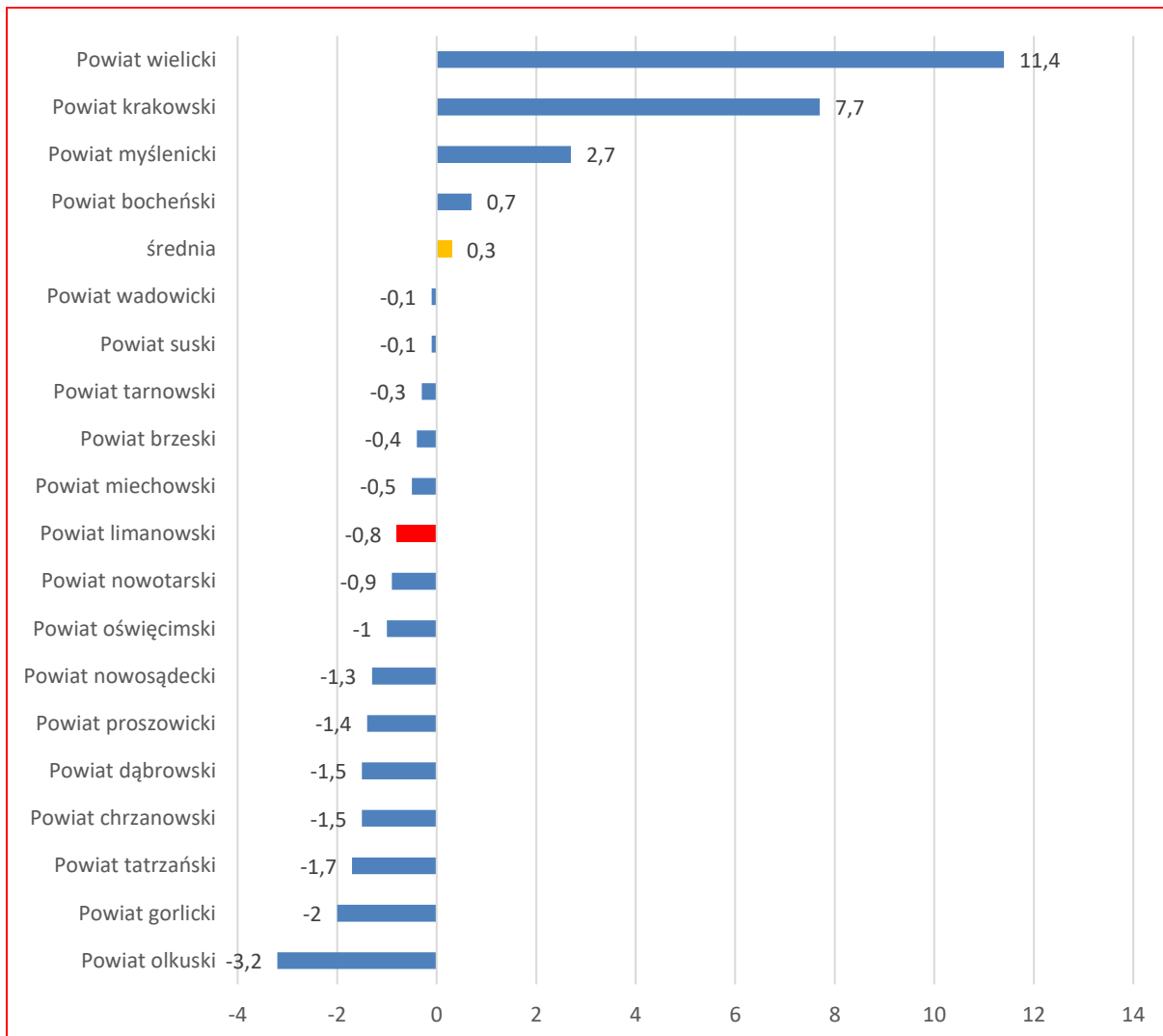

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W badanym okresie powiat limanowski odnotował dodatni przyrost naturalny na poziomie 1,52 osoby na 1000 mieszkańców, co plasuje go na drugim miejscu w województwie małopolskim i znacznie powyżej średniej wojewódzkiej wynoszącej -1,89. Taki wynik potwierdza korzystne trendy demograficzne, będące efektem relatywnie wysokiej liczby urodzeń oraz umiarkowanego poziomu zgonów. Pozytywny przyrost naturalny wyróżnia powiat limanowski w skali regionu i świadczy o jego atrakcyjności dla młodych rodzin oraz stabilnej strukturze ludnościowej, co stanowi silny potencjał dla rozwoju społeczno-gospodarczego i planowania przyszłych inwestycji w infrastrukturę edukacyjną, mieszkaniową i usługową.

Wykres 86. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności [osoba]

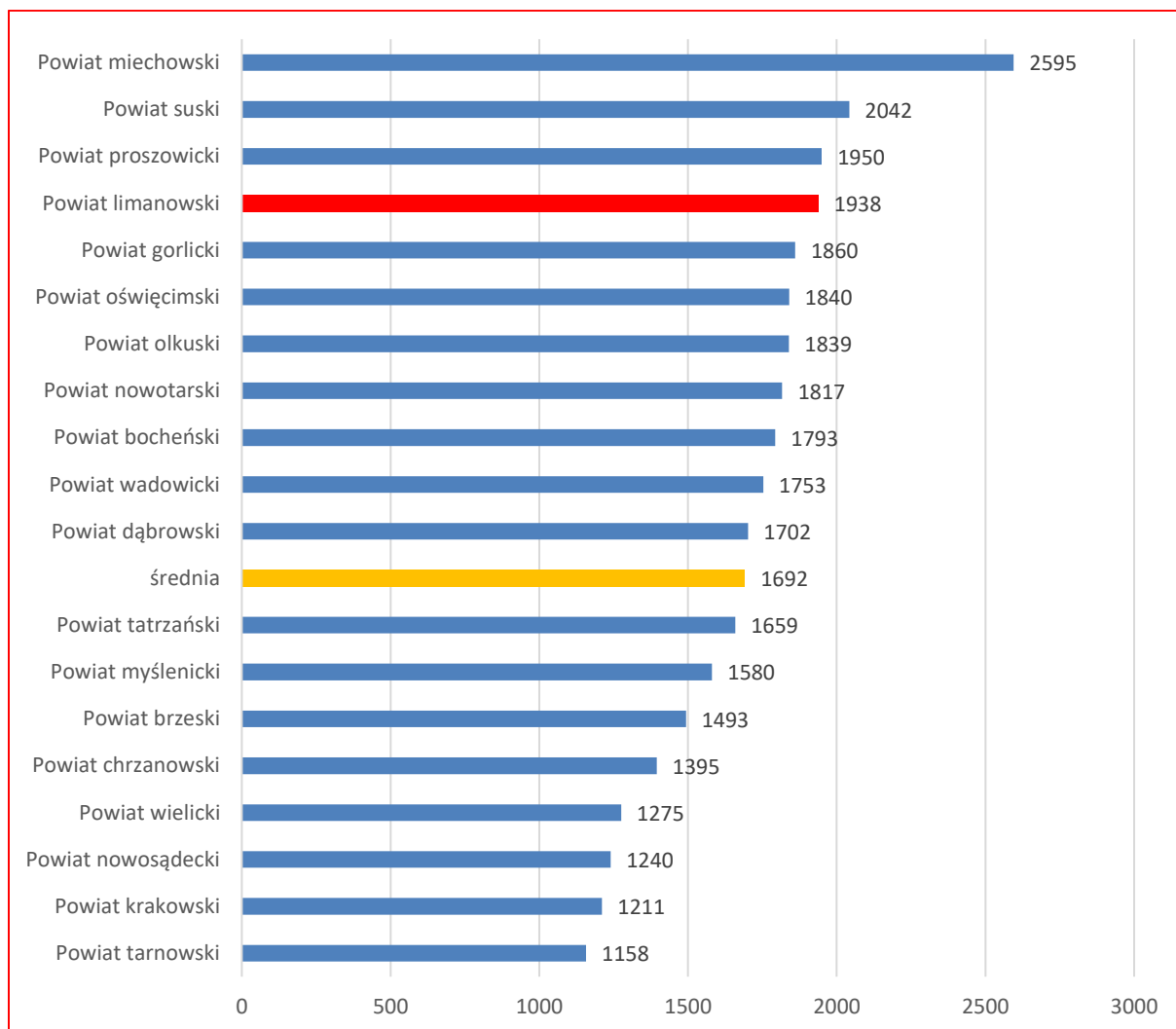

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W 2023 roku powiat limanowski odnotował ujemne saldo migracji na poziomie -0,8 osoby na 1000 mieszkańców, co oznacza, że więcej osób opuściło powiat niż do niego przybyło, a wynik ten był gorszy od średniej województwa małopolskiego wynoszącej +0,3. Choć skala odpływu nie była drastyczna, plasując powiat w dolnej połowie rankingu, to obserwacja ta może wskazywać na wyzwania związane z atrakcyjnością osiedleńczą regionu, dostępnością miejsc pracy, warunkami mieszkaniowymi lub dostępem do usług publicznych. W kontekście rozwoju powiatu limanowskiego konieczne jest podjęcie działań sprzyjających zatrzymaniu mieszkańców i przyciąganiu nowych, m.in. poprzez wspieranie lokalnego rynku pracy, rozwój oferty mieszkaniowej oraz inwestycje w jakość życia i infrastrukturę społeczną.

Wykres 87. Dochody ogółem budżetu powiatu na mieszkańca [zł]

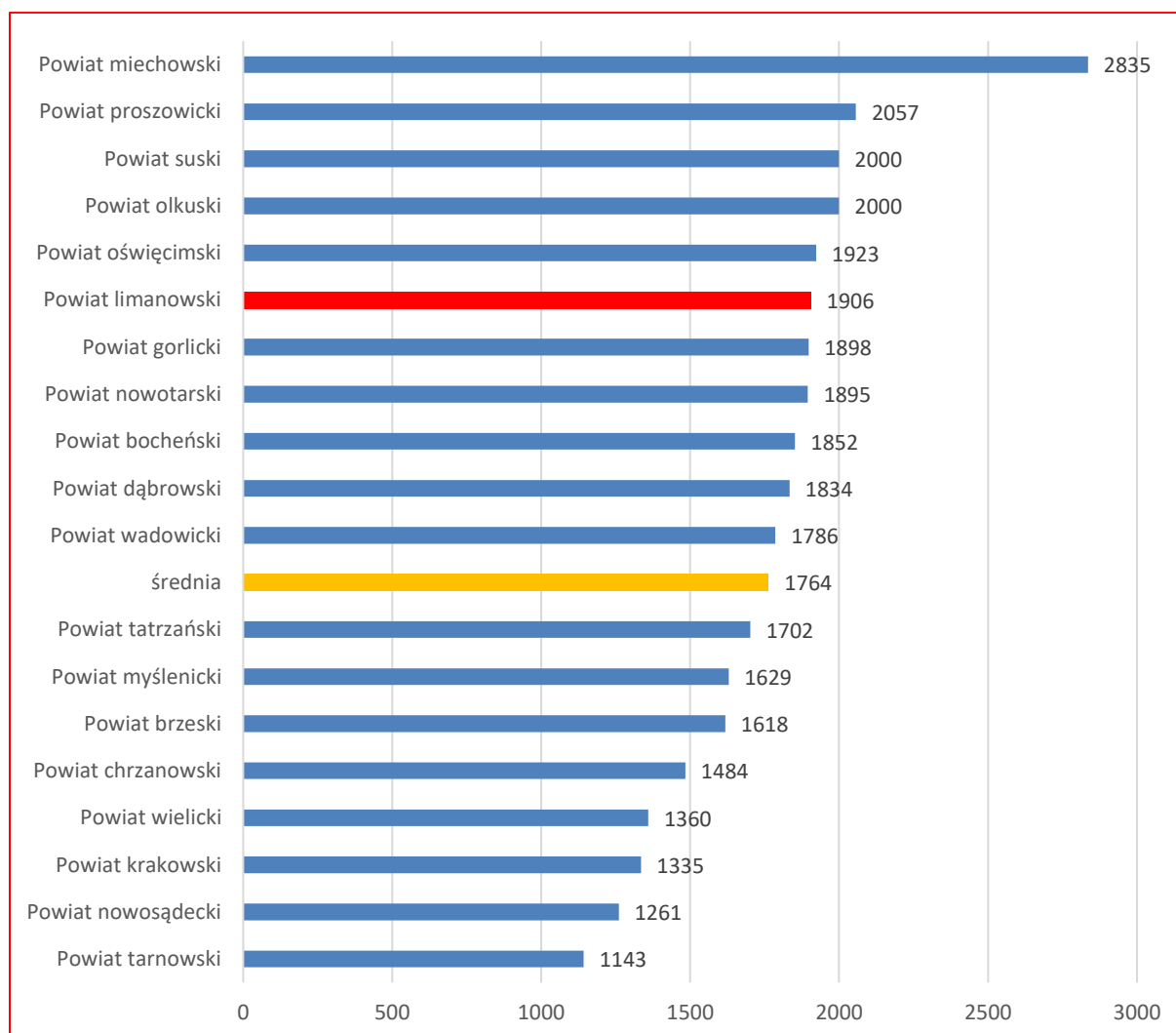

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Dochody ogółem budżetu Powiatu Limanowskiego w przeliczeniu na mieszkańca wyniosły 1 938 zł, co uplasowało powiat powyżej średniej dla województwa małopolskiego (1 692 zł) i na 4. miejscu wśród powiatów o najwyższych dochodach per capita. Tak relatywnie wysoki poziom dochodów świadczy o dobrej kondycji finansowej samorządu, co stwarza realne możliwości realizacji inwestycji publicznych, finansowania zadań oświatowych, infrastrukturalnych, społecznych oraz skutecznego korzystania ze środków zewnętrznych. W kontekście dalszego rozwoju powiatu stanowi to istotny atut, pozwalający na elastyczne reagowanie na potrzeby mieszkańców i wspieranie zrównoważonego rozwoju terytorialnego. Wysoki poziom dochodów na mieszkańca może także świadczyć o skutecznym zarządzaniu finansami publicznymi oraz aktywnym pozyskiwaniu środków z funduszy europejskich.

Wykres 88. Wydatki ogółem budżetu powiatu na mieszkańca [zł]

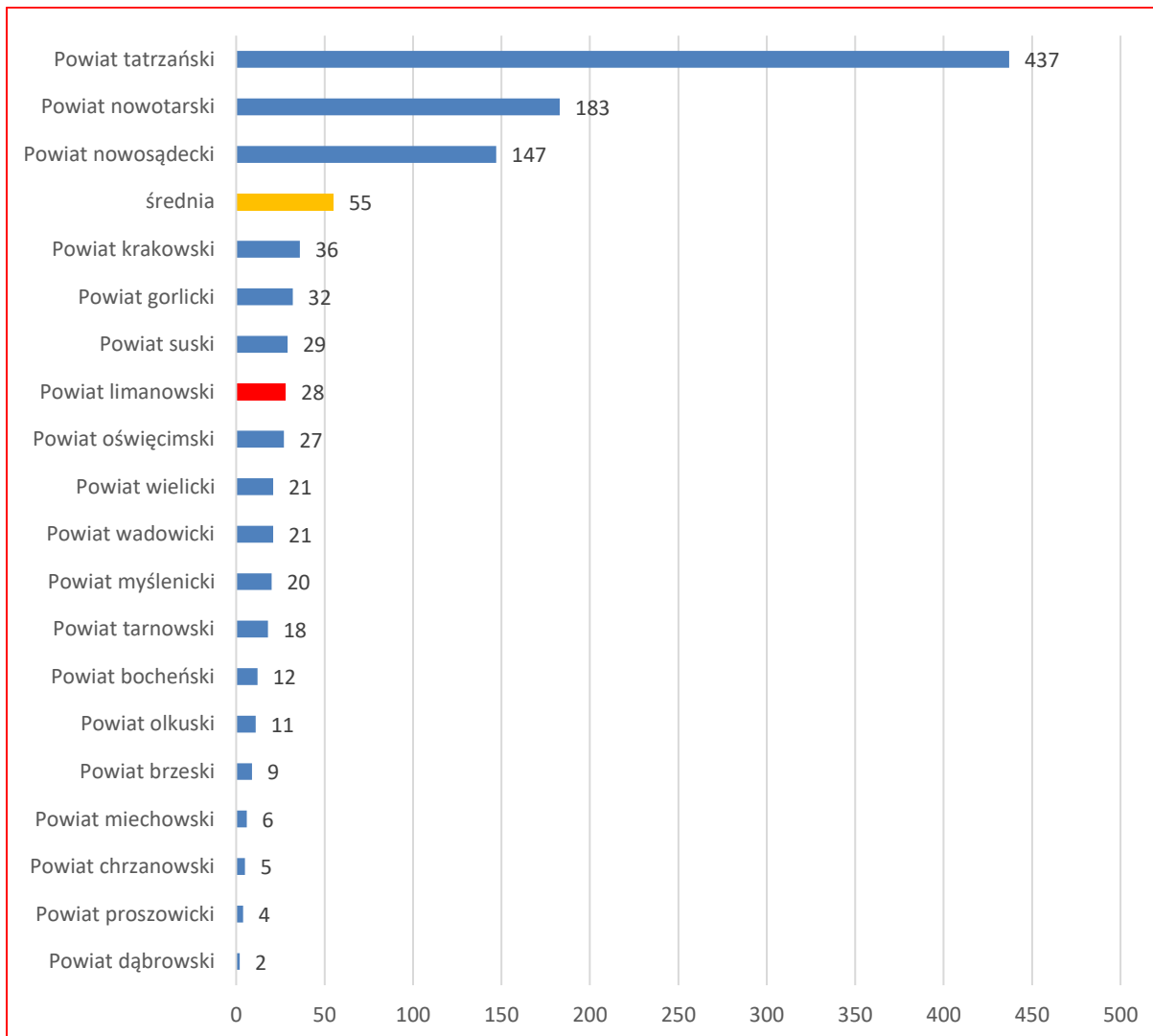

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Z wydatkami budżetowymi na poziomie 1906 zł na mieszkańca powiat uplasował się powyżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 1764 zł, co świadczy o stosunkowo wysokiej aktywności finansowej i inwestycyjnej samorządu. Taka relacja wydatków może wynikać z intensyfikacji działań w zakresie rozwoju infrastruktury, edukacji czy ochrony zdrowia, ale także ze skutecznego wykorzystania środków zewnętrznych. Jednocześnie utrzymanie tej pozycji wymaga dalszego monitorowania efektywności ponoszonych kosztów, by zapewnić ich rzeczywisty wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców. Wysoki poziom wydatków, przy utrzymaniu stabilnych dochodów, stanowi potencjał do kontynuacji polityki zrównoważonego rozwoju oraz wzmacniania konkurencyjności powiatu.

Wykres 89. Turystyczne obiekty noclegowe [ob.]

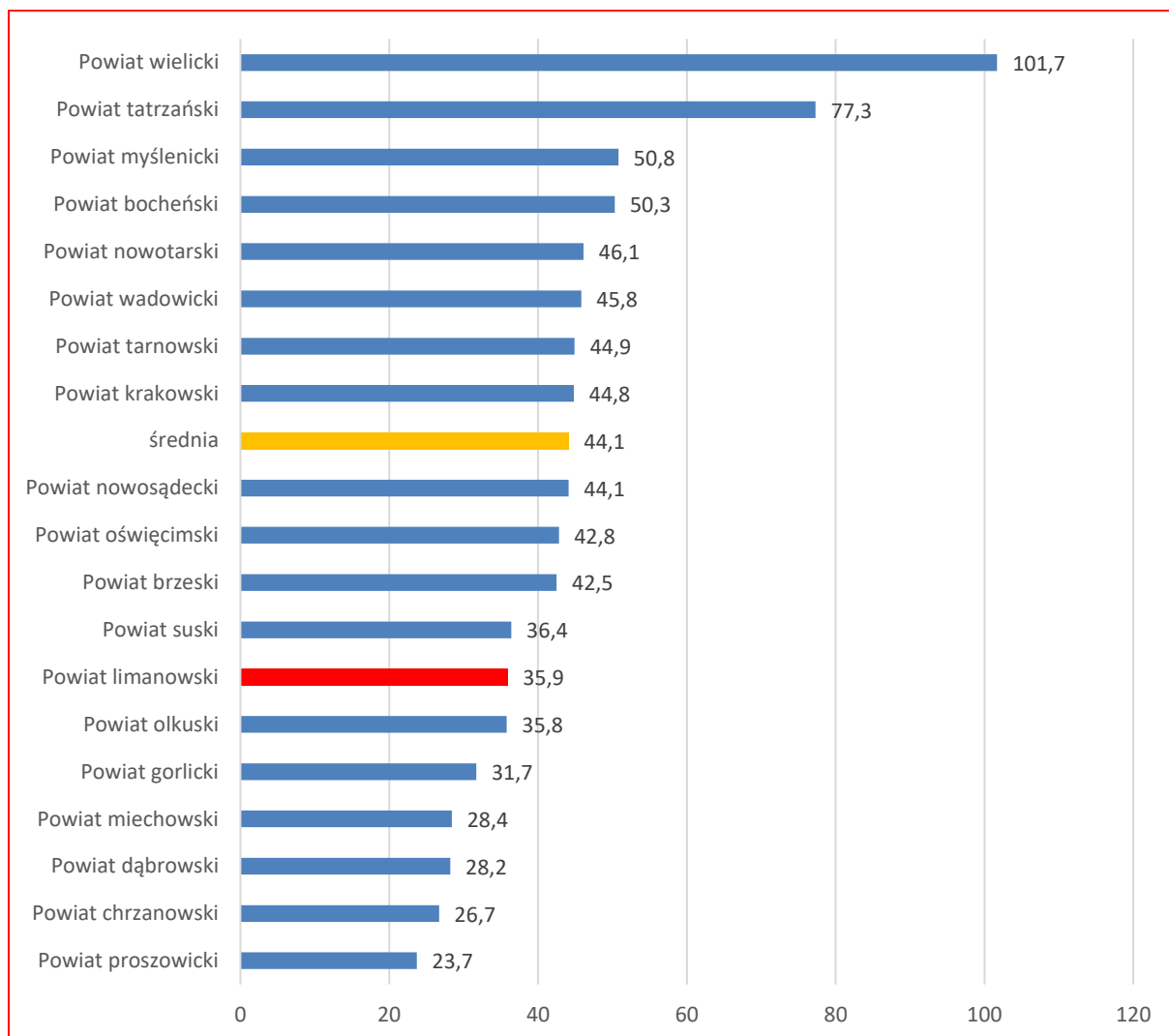

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W badanym okresie, z 28 turystycznymi obiektami noclegowymi, powiat znalazł się nieznacznie poniżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 55 obiektów, co potwierdza jego umiarkowaną pozycję w zakresie rozwiniętej infrastruktury turystycznej. Choć liczba ta świadczy o obecności sektora usług noclegowych, szczególnie w miejscowościach o walorach przyrodniczo-krajobrazowych, to w porównaniu z liderami zestawienia – takimi jak powiat tatrzański (437) czy nowotarski (183) – potencjał powiatu limanowskiego w tej dziedzinie nie jest w pełni wykorzystany. Rozwój bazy noclegowej mógłby stanowić impuls dla intensyfikacji ruchu turystycznego, wsparcia sektora MŚP oraz zwiększenia wpływów lokalnych, zwłaszcza w kontekście promowania turystyki weekendowej, rodzinnej i aktywnej.

Wykres 90. Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności [szt.]

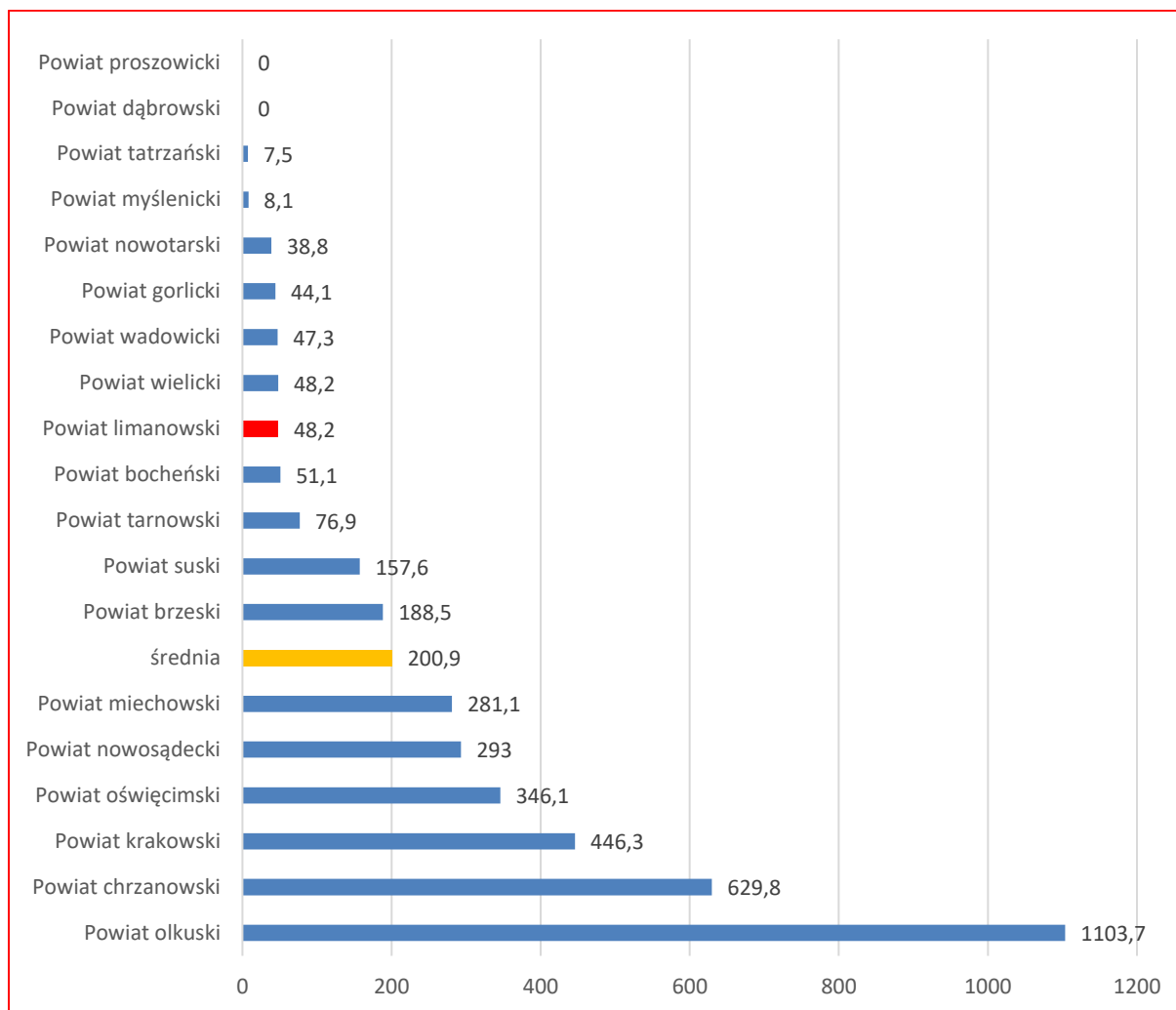

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Wartość 35,9 mieszkań oddanych do użytkowania na 10 tys. mieszkańców w powiecie limanowskim, przy średniej wojewódzkiej wynoszącej 44,1, wskazuje na stosunkowo niski poziom aktywności inwestycyjno-mieszkaniowej w porównaniu z większością powiatów Małopolski. Choć wynik ten lokuje powiat powyżej kilku jednostek, takich jak powiat gorlicki, miechowski czy proszowski, to znacznie odbiega on od liderów zestawienia, jak powiat wielicki (101,7) czy tatrzański (77,3), co może świadczyć o ograniczonej dynamice rozwoju rynku nieruchomości oraz niższej atrakcyjności inwestycyjnej dla sektora mieszkaniowego. Sytuacja ta sugeruje potrzebę intensyfikacji działań wspierających lokalne budownictwo mieszkaniowe, m.in. poprzez udostępnianie terenów inwestycyjnych, usprawnienie procedur planistycznych.

Wykres 91. Odpady wytworzone w ciągu roku [tys. t]

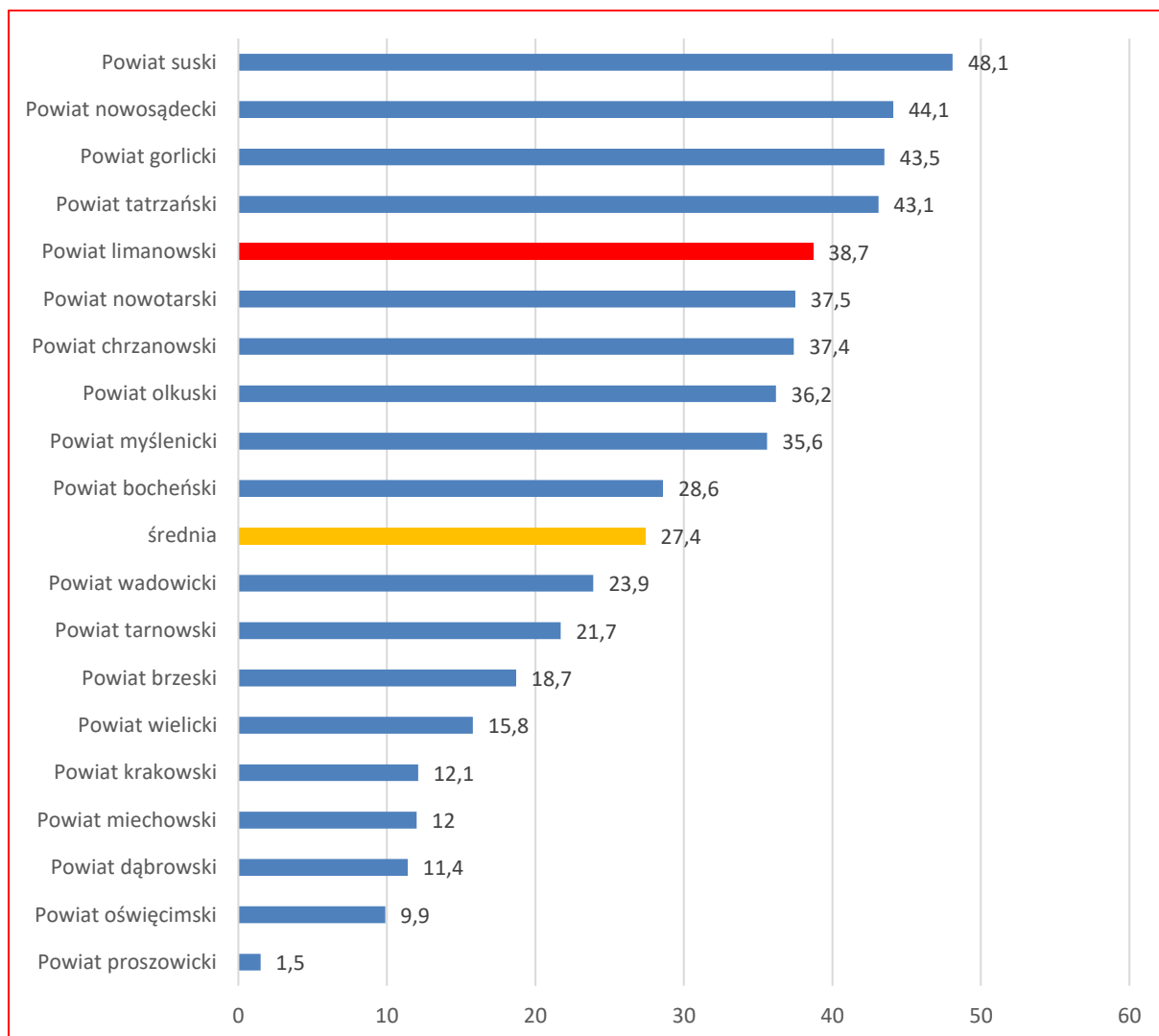

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W 2023 roku w powiecie limanowskim wytworzono 48,2 tys. ton odpadów, co stanowi wynik znacząco niższy od średniej wojewódzkiej wynoszącej 200,9 tys. ton i plasuje powiat w dolnej części zestawienia małopolskich jednostek samorządowych. Tak relatywnie niska ilość odpadów może świadczyć o umiarkowanym poziomie działalności przemysłowej, usługowej i urbanizacyjnej lub o skutecznej segregacji i redukcji źródeł odpadów, jednak może także sugerować niższy poziom konsumpcji oraz intensywności rozwoju gospodarczego w porównaniu z bardziej zurbanizowanymi powiatami, takimi jak olkuski czy chrzanowski. W kontekście planowania rozwoju, niski wolumen wytwarzanych odpadów stwarza szansę na wdrażanie bardziej efektywnych i tańszych systemów gospodarki odpadami, jednak jednocześnie wskazuje na konieczność wspierania inwestycji gospodarczych, które mogą stymulować lokalną aktywność i tworzyć miejsca pracy.

Wykres 92. Lesistość [%]

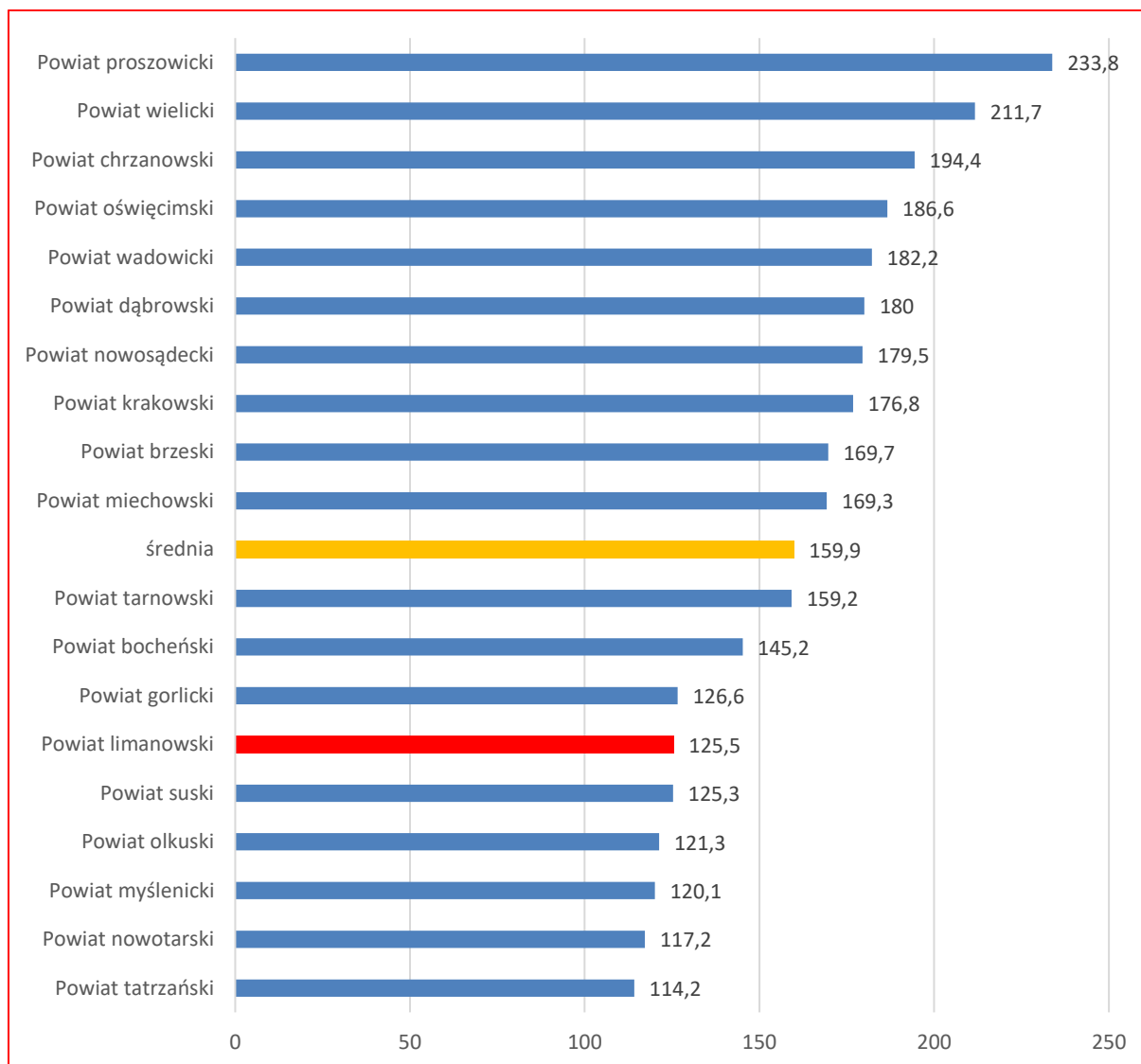

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Powiat limanowski charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem lesistości wynoszącym 38,7%, co znacząco przewyższa średnią województwa małopolskiego (27,4%) i plasuje powiat na piątym miejscu w regionie pod względem udziału powierzchni leśnej. Tak znaczna powierzchnia lasów stanowi ważny atut rozwojowy, szczególnie w kontekście turystyki przyrodniczej, zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi oraz kształtowania wysokiej jakości życia mieszkańców. Lesistość wpływa pozytywnie na klimat lokalny, bioróżnorodność i możliwości rekreacyjne, a także może wspierać rozwój gospodarki leśnej i ekoinnowacyjnych przedsięwzięć. Wysoki udział lasów sprzyja również realizacji polityk środowiskowych i celów zrównoważonego rozwoju, zwiększając odporność regionu na zmiany klimatyczne.

Wykres 93. Drogi publiczne o twardej nawierzchni (powiatowe i gminne) na 100 km² [km]

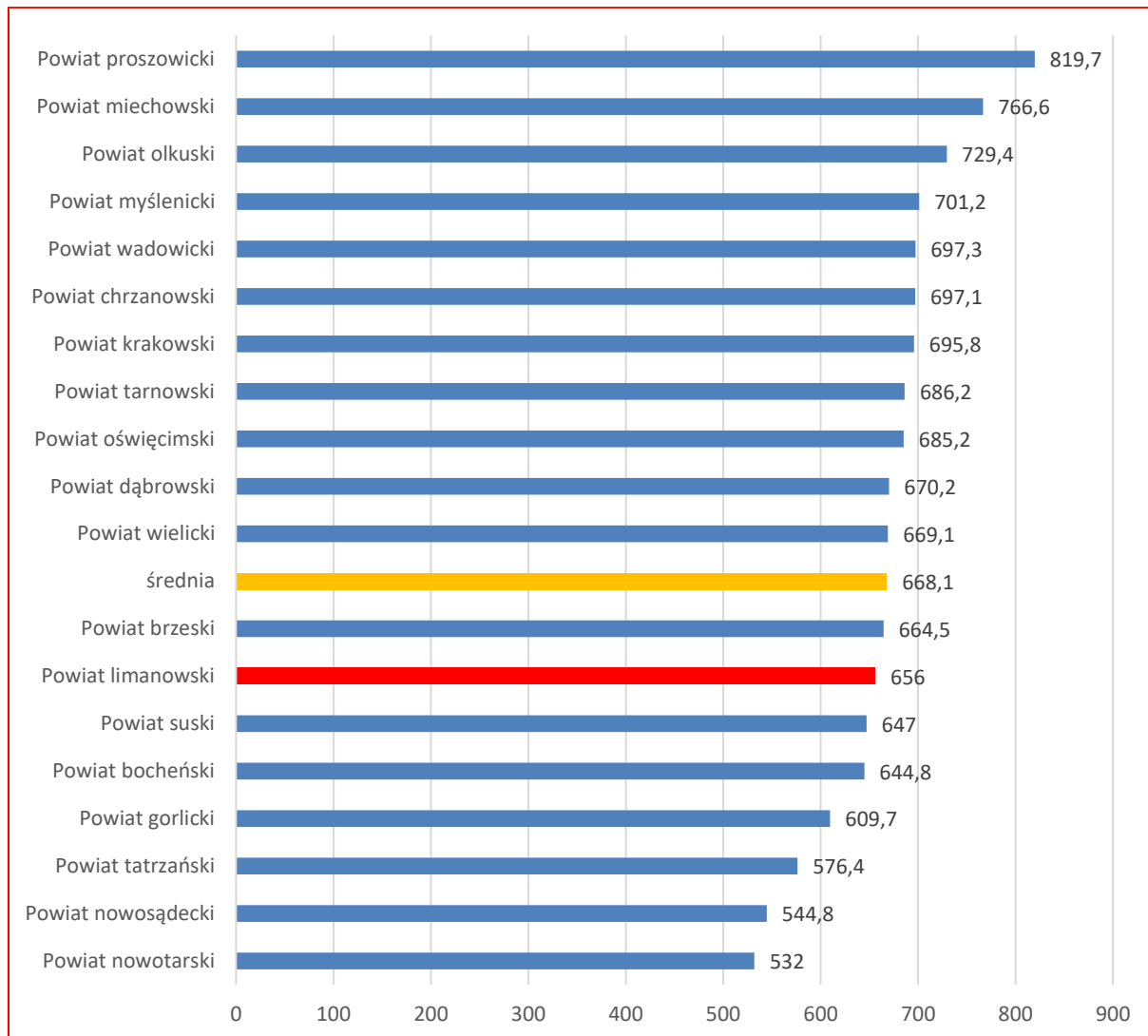

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Z wynikiem 125,5 km dróg publicznych o twardej nawierzchni na 100 km² powiat znajduje się poniżej średniej dla województwa małopolskiego (159,9 km), co może świadczyć o umiarkowanym nasyceniu infrastrukturą drogową w przeliczeniu na jednostkę powierzchni. Taki wynik może wynikać z uwarunkowań geograficznych (teren górzysty i leśny), które utrudniają rozbudowę sieci drogowej, jednak ograniczona dostępność dróg może stanowić barierę dla efektywnego transportu, rozwoju gospodarczego oraz spójności terytorialnej. Z perspektywy strategicznej istnieje potrzeba dalszego inwestowania w modernizację i rozbudowę układu drogowego, zwłaszcza w kontekście wzrostu mobilności mieszkańców, poprawy dostępu do usług publicznych oraz atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej regionu.

Wykres 94. Samochody osobowe 1000 ludności [szt.]

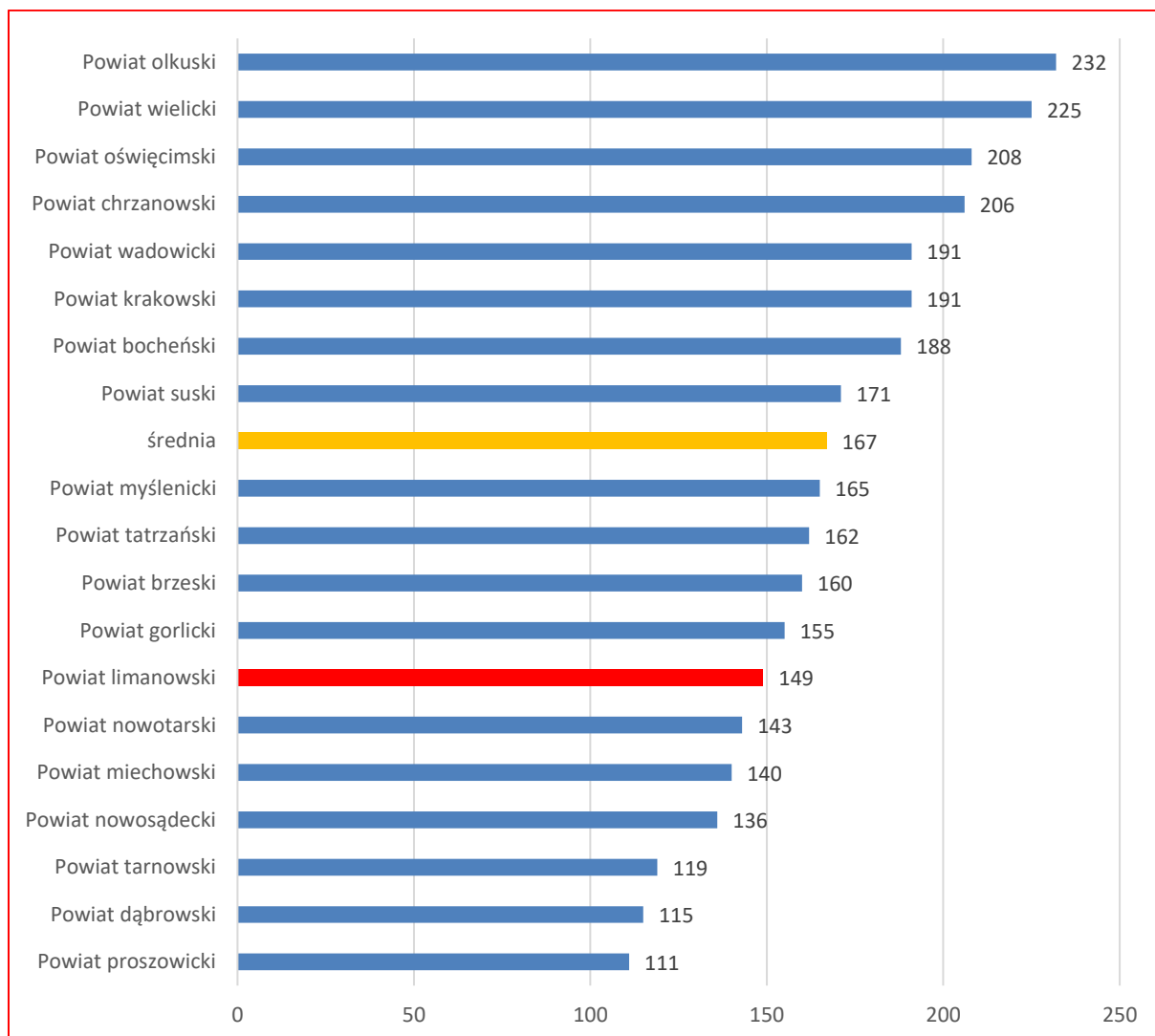

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W badanym okresie powiat, z wynikiem 656 samochodów osobowych na 1000 mieszkańców, znalazł się poniżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 668,1, co plasuje go w dolnej części zestawienia. Relatywnie niższy wskaźnik motoryzacji może być konsekwencją struktury demograficznej, poziomu dochodów mieszkańców lub dostępności alternatywnych środków transportu, choć w kontekście górskiego i rozproszonego osadnictwa może również świadczyć o niewystarczającej mobilności indywidualnej. Dla dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu istotne będzie wspieranie zrównoważonego transportu publicznego, a także poprawa dostępności komunikacyjnej, szczególnie w obszarach peryferyjnych, które mogą odczuwać deficyty transportowe.

Wykres 95. Pracujący na 1000 ludności [osoba]

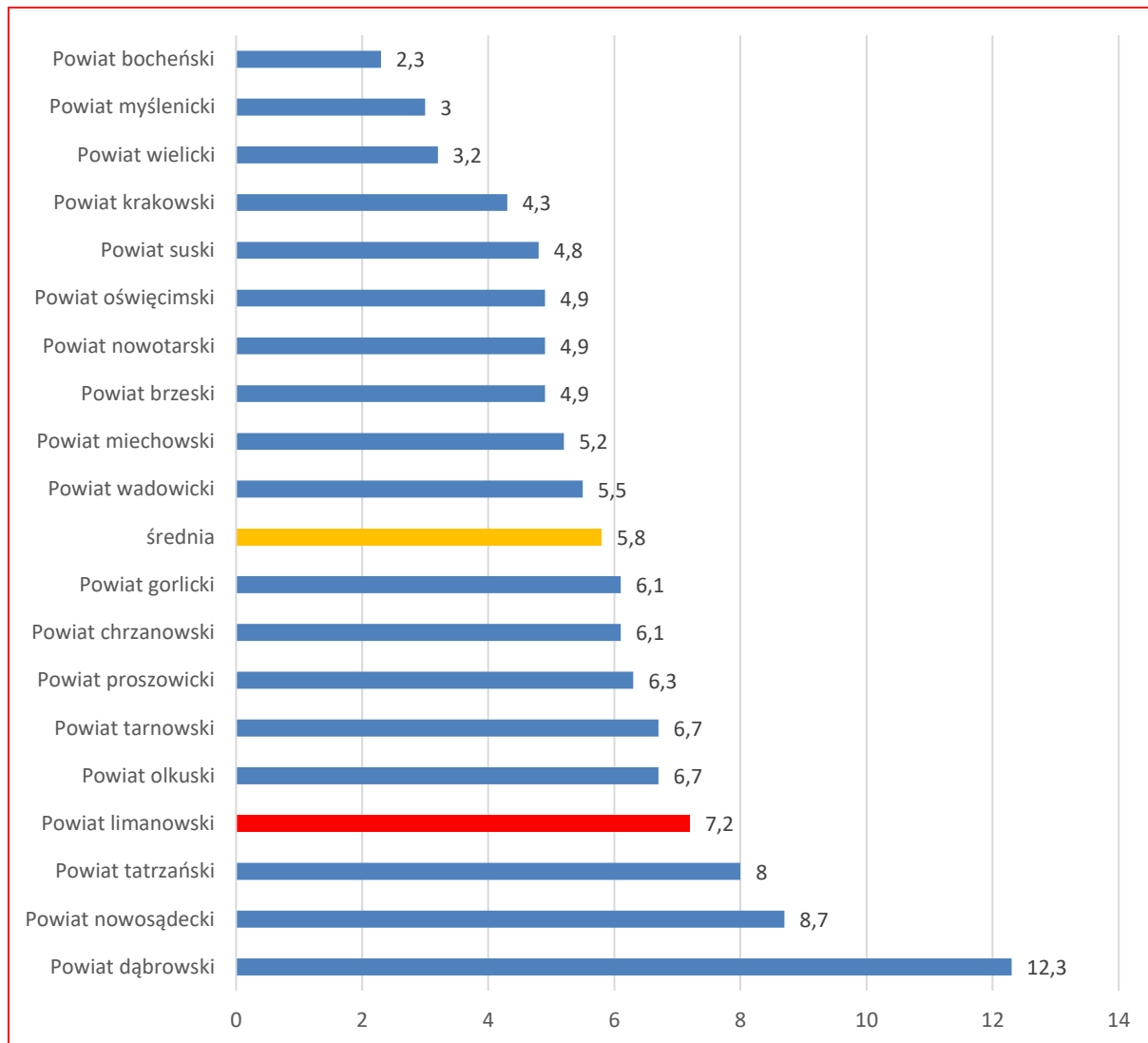

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Powiat limanowski z wynikiem 149 pracujących na 1000 mieszkańców plasuje się poniżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 167, co wskazuje na relatywnie niższą aktywność zawodową mieszkańców w porównaniu do wielu innych powiatów regionu. Może to być efektem dominacji tradycyjnych form zatrudnienia, rozdrobnienia gospodarstw rolnych, ograniczonej obecności dużych pracodawców lub istotnej skali migracji zarobkowej, w tym zagranicznej. W kontekście rozwoju lokalnego, sytuacja ta sugeruje konieczność wzmacniania rynku pracy, m.in. poprzez wspieranie przedsiębiorczości, tworzenie miejsc pracy w sektorze pozarolniczym oraz podnoszenie kwalifikacji mieszkańców. Wzrost wskaźnika zatrudnienia może przyczynić się do poprawy lokalnej kondycji społeczno-gospodarczej.

Wykres 96. Stopa bezrobocia rejestrowanego [%]

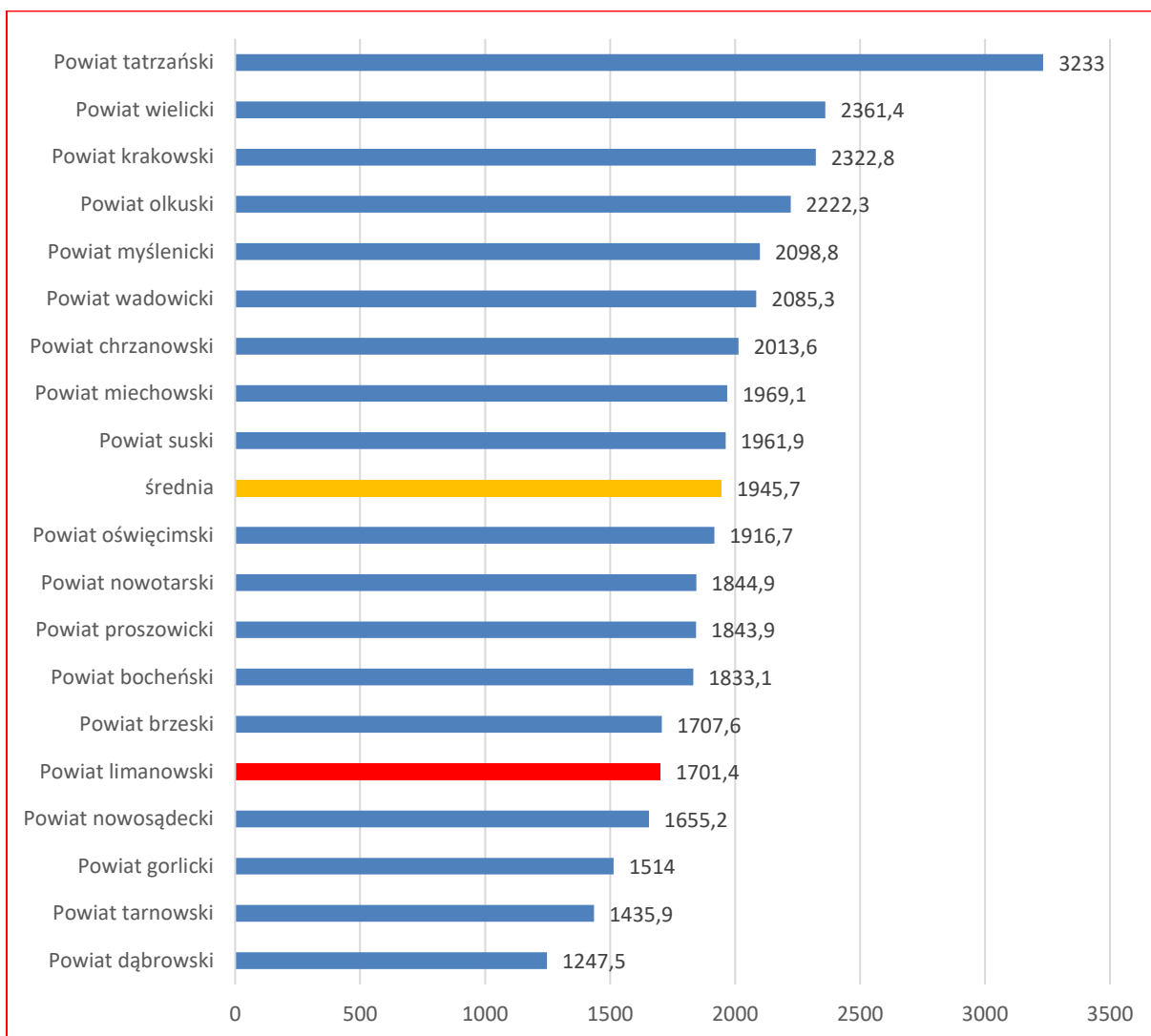

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie limanowskim wynosi 7,2%, co jest wartością wyraźnie powyżej średniej wojewódzkiej (5,8%) i wskazuje na istotne wyzwania na lokalnym rynku pracy. Tak relatywnie wysoki poziom bezrobocia może wynikać z ograniczonej liczby atrakcyjnych miejsc zatrudnienia, sezonowości pracy, niskiej mobilności zawodowej mieszkańców oraz strukturalnych niedopasowań kompetencyjnych. W porównaniu do najbardziej rozwiniętych powiatów regionu (np. bocheńskiego – 2,3% czy myślenickiego – 3%), sytuacja w powiecie limanowskim wymaga aktywnych działań wspierających rozwój przedsiębiorczości, lokalnych inwestycji oraz skutecznych programów aktywizacji zawodowej. Konieczne jest również lepsze dopasowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy.

Wykres 97. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym [szt.]

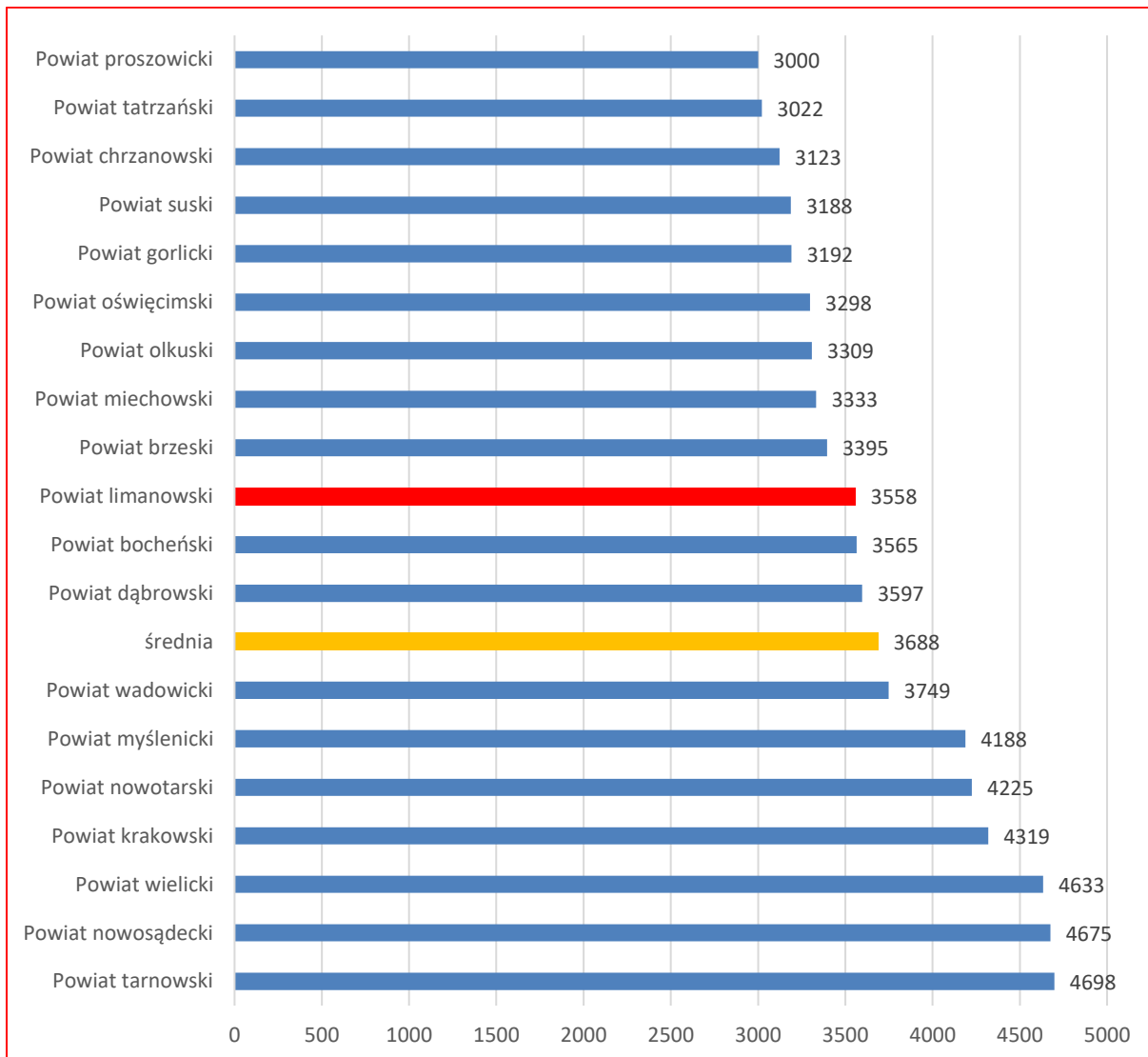

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W powiecie limanowskim na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym przypada 1701,4 podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON, co plasuje powiat poniżej średniej województwa małopolskiego (1945,7) i świadczy o stosunkowo niskim poziomie aktywności gospodarczej. Taka sytuacja może wskazywać na ograniczone tempo rozwoju sektora prywatnego oraz niewystarczający poziom przedsiębiorczości w regionie. Dla poprawy tego wskaźnika kluczowe będzie tworzenie sprzyjających warunków dla zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, rozwój infrastruktury technicznej oraz wsparcie doradcze i finansowe dla MŚP. Rozbudowa lokalnego ekosystemu gospodarczego może w dłuższej perspektywie zwiększyć liczbę miejsc pracy i poprawić sytuację mieszkańców.

Wykres 98. Liczba ludności na aptekę ogólnodostępną [osoba]

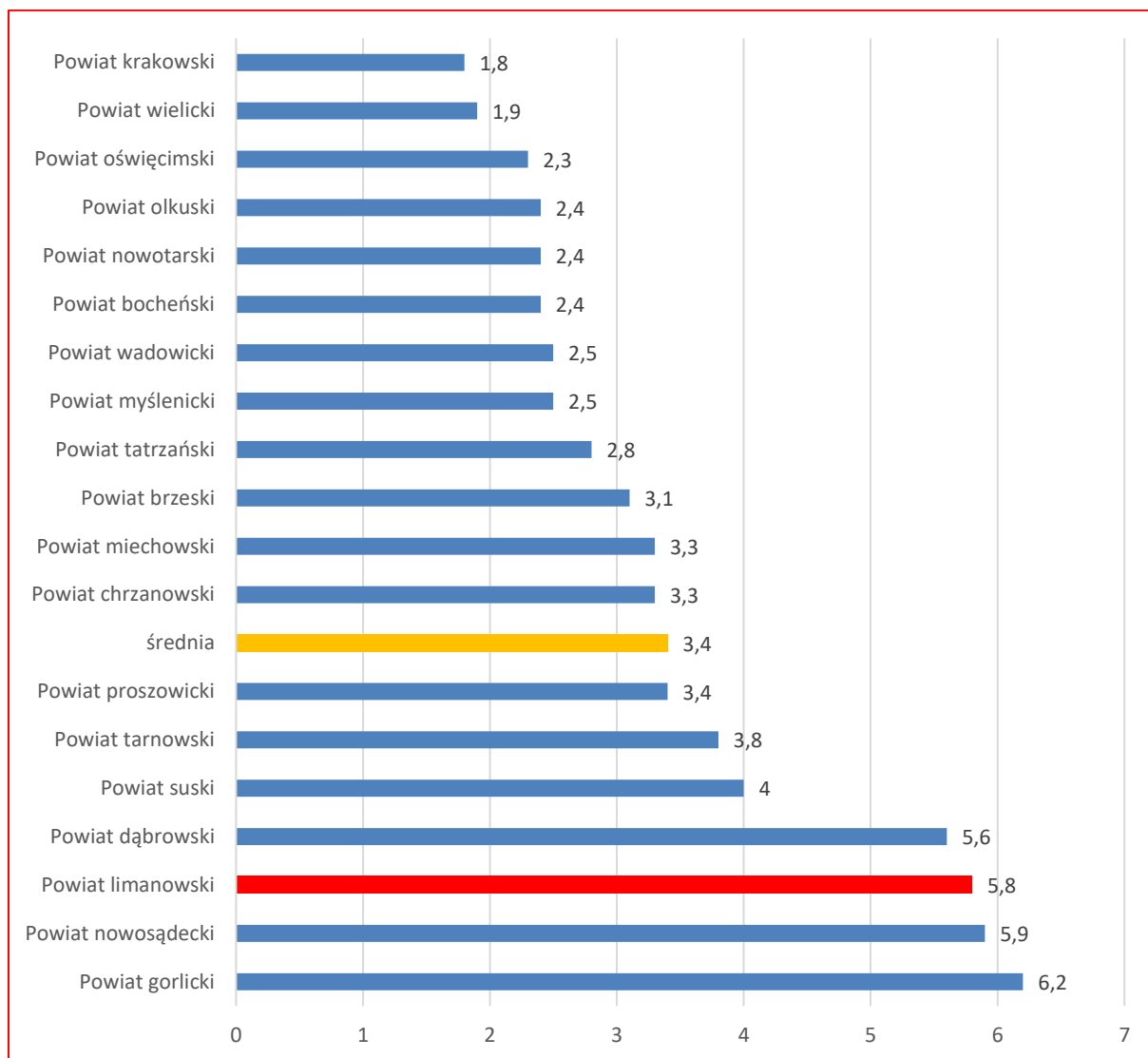

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W badanym roku na jedną aptekę ogólnodostępną w powiecie przypada 3558 mieszkańców, co sytuuje powiat nieco poniżej średniej wojewódzkiej wynoszącej 3688 osób, ale nadal w dolnej części zestawienia. Taka relacja może wskazywać na ograniczony dostęp do usług farmaceutycznych, szczególnie na obszarach wiejskich, co może wpływać na jakość i dostępność podstawowej opieki zdrowotnej. W porównaniu z najlepiej wyposażonymi w apteki powiatami, takimi jak tarnowski, nowosądecki czy wielicki, sytuacja powiatu limanowskiego wymaga działań na rzecz poprawy lokalizacji i liczby punktów aptecznych. Zwiększenie dostępności aptek mogłoby wpłynąć korzystnie na komfort mieszkańców, szczególnie osób starszych oraz przewlekle chorych.

Wykres 99. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem [%]

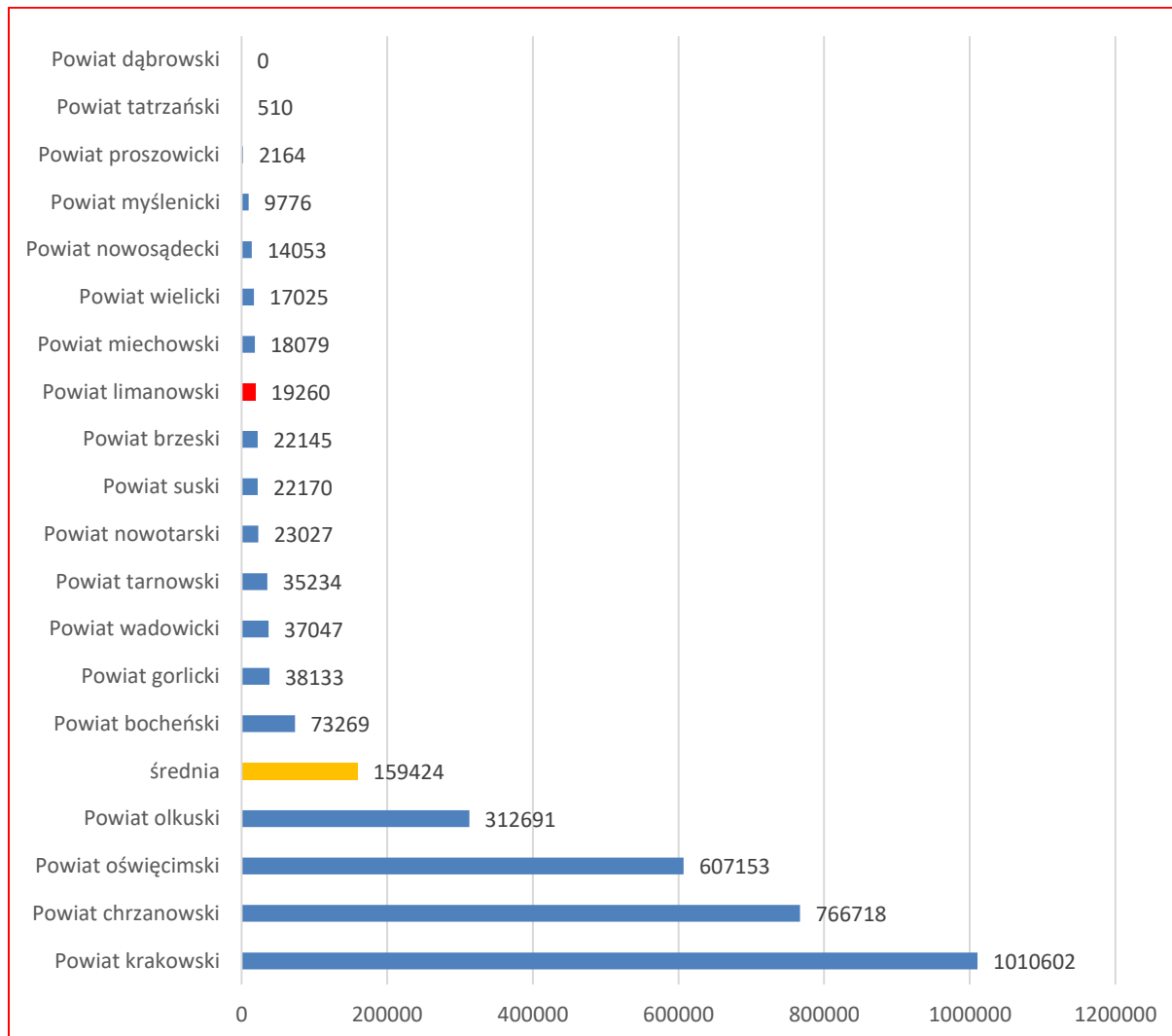

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W powiecie limanowskim udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wynosi 5,8%, co znacząco przekracza średnią wojewódzką wynoszącą 3,4% i plasuje powiat w niekorzystnej strefie pod względem kondycji społeczno-ekonomicznej mieszkańców. Taki wynik może świadczyć o stosunkowo dużym odsetku osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, rodzinnej lub zdrowotnej, co z kolei może wpływać na ograniczenia w aktywności zawodowej i społecznej. Wysoki poziom korzystania z pomocy społecznej powinien skłaniać do podejmowania działań zmierzających do wzmocnienia polityki integracyjnej, aktywizacji zawodowej i rozwoju usług społecznych, szczególnie w środowiskach zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Wykres 100. Emisja dwutlenku węgla [t/r]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Z wartością 19 260 ton rocznej emisji dwutlenku węgla, powiat limanowski znajduje się znacznie poniżej średniej województwa małopolskiego (159 424 t/r), co świadczy o relatywnie niskim poziomie działalności przemysłowej i umiarkowanym natężeniu ruchu drogowego. Niska emisja może być pozytywnym sygnałem w kontekście jakości powietrza i atrakcyjności środowiskowej regionu, sprzyjając rozwojowi turystyki i zdrowego stylu życia. Jednocześnie warto jednak analizować ten wynik w kontekście potencjału rozwojowego – niska emisja może bowiem także wynikać z mniejszej liczby zakładów przemysłowych, co wskazuje na ograniczoną aktywność gospodarczą. Dalszy rozwój powiatu powinien zatem opierać się na wspieraniu niskoemisyjnych branż i zrównoważonego transportu, przy jednoczesnym wzmacnianiu lokalnej przedsiębiorczości.

3. Analiza SWOT powiatu limanowskiego

Analiza SWOT jest jednym z kluczowych narzędzi wykorzystywanych w planowaniu strategicznym, pozwalającym na kompleksowe spojrzenie na aktualną sytuację jednostki samorządu terytorialnego. W przypadku Powiatu Limanowskiego pełni ona rolę syntetycznego podsumowania wniosków płynących z diagnozy społecznej, gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej i instytucjonalnej, stanowiąc istotny etap w procesie formułowania wizji, celów strategicznych oraz kierunków rozwoju. Dzięki strukturze opartej na czterech kategoriach, silnych stronach (Strengths), słabych stronach (Weaknesses), szansach (Opportunities) i zagrożeniach (Threats), możliwe jest wyodrębnienie zarówno czynników wewnętrznych, zależnych od lokalnych zasobów i kompetencji, jak i zewnętrznych, wynikających z uwarunkowań krajowych i globalnych.

Tego rodzaju analiza pozwala wskazać atuty, które mogą być podstawą przewag konkurencyjnych, jak również ograniczenia, które wymagają działań naprawczych lub niwelujących ryzyka. Jednocześnie umożliwia identyfikację trendów, procesów i wydarzeń zewnętrznych, które mogą stanowić impuls do rozwoju bądź zagrożenie dla dalszego rozwoju regionu. Dobrze przygotowana analiza SWOT ułatwia także podejmowanie decyzji inwestycyjnych, programowanie interwencji publicznych oraz projektowanie działań wspierających rozwój lokalny, w tym przygotowywanie aplikacji o środki zewnętrzne, szczególnie w ramach funduszy unijnych.

W kontekście „Strategii Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036”, analiza SWOT pełni również funkcję integracyjną, angażuje lokalnych interesariuszy, sprzyja budowie konsensusu wokół wspólnych wyzwań i celów oraz stanowi punkt wyjścia do budowy spójnej polityki rozwoju, odpowiadającej na potrzeby mieszkańców i potencjał terytorialny powiatu.

Tabela 1. Analiza SWOT powiatu limanowskiego

Czynniki wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
- Atrakcyjne położenie geograficzne w południowej części województwa małopolskiego. - Wysoka aktywność mieszkańców i silna tożsamość lokalna.	- Zły stan techniczny części dróg. - Niewystarczający dostęp mieszkańców do wody wodociągowej (braki, okresowe deficyty). - Ograniczona liczba połączeń komunikacji publicznej, zwłaszcza na terenach peryferyjnych.

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

• Dobre wyniki w zakresie urodzeń, jeden z wyższych wskaźników w województwie. • Wysoki poziom lesistości (blisko 39%). • Obecność obszarów chronionych, Gorczańskiego Parku Narodowego. • Relatywnie niska stopa bezrobocia. • Stabilny poziom wykorzystania miejsc noclegowych. • Relatywnie wysoki poziom wydatków budżetowych na mieszkańca. • Potencjał lokalnej przedsiębiorczości (rosnąca liczba mikrofirm). • Dobrze rozwinięta sieć szkół ponadpodstawowych i zawodowych. • Systematyczny rozwój bazy noclegowej. • Dynamiczny przyrost liczby samochodów osobowych jako wskaźnik mobilności. • Potencjał do wykorzystania energii odnawialnej (biomasa, energia słoneczna). • Rośnie liczba mieszkań oddawanych do użytkowania. • Bliskość większych ośrodków miejskich (Nowy Sącz, Kraków). • Wysoka aktywność organizacji pozarządowych i grup nieformalnych. • Liczne instytucje działające w obszarze polityki społecznej. • Prowadzenie infrastruktury dla osób znajdujących się w kryzysie (OIK, mieszkanie treningowe). • Dobrze rozwinięta sieć poradnictwa specjalistycznego. • Funkcjonowanie domów pomocy społecznej, zapewniających mieszkańcom dostępność do całodobowej opieki. • Działalność wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i ortopedycznego. • Realizacja programów na rzecz osób z niepełnosprawnością i ich otoczenia (AOON, opieka wytchnieniowa). • Dobra współpraca między instytucjami świadczącymi pomoc społeczną.	• Relatywnie duży odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej. • Stosunkowo niski poziom dochodów budżetowych w relacji do potrzeb. • Niewystarczająca liczba aptek w relacji do liczby ludności. • Postępujące starzenie się społeczeństwa i rosnące obciążenie demograficzne. • Nierównomierny rozwój gmin wchodzących w skład powiatu. • Niewystarczająca liczba miejsc w instytucjach opieki nad osobami starszymi. • Ograniczony dostęp do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w niektórych gminach. • Problemy z dostępnością mieszkań dla młodych rodzin. • Niski poziom rozwoju infrastruktury IT i usług e-administracji. • Niska dostępność miejsc pracy o wysokiej wartości dodanej. • Zbyt mała liczba dużych inwestorów zewnętrznych. • Ograniczone możliwości magazynowania i retencji wód opadowych. • Wymagająca częściowej rewitalizacji infrastruktura edukacyjna i zdrowotna • Słaba oferta wsparcia dla opiekunów osób z niepełnosprawnością w postaci szkoleń, wsparcia psychologicznego. • Trudności osób zależnych w dostępie do niektórych specjalistycznych usług medycznych (np. psychiatrycznych). • Niedostateczna liczba miejsc świadczenia wsparcia dla dzieci/młodzieży z niepełnosprawnościami. • Brak kandydatów do prowadzenia zawodowych rodzin zastępczych. • Infrastruktura (budynki i środki komunikacji) niedostosowane do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami). • Niedostateczna liczba chętnych do prowadzenia rodzinnych domów dziecka.
Czynniki zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
• Możliwość pozyskania środków z FEMP oraz innych źródeł zewnętrznych. • Rozwój usług turystycznych opartych na dziedzictwie przyrodniczym i kulturowym. • Wzrost zainteresowania turystyką aktywną i eko-turystyką. • Rozwój lokalnej energetyki prosumenckiej. • Możliwość współpracy międzygminnej. • Cyfryzacja usług publicznych i edukacji.	• Pogłębiające się problemy z dostępem do wody pitnej i retencją wody. • Zmiany klimatyczne zwiększające ryzyko powodzi, suszy i osuwisk. • Wzrost kosztów inwestycji infrastrukturalnych i eksploatacyjnych. • Emigracja zarobkowa młodych mieszkańców. • Spadek liczby urodzeń i ubytek naturalny ludności.

• Inwestycje w małą retencję i odnawialne źródła wody. • Zwiększenie mobilności mieszkańców dzięki projektom transportowym. • Wzrost znaczenia regionalnych produktów spożywczych i przetwórstwa. • Rozwój rynku pracy w usługach opiekuńczych i społecznych. • Możliwość realizacji projektów rewitalizacyjnych i modernizacyjnych. • Usprawnienie zarządzania danymi dzięki technologiom smart city. • Dalsza rozbudowa infrastruktury drogowej i rowerowej. • Nowe instrumenty wsparcia przedsiębiorczości lokalnej (inkubatory, granty). • Rozszerzenie edukacji zawodowej i dualnej zgodnej z potrzebami rynku. • Tworzenie partnerstw z sektorem nauki i organizacjami badawczymi. • Pozyskiwanie środków zewnętrznych. • Zaangażowanie organizacji pozarządowych w udzielanie wsparcia osobom z niepełnosprawnością, starszym.	• Rosnące obciążenia finansowe samorządu przy stagnacji dochodów. • Nasilające się zjawiska wykluczenia komunikacyjnego. • Pogłębiające się nierówności między gminami powiatu. • Niska odporność społeczna na kryzysy i zmiany (np. pandemiczne, energetyczne). • Trudności w utrzymaniu lokalnych szkół i placówek zdrowia. • Ograniczona liczba specjalistów w usługach społecznych i medycznych. • Rosnące ceny materiałów i usług budowlanych. • Wypieranie lokalnych firm przez podmioty zewnętrzne. • Zagrożenia środowiskowe wynikające z presji urbanizacyjnej i turystycznej. • Możliwość ograniczenia dostępu do funduszy UE po 2027 r. • Częste zmiany przepisów prawa w zakresie polityki społecznej, niespójność przepisów, trudność w interpretacji przepisów prawnych, rozbieżność interpretacji, oderwanie prawa od „realiów życia”. • Wzrastające koszty usług z zakresu pomocy społecznej. • Decyzje rodziców o zamieszkaniu poza terenem powiatu wynikające z braku pełnej oferty edukacyjnej i specjalistycznej dla dzieci ze specjalnymi potrzebami. • Przepisy nakładające na instytucje polityki społecznej sformalizowany sposób działania (biurokratyzacja).
---	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Starostwo Powiatowe w Limanowej

Analiza SWOT powiatu limanowskiego ukazuje terytorium o dużym potencjale rozwojowym, jednak zmagające się z wyraźnymi ograniczeniami strukturalnymi i infrastrukturalnymi. Do głównych atutów powiatu należą korzystne położenie, wysoka aktywność społeczna, dodatnie saldo urodzeń, duży udział terenów leśnych oraz rozwijający się sektor turystyczny i lokalna przedsiębiorczość. Mocną stroną jest także relatywnie niska stopa bezrobocia, dobrze rozwinięta sieć edukacyjna oraz potencjał w zakresie OZE. Z drugiej strony, powiat mierzy się z problemami związanymi z niedostateczną dostępnością infrastruktury wodnej, złą jakością dróg, starzejącym się społeczeństwem oraz ograniczonym dostępem do usług opiekuńczych, medycznych i cyfrowych.

Wśród szans rozwojowych szczególnie istotne są możliwości pozyskania funduszy zewnętrznych (np. FEMP), rozwój turystyki i energetyki rozproszonej, cyfryzacja usług publicznych oraz wsparcie dla lokalnej przedsiębiorczości. Zagrożenia koncentrują się wokół zmian klimatycznych, odpływu ludności młodej, pogłębiania nierówności międzygminnych oraz ograniczeń budżetowych. W dłuższej perspektywie kluczowe będzie zintegrowane podejście do inwestycji infrastrukturalnych i środowiskowych (szczególnie w zakresie retencji wody i transportu), wzmacnianie kapitału ludzkiego oraz rozwój innowacyjnych usług publicznych i lokalnych partnerstw. Strategiczne wykorzystanie szans przy jednoczesnym niwelowaniu barier pozwoli powiatowi limanowskiemu skutecznie realizować wizję zrównoważonego, odpornego i inkluzyjnego rozwoju.

4. Wybrane markowe produkty turystyczne powiatu limanowskiego

Powiat limanowski to region o **wyjątkowo zróżnicowanym potencjale turystycznym**, opartym na walorach przyrodniczych, historycznych, kulturowych oraz religijnych. Malownicze położenie w Beskidzie Wyspowym i częściowo w Gorcach sprawia, że obszar ten przyciąga miłośników turystyki górskiej, aktywnego wypoczynku, pielgrzymek oraz osób poszukujących miejsc o szczególnym znaczeniu historycznym i duchowym. Kluczowym atutem jest atrakcyjna topografia terenu, liczne szczyty, przełęcze, punkty widokowe i zachowane naturalne krajobrazy, a także bogactwo dziedzictwa materialnego, w tym drewnianych kościołów, dworów i zespołów parkowo-pałacowych.

Wśród najważniejszych miejsc kultu religijnego i pielgrzymkowego należy wymienić Bazylikę Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej z gotycką Pietą oraz Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia w Pasierbcu, znane z monumentalnej plenerowej Drogi Krzyżowej. Znaczącą rolę odgrywają także liczne kaplice i przydrożne krzyże, jak również Krzyż Milenijny na Miejskiej Górze oraz unikalne zbiory sakralne w kościołach w Męcinie, Pisarzowej, Szyku, Łukowicy czy Ujanowicach.

Do najcenniejszych zabytków architektury świeckiej należą zespoły dworsko-pałacowe w Kamienicy, Laskowej i Świdniku, klasycystyczny dwór Bobrowskich w Słopnicach oraz willa Władysława Orkana „Orkanówka” w Porębie Wielkiej, która pełni dziś funkcję muzeum. Bogate zbiory etnograficzne i historyczne prezentowane są m.in. w Muzeum Regionalnym Ziemi Limanowskiej (dwór Marsów), Izbie Regionalnej w Kamienicy oraz w Ośrodku Edukacyjnym Gorczańskiego Parku Narodowego.

Powiat posiada również silne związki z historią walk narodowowyzwoleńczych – m.in. cmentarze wojenne z okresu I i II wojny światowej (w Limanowej i Laskowej), mauzoleum płk. Muhra na Jabłońcu, pomniki legionistów, czy Muzeum 1. Pułku Strzelców Podhalańskich AK w Szczawie. Dużą atrakcją przyrodniczą są szczyty takie jak Mogielica (1170 m n.p.m.), Łopień, Luboń Wielki czy Jaworz z wieżą widokową, a także rezerваты przyrody, wodospady (np. „Spad” w Szczawie), jaskinie (Jaskinia Zbójecka w Łopieniu), skałki o charakterze pomników przyrody (Diabli Kamień, Kudłoński Baca), parki podworskie (Poręba Wielka, Kamienica) oraz nowoczesne obiekty rekreacyjne, takie jak tężnia solankowa w GPN.

Region promuje również dziedzictwo kultury ludowej – m.in. galeria „Hołd Karpatom” w Kasinie Wielkiej, pasieka Jana Lupy w Glisnem, czy wioska indiańska w Szczyrzycu. Gmina Kamienica i Gmina Łukowica szczególnie dbają o zachowanie lokalnych tradycji i rzemiosła ludowego. Dodatkową atrakcją o znaczeniu krajoznawczym jest „Papieżówka” w Lubomierzu – miejsce wypoczynku kard. Karola Wojtyły, które upamiętnia jego związki z regionem.

Infrastrukturę turystyczną uzupełniają szlaki piesze i rowerowe, schroniska, gospodarstwa agroturystyczne oraz lokalne centra edukacyjne i rekreacyjne. Szczególne znaczenie mają także całoroczne imprezy kulturalne i religijne, które wzmacniają tożsamość regionu i przyciągają turystów.

Podsumowując, powiat limanowski oferuje niezwykle różnorodną ofertę turystyczną, łączącą w sobie wartości krajobrazowe, historyczne, sakralne, edukacyjne i rekreacyjne. Może być wzorcowym przykładem zrównoważonego rozwoju turystyki kulturowej i przyrodniczej, a jego potencjał w tym zakresie wciąż pozostaje w dużej mierze niewyczerpany.

Markowe produkty turystyczne odgrywają kluczową rolę w budowaniu rozpoznawalności i atrakcyjności powiatu limanowskiego na konkurencyjnym rynku turystycznym. Dzięki nim możliwe jest wyróżnienie regionu na tle innych obszarów górskich Małopolski, a także skuteczna promocja jego unikatowych zasobów – zarówno przyrodniczych, jak i kulturowych. Odpowiednio wyeksponowane, profesjonalnie zarządzane i rozpoznawalne produkty turystyczne, takie jak Sanktuarium Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej, Mogielica – najwyższy szczyt Beskidu Wyspowego z wieżą widokową, Pijalnia Wód Mineralnych w Szczawie, „Orkanówka” w Porębie Wielkiej, szlak drewnianych kościołów, czy galeria „Hołd Karpatom”, mogą przyciągać stały strumień odwiedzających i wzmacniać tożsamość miejsca.

Produkty te generują wartość dodaną dla lokalnej gospodarki – wspierają rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej, aktywizują lokalnych przedsiębiorców i twórców, zwiększają zatrudnienie i przychody z turystyki. Dodatkowo, dobrze wypromowane produkty wpływają na wydłużenie sezonu turystycznego i dywersyfikację oferty – np. poprzez rozwój turystyki rodzinnej, religijnej, kulturowej czy aktywnej.

W dłuższej perspektywie, rozwój markowych produktów turystycznych przekłada się również na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu, poprawę jakości przestrzeni publicznej oraz budowanie silnej marki terytorialnej powiatu limanowskiego, która staje się rozpoznawalna nie tylko w Polsce, ale i za granicą.

5. Misja i wizja powiatu limanowskiego

Wizja rozwoju powiatu limanowskiego stanowi kluczowy **element strategicznego zarządzania rozwojem**, będąc wyrazem aspiracji lokalnej wspólnoty oraz jej wyobrażenia o przyszłości. To syntetyczny obraz pożądanego stanu powiatu w długoterminowej perspektywie, który staje się punktem odniesienia dla decyzji podejmowanych przez władze samorządowe, instytucje publiczne, przedsiębiorców, organizacje społeczne oraz mieszkańców. Formułowanie wizji to proces nie tylko techniczny, ale także głęboko społeczny, jego celem jest zintegrowanie różnorodnych interesów i wartości w spójną, inspirującą koncepcję rozwoju. W kontekście Powiatu Limanowskiego, wizja ta wyraża wspólne dążenia do **poprawy jakości życia**, wykorzystania lokalnych potencjałów oraz skutecznego reagowania na wyzwania współczesności, takie jak zmiany demograficzne, potrzeby rynku pracy, ochrona środowiska czy rozwój infrastruktury.

Wizja pełni funkcję **kierunkowskazu**, który nadaje sens i spójność działaniom strategicznym oraz operacyjnym podejmowanym na poziomie powiatu i gmin. Jest ona również narzędziem mobilizacji lokalnych zasobów, wzmacniającym tożsamość terytorialną i poczucie wspólnoty. Określenie docelowego modelu rozwoju ma na celu wyznaczenie takiej drogi, która będzie realistyczna, ale zarazem ambitna i zgodna z wartościami oraz priorytetami lokalnej społeczności. Tym samym, wizja rozwoju Powiatu Limanowskiego musi uwzględniać zarówno wewnętrzne uwarunkowania (np. demografia, struktura gospodarki, stan infrastruktury), jak i zewnętrzne trendy i szanse (np. możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych, rozwój technologii, zmiany klimatyczne).

Wizja powinna być zatem rezultatem świadomego wyboru ścieżki rozwoju, który zapewni mieszkańcom nie tylko bezpieczeństwo i stabilność, ale także możliwości samorealizacji, rozwoju zawodowego, dostęp do wysokiej jakości usług publicznych, kultury i środowiska naturalnego. Powiat Limanowski, korzystając ze swoich atutów, takich jak silne więzi społeczne, bogate dziedzictwo kulturowe, atrakcyjne krajobrazy, rosnący potencjał turystyczny czy przedsiębiorczość mieszkańców, może i powinien formułować wizję, która będzie inspiracją do podejmowania wspólnych działań na rzecz zrównoważonego, dynamicznego i inkluzywnego rozwoju w perspektywie do 2036 roku.

Wizja Powiatu Limanowskiego 2036.

Powiat Limanowski to przyjazna i dobrze zorganizowana przestrzeń życia, pracy, edukacji i wypoczynku, miejsce, gdzie lokalna tożsamość spotyka się z nowoczesnością, a zrównoważony rozwój staje się codzienną praktyką. To wspólnota aktywnych mieszkańców, świadomych samorządowców, przedsiębiorczych ludzi i zaangażowanych partnerów społecznych, którzy wspólnie budują silny, odporny i atrakcyjny region.

W centrum rozwoju znajdują się mieszkańcy, ich potrzeby, aspiracje i jakość życia. Powiat wspiera ich poprzez dostęp do wysokiej jakości usług publicznych: edukacji, ochrony zdrowia, infrastruktury transportowej i cyfrowej oraz kultury i rekreacji. Rozwijany jest potencjał społeczny i intelektualny, dzięki integracji edukacji z rynkiem pracy, wspieraniu lokalnych inicjatyw i zapewnianiu możliwości rozwoju zawodowego na każdym etapie życia.

Gospodarka powiatu oparta jest na mocnych fundamentach: lokalnych zasobach, tradycjach i specjalizacjach. Szczególną rolę odgrywa nowoczesne rolnictwo i przetwórstwo, dynamicznie rozwijająca się turystyka, zielone inwestycje oraz sektor MŚP. Powiat skutecznie przyciąga inwestorów dzięki przyjaznemu otoczeniu biznesowemu i profesjonalnemu systemowi obsługi inwestora.

Naturalne i kulturowe dziedzictwo regionu traktowane jest jako strategiczny zasób, aktywnie wykorzystywany, ale jednocześnie skutecznie chroniony i promowany. Powiat Limanowski to ostoja natury, krajobrazów i zdrowia, oferujący mieszkańcom i gościom wysoką jakość środowiska życia, liczne formy aktywności i wypoczynku oraz bogatą ofertę wydarzeń kulturalnych i lokalnych tradycji.

Powiat Limanowski 2036 to przestrzeń spójna, otwarta i zintegrowana, oparta na współpracy pomiędzy samorządami, instytucjami, organizacjami i mieszkańcami. To miejsce, gdzie nowoczesność spotyka się z dziedzictwem, rozwój z odpowiedzialnością, a codzienne życie z poczuciem bezpieczeństwa i przynależności.

Misja rozwoju Powiatu Limanowskiego wyznacza nadrzędny kierunek działań wspólnoty lokalnej i jej władz samorządowych, określając fundamentalną rolę, jaką pełni **samorząd w kształtowaniu przyszłości regionu**. Jest ona punktem odniesienia dla wszelkich inicjatyw podejmowanych na rzecz dobra wspólnego, zarówno przez samorząd powiatowy, jak i partnerów społecznych, gospodarczych, instytucjonalnych oraz mieszkańców. Samorząd działa jako **inicjator i katalizator pozytywnych zmian**, wspierając i inspirując działania różnych

aktorów życia społecznego i gospodarczego, a także samodzielnie realizując projekty wynikające z przypisanych mu zadań. Celem tych działań jest nie tylko rozwój społeczno-gospodarczy powiatu, ale także promocja jego potencjału, wzmacnianie lokalnej tożsamości, budowanie partnerstw oraz wdrażanie innowacyjnych rozwiązań odpowiadających na wyzwania współczesności.

Misja Powiatu Limanowskiego.

Misją Powiatu Limanowskiego jest skuteczne wdrażanie wizji rozwoju poprzez otwarte, nowoczesne i partnerskie zarządzanie, oparte na dialogu z mieszkańcami i aktywnym włączaniu ich w procesy decyzyjne. Samorząd powiatu wspiera rozwój oparty na lokalnych zasobach i potencjale, kulturowym, środowiskowym, rolniczym i gospodarczym, wykorzystując szanse rozwojowe, jakie stwarza dynamicznie zmieniające się otoczenie oraz współpraca z partnerami lokalnymi i zewnętrznymi.

6. Cel horyzontalny, cele strategiczne i operacyjne, zadania

W oparciu o przeprowadzony proces konsultacji społecznych oraz diagnozę społeczno-ekonomiczną powiatu określone zostały najważniejsze cele strategiczne powiatu limanowskiego na najbliższe lata:

- Cel strategiczny 1. Wspieranie rozwoju osobistego i zawodowego mieszkańców, w tym edukacji, ochrony zdrowia, polityki społecznej i kultury,
- Cel strategiczny 2. Dynamiczny rozwój gospodarczy powiatu, promocja turystyki oraz przedsiębiorczości lokalnej,
- Cel strategiczny 3. Wzmacnianie odporności środowiskowej i racjonalne zarządzanie zasobami przyrodniczymi powiatu,
- Cel strategiczny 4. Zrównoważony rozwój przestrzeni, wsparcie obszarów wiejskich oraz infrastruktury technicznej i społecznej,
- Cel strategiczny 5. Rozwój nowoczesnego, dostępnego i zorientowanego na mieszkańców systemu zarządzania publicznego.

Celem horyzontalnym jest zrównoważony rozwój powiatu limanowskiego oparty na lokalnym potencjale, poprawie jakości życia mieszkańców i dbałości o środowisko.

Tabela 2. Struktura celów strategii rozwoju powiatu limanowskiego

CEL STRATEGICZNY HORYZONTALNY Zrównoważony rozwój powiatu limanowskiego oparty na lokalnym potencjale, poprawie jakości życia mieszkańców i dbałości o środowisko	
Cel strategiczny 1. Wspieranie rozwoju osobistego i zawodowego mieszkańców, w tym edukacji, ochrony zdrowia, polityki społecznej i kultury	
Zadanie 1.1	Modernizacja i cyfryzacja szkół ponadpodstawowych.
Zadanie 1.2	Wsparcie rozwoju szkolnictwa zawodowego i branżowego dostosowanego do lokalnego rynku pracy.
Zadanie 1.3	Rozwój edukacji ekologicznej i prozdrowotnej w placówkach oświatowych.
Zadanie 1.4	Rozwój programów stypendialnych i grantowych dla uczniów i studentów z powiatu.
Zadanie 1.5	Inwestycje w infrastrukturę sportową i rekreacyjną przy szkołach.
Zadanie 1.6	Wsparanie aktywności seniorów – programy edukacyjne i aktywizacyjne.
Zadanie 1.7	Rozszerzenie dostępu do usług psychologicznych i psychiatrycznych.
Zadanie 1.8	Modernizacja szpitala i placówek POZ na terenie powiatu.
Zadanie 1.9	Rozwój telemedycyny i e-zdrowia.
Zadanie 1.10	Promocja zdrowego stylu życia wśród mieszkańców.
Zadanie 1.11	Wsparcie dla rodzin – rozwój opieki nad dziećmi do lat 3 oraz instytucji wsparcia rodziny. Wzmocnienie systemu opieki nad dzieckiem i rodziną.
Zadanie 1.12	Tworzenie lokalnych programów integracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

Zadanie 1.13	Poprawa funkcjonowania osób starszych oraz niepełnosprawnych we wszystkich obszarach życia oraz zminimalizowanie skutków niepełnosprawności.
Zadanie 1.14	Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy domowej oraz zmniejszenie skali tego zjawiska.
Zadanie 1.15	Budowanie partnerstw między szkołami a przedsiębiorstwami.
Zadanie 1.16	Promocja wolontariatu i zaangażowania społecznego wśród młodzieży.
Cel strategiczny 2. Dynamiczny rozwój gospodarczy powiatu, promocja turystyki oraz przedsiębiorczości lokalnej	
Zadanie 2.1	Wsparcie dla start-upów i firm rodzinnych z sektora MŚP.
Zadanie 2.2	Rozwój inkubatorów przedsiębiorczości i centrów wsparcia biznesu.
Zadanie 2.3	Utworzenie bazy ofert inwestycyjnych i terenów inwestycyjnych.
Zadanie 2.4	Promocja regionalnych produktów i usług na rynkach krajowych i zagranicznych.
Zadanie 2.5	Rozwój marki turystycznej Powiatu Limanowskiego.
Zadanie 2.6	Rozwój infrastruktury turystycznej (szlaki piesze, rowerowe, punkty widokowe).
Zadanie 2.7	Organizacja wydarzeń promujących kulturę, tradycję i potencjał lokalny.
Zadanie 2.8	Zwiększenie dostępności informacji turystycznej w formie cyfrowej.
Zadanie 2.9	Integracja oferty turystycznej z sąsiednimi powiatami.
Zadanie 2.10	Wspieranie przedsiębiorczości kobiet i młodzieży.
Zadanie 2.11	Wsparcie dla rolnictwa i przetwórstwa lokalnego.
Zadanie 2.12	Rozwój kompetencji cyfrowych przedsiębiorców i pracowników.
Zadanie 2.13	Rozwój usług biznesowych (logistyka, doradztwo, IT).
Zadanie 2.14	Inwestycje w odnawialne źródła energii w sektorze gospodarczym.
Cel strategiczny 3. Wzmacnianie odporności środowiskowej i racjonalne zarządzanie zasobami przyrodniczymi powiatu	
Zadanie 3.1	Budowa i modernizacja zbiorników retencyjnych i systemów małej retencji.
Zadanie 3.2	Programy oszczędzania wody i przeciwdziałania suszy.
Zadanie 3.3	Odtwarzanie i ochrona terenów zielonych, lasów i łąk.
Zadanie 3.4	Modernizacja sieci wodociągowych w celu ograniczenia strat wody.
Zadanie 3.5	Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym powiatu.
Zadanie 3.6	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.
Zadanie 3.7	Edukacja ekologiczna i klimatyczna mieszkańców.
Zadanie 3.8	Wsparcie inwestycji w przydomowe OZE (fotowoltaika, pompy ciepła).
Zadanie 3.9	Monitoring i przeciwdziałanie osuwiskom.
Zadanie 3.10	Ograniczanie niskiej emisji poprzez wymianę źródeł ciepła.
Zadanie 3.11	Ochrona obszarów Natura 2000 i parków.
Zadanie 3.12	Rozwój transportu niskoemisyjnego i infrastruktury rowerowej.
Zadanie 3.13	Zwiększenie efektywności gospodarowania odpadami.
Zadanie 3.14	Promowanie gospodarki cyrkularnej i zrównoważonej konsumpcji.
Cel strategiczny 4. Zrównoważony rozwój przestrzeni, wsparcie obszarów wiejskich oraz infrastruktury technicznej i społecznej	
Zadanie 4.1	Modernizacja i rozbudowa dróg powiatowych i gminnych.
Zadanie 4.2	Poprawa dostępności komunikacyjnej terenów peryferyjnych.
Zadanie 4.3	Rozwój publicznego transportu zbiorowego.
Zadanie 4.4	Wspieranie rewitalizacji obszarów zdegradowanych.
Zadanie 4.5	Inwestycje w kanalizację i systemy oczyszczania ścieków.
Zadanie 4.6	Rozwój infrastruktury cyfrowej i poprawa dostępu do szybkiego Internetu.
Zadanie 4.7	Rozwój przestrzeni publicznych sprzyjających integracji lokalnej.
Zadanie 4.8	Wsparcie mieszkalnictwa dostępnego dla młodych rodzin.
Zadanie 4.9	Dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych.
Zadanie 4.10	Inwestycje w infrastrukturę sportową, kulturalną i rekreacyjną.
Zadanie 4.11	Zwiększenie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej (oświetlenie, monitoring).
Zadanie 4.12	Promowanie rozwiązań smart city na poziomie lokalnym.
Zadanie 4.13	Wsparcie dla rozwoju sołectw i lokalnych wspólnot.

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

Zadanie 4.14	Zwiększenie dostępności placówek ochrony zdrowia na terenach wiejskich.
Cel strategiczny 5. Rozwój nowoczesnego, dostępnego i zorientowanego na mieszkańców systemu zarządzania publicznego	
Zadanie 5.1	Cyfryzacja usług publicznych (e-usługi, e-podatki, e-konsultacje).
Zadanie 5.2	Rozwój platformy dialogu społecznego i konsultacji obywatelskich.
Zadanie 5.3	Promowanie transparentności działań administracji.
Zadanie 5.4	Szkolenia dla urzędników w zakresie nowoczesnego zarządzania.
Zadanie 5.5	Wspieranie współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego.
Zadanie 5.6	Wdrażanie budżetów obywatelskich.
Zadanie 5.7	Rozwój systemów monitorowania i oceny realizacji strategii.
Zadanie 5.8	Partnerstwa publiczno-prywatne w realizacji zadań inwestycyjnych.
Zadanie 5.9	Wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych.
Zadanie 5.10	Zwiększanie udziału mieszkańców w procesach decyzyjnych.
Zadanie 5.11	Rozwój komunikacji urzędu z mieszkańcami (media społecznościowe, aplikacje).
Zadanie 5.12	Systemowe podejście do zarządzania kryzysowego i bezpieczeństwa.
Zadanie 5.13	Inwestycje w bazę lokalową i sprzętową administracji.
Zadanie 5.14	Budowanie kultury innowacyjności i ciągłego doskonalenia w urzędzie.

Źródło: opracowanie własne

Przedstawiona struktura celów i zadań „Strategii Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026–2036” stanowi spójną i kompleksową odpowiedź na potrzeby lokalnej społeczności oraz wyzwania rozwojowe zidentyfikowane w diagnozie strategicznej i analizie SWOT. Każdy z pięciu celów strategicznych oraz nadrzędny cel horyzontalny został rozwinięty w formie szczegółowych zadań operacyjnych, odpowiadających najważniejszym obszarom życia społecznego, gospodarczego i środowiskowego powiatu.

Zadania sformułowane w strategii uwzględniają konieczność inwestowania w kapitał ludzki, rozwój lokalnej przedsiębiorczości, poprawę jakości usług publicznych, racjonalne gospodarowanie zasobami oraz modernizację infrastruktury w sposób zrównoważony i włączający. Uwzględniono również istotne problemy rozwojowe powiatu, takie jak dostęp do wody, stan dróg, starzenie się społeczeństwa, zmiany klimatyczne czy wykluczenie komunikacyjne.

Realizacja zadań przewidzianych w strategii umożliwi długofalowy i zrównoważony rozwój powiatu limanowskiego, wzmacniając jego konkurencyjność, odporność i atrakcyjność jako miejsca do życia, pracy, edukacji i wypoczynku. Przejrzysta struktura celów sprzyja koordynacji działań międzysektorowych oraz ułatwia identyfikację źródeł finansowania, w tym wykorzystanie funduszy europejskich w perspektywie do 2034 roku. Strategia opiera się na idei partnerstwa i partycypacji społecznej, co czyni ją narzędziem realnego wpływu mieszkańców na rozwój ich wspólnoty.

7. Zbieżność założeń dokumentu z kluczowymi opracowaniami strategicznymi

Cele określone w „Strategii Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036” wykazują zbieżność, zgodność z celami określonymi w kluczowych, z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju powiatu, dokumentach strategicznych.

Wykazana zgodność w znaczącym stopniu usprawni proces pozyskiwania środków zewnętrznych, ze szczególnym uwzględnieniem funduszy europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 oraz 2028-2034.

W procesie prowadzonych analiz pod uwagę wzięto poniższe opracowania strategiczne szczebla krajowego oraz regionalnego:

- Projekt Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce (cele polityki spójności),
- Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030,
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego (2018),
- Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” (SRWM 2030),
- Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027,
- Strategia terytorialna. Partnerstwo miast i gmin powiatu limanowskiego na rzecz ożywienia gospodarczego i wspólnej realizacji przedsięwzięć.

Niniejszy rozdział poświęcony zbieżności założeń „Strategii Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026–2036” z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego i regionalnego stanowi kluczowy element uzasadniający kierunki działań rozwojowych przyjętych w niniejszym dokumencie. Strategia została opracowana w sposób spójny z nadrzędnymi politykami i planami rozwojowymi, uwzględniając cele oraz priorytety wyznaczone przez podstawowe dokumenty strategiczne obowiązujące w Polsce i województwie małopolskim. Zachowanie tej zgodności stanowi nie tylko potwierdzenie racjonalności i adekwatności przyjętych celów, ale także istotnie zwiększa szanse na **skuteczne**

pozyskiwanie środków zewnętrznych, w tym z funduszy Unii Europejskiej dostępnych w ramach perspektywy finansowej 2021–2027 oraz nadchodzącej perspektywy 2028–2034.

Tabela 3. Zbieżność założeń strategii zrównoważonego rozwoju powiatu z kluczowymi opracowaniami

Opracowanie strategiczne	Zbieżne założenia, cele, obszary, priorytety
Cel strategiczny 1. Wspieranie rozwoju osobistego i zawodowego mieszkańców, w tym edukacji, ochrony zdrowia, polityki społecznej i kultury	
Projekt Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce (cele polityki spójności)	„Europa o silniejszym wymiarze społecznym” (CP4) „Europa bliższa obywatelom” (CP5) „Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie” (CP6)
Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030	- Cel 4: Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie - Cel 8: Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi - Cel 10: Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami - Cel 16: Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	- Obszar: Spójność społeczna: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne - Obszar: Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem: Budowa zintegrowanego systemu planowania rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym - Obszar: Rozwój zrównoważony terytorialnie: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo 1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego (2018)	Ochrona dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego i krajobrazu
Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” (SRWM 2030)	Rozwój społecznie wrażliwy, sprzyjający rodzinie
Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027	- FEMP.05 Fundusze europejskie wspierające infrastrukturę społeczną - FEMP.06 Fundusze europejskie dla rynku pracy, edukacji i włączenia społecznego - FEMP.07 Fundusze europejskie dla wspólnot lokalnych

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

Strategia terytorialna. Partnerstwo miast i gmin powiatu limanowskiego na rzecz ożywienia gospodarczego i wspólnej realizacji przedsięwzięć	• Cel 2. Zwiększenie konkurencyjności lokalnej gospodarki z uwzględnieniem wewnętrznego potencjału społecznego, kulturowego, środowiskowego, turystycznego i przyrodniczego
Opracowanie strategiczne	Zbieżne założenia, cele, obszary, priorytety
Cel strategiczny 2. Dynamiczny rozwój gospodarczy powiatu, promocja turystyki oraz przedsiębiorczości lokalnej	
Projekt Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce (cele polityki spójności)	• „Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej” (CP1) • „Lepiej połączona Europa” (CP3)
Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030	• Cel 7: Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie • Cel 8: Promować stabilny, zrównoważony i inkluzyjny wzrost gospodarczy, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi • Cel 9: Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność • Cel 11: Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu • Cel 12: Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	• Obszar: Reindustrializacja: Wzrost zdolności polskiego przemysłu do sprostania globalnej konkurencji • Obszar: Rozwój innowacyjnych firm: Zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach zagranicznych • Obszar: Małe i średnie przedsiębiorstwa: Przemiany strukturalne sektora; Nowe formy działania i współpracy; Nowoczesne instrumenty wsparcia • Obszar: Spójność społeczna: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy • Obszar: Kapitał dla rozwoju: Trwałe zwiększenie stopy inwestycji i ich jakości w dłuższej perspektywie, przy większym wykorzystaniu środków krajowych • Obszar: Rozwój zrównoważony terytorialnie: Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	• 1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo • 1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze • 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym • 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego (2018)	• Oszczędne gospodarowanie przestrzenią zurbanizowaną i racjonalne jej wykorzystanie
Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” (SRWM 2030)	• Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka • System zarządzania strategicznego rozwojem dostosowany do wyzwań dekady 2020–2030

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

	• Zrównoważony i trwały rozwój oparty na endogenicznych potencjałach
Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027	• FEMP.01 Fundusze europejskie dla badań i rozwoju oraz przedsiębiorczości • FEMP.02 Fundusze europejskie dla środowiska • FEMP.06 Fundusze europejskie dla rynku pracy, edukacji i włączenia społecznego • FEMP.07 Fundusze europejskie dla wspólnot lokalnych
Strategia terytorialna. Partnerstwo miast i gmin powiatu limanowskiego na rzecz ożywienia gospodarczego i wspólnej realizacji przedsięwzięć	• Cel 2. Zwiększenie konkurencyjności lokalnej gospodarki z uwzględnieniem wewnętrznego potencjału społecznego, kulturowego, środowiskowego, turystycznego i przyrodniczego
Opracowanie strategiczne	Zbieżne założenia, cele, obszary, priorytety
Cel strategiczny 3. Wzmacnianie odporności środowiskowej i racjonalne zarządzanie zasobami przyrodniczymi powiatu	
Projekt Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce (cele polityki spójności)	• „Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa” (CP2) • „Europa o silniejszym wymiarze społecznym” (CP4) • „Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie” (CP6)
Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030	• Cel 6: Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi • Cel 7: Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie • Cel 13: Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom • Cel 15: Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	• Obszar: Rozwój zrównoważony terytorialnie: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów; Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	• 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego (2018)	• Oszczędne gospodarowanie zasobami naturalnymi i dbałość o poprawę jakości środowiska • Zachowanie bioróżnorodności w najcenniejszych obszarach • Ochrona dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego i krajobrazu • Zmniejszanie ryzyka katastrof naturalnych
Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” (SRWM 2030)	• Wysoka jakość środowiska i dążenie do neutralności klimatycznej • Zrównoważony i trwały rozwój oparty na endogenicznych potencjałach

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027	• FEMP.02 Fundusze europejskie dla środowiska • FEMP.07 Fundusze europejskie dla wspólnot lokalnych
Strategia terytorialna. Partnerstwo miast i gmin powiatu limanowskiego na rzecz ożywienia gospodarczego i wspólnej realizacji przedsięwzięć	• Cel 1. Ochrona środowiska naturalnego oraz rozwój infrastruktury odpowiadającej potrzebom mieszkańców obszaru partnerstwa • Cel 2. Zwiększenie konkurencyjności lokalnej gospodarki z uwzględnieniem wewnętrznego potencjału społecznego, kulturowego, środowiskowego, turystycznego i przyrodniczego
Opracowanie strategiczne	Zbieżne założenia, cele, obszary, priorytety
Cel strategiczny 4. Zrównoważony rozwój przestrzeni, wsparcie obszarów wiejskich oraz infrastruktury technicznej i społecznej	
Projekt Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce (cele polityki spójności)	• „Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa” (CP2) • „Lepiej połączona Europa” (CP3) • „Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie” (CP6)
Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030	• Cel 7: Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie • Cel 9: Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność • Cel 11: Uczyń miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	• Obszar: Rozwój zrównoważony terytorialnie: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów; Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych; Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	• 1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze • 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych • 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów • 3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego (2018)	• Oszczędne gospodarowanie przestrzenią zurbanizowaną i racjonalne jej wykorzystanie • Zmniejszanie ryzyka katastrof naturalnych
Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” (SRWM 2030)	• System zarządzania strategicznego rozwojem dostosowany do wyzwań dekady 2020–2030 • Zrównoważony i trwały rozwój oparty na endogenicznych potencjałach

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027	- FEMP.03 Fundusze europejskie dla transportu miejskiego - FEMP.04 Fundusze europejskie dla transportu regionalnego - FEMP.07 Fundusze europejskie dla wspólnot lokalnych
Strategia terytorialna. Partnerstwo miast i gmin powiatu limanowskiego na rzecz ożywienia gospodarczego i wspólnej realizacji przedsięwzięć	Cel 1. Ochrona środowiska naturalnego oraz rozwój infrastruktury odpowiadającej potrzebom mieszkańców obszaru partnerstwa
Opracowanie strategiczne	Zbieżne założenia, cele, obszary, priorytety
Cel strategiczny 5. Rozwój nowoczesnego, dostępnego i zorientowanego na mieszkańców systemu zarządzania publicznego	
Projekt Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce (cele polityki spójności)	„Europa o silniejszym wymiarze społecznym” (CP4) „Europa bliższa obywatelom” (CP5) „Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie” (CP6)
Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030	- Cel 8: Promować stabilny, zrównoważony i inkluzyny wzrost gospodarczy, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi - Cel 12: Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji - Cel 16: Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu - Cel 17: Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	- Obszar: Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem: Inkluzywne i skuteczne instytucje publiczne – dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorców; Budowa zintegrowanego systemu planowania rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym - Obszar: E-państwo: Cyfrowe państwo usługowe - Obszar: Finanse publiczne: Stabilne, efektywne i zrównoważone finanse publiczne - Obszar: Efektywność wykorzystania środków UE: Wykorzystanie środków z budżetu UE w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo 1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym 3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

	• 3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym • 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych • 3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego (2018)	• Ochrona dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego i krajobrazu • Zmniejszanie ryzyka katastrof naturalnych
Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” (SRWM 2030)	• System zarządzania strategicznego rozwojem dostosowany do wyzwań dekady 2020–2030 • Zrównoważony i trwały rozwój oparty na endogenicznych potencjałach
Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027	• FEMP.05 Fundusze europejskie wspierające infrastrukturę społeczną • FEMP.06 Fundusze europejskie dla rynku pracy, edukacji i włączenia społecznego • FEMP.07 Fundusze europejskie dla wspólnot lokalnych
Strategia terytorialna. Partnerstwo miast i gmin powiatu limanowskiego na rzecz ożywienia gospodarczego i wspólnej realizacji przedsięwzięć	• Cel 2. Zwiększenie konkurencyjności lokalnej gospodarki z uwzględnieniem wewnętrznego potencjału społecznego, kulturowego, środowiskowego, turystycznego i przyrodniczego

Źródło: opracowanie własne

Przeprowadzona analiza odniesień do dokumentów nadrzędnych, takich jak Umowa Partnerstwa, Agenda 2030, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego czy Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, pozwoliła na zapewnienie komplementarności podejmowanych działań oraz ugruntowanie strategicznego podejścia do rozwoju powiatu. Dokument uwzględnia również zapisy lokalnej strategii terytorialnej Partnerstwa Miast i Gmin Powiatu Limanowskiego, co sprzyja koordynacji wspólnych przedsięwzięć i synergii między gminami.

W **dłuższej perspektywie czasowej** zgodność ze strategicznymi dokumentami krajowymi i regionalnymi pełni kluczową rolę w zapewnieniu trwałości oraz ciągłości procesów rozwojowych w powiecie limanowskim. Integracja lokalnych priorytetów z celami polityk publicznych wyższego szczebla umożliwia skuteczniejsze reagowanie na zmiany w otoczeniu społeczno-gospodarczym, zapewnia lepsze dopasowanie do mechanizmów finansowania oraz sprzyja stabilnemu planowaniu inwestycji i przedsięwzięć o charakterze długofalowym. Ponadto, spójność ta stanowi istotny element budowania wiarygodności powiatu jako partnera w realizacji polityki spójności Unii Europejskiej, wzmacniając jego pozycję w relacjach z instytucjami krajowymi i zagranicznymi, a także przyczynia się do zwiększenia efektywności wykorzystania dostępnych zasobów finansowych i organizacyjnych.

8. Proces wdrażania, monitoringu i ewaluacji

Analiza procesu monitoringu wskazuje, że stanowi on narzędzie służące systematycznemu gromadzeniu danych dotyczących stopnia realizacji przyjętych celów oraz przypisanych im zadań. Regularne prowadzenie monitoringu umożliwia wprowadzanie niezbędnych korekt i aktualizacji zaplanowanych działań, a także pozwala na szybką i adekwatną reakcję na zmiany zachodzące w otoczeniu samorządu, zarówno bezpośrednim, jak i pośrednim.

Zestawienie wybranych wskaźników monitorujących i ewaluacyjnych przedstawiono w poniższej tabeli. W kontekście ewaluacji istotne jest uwzględnienie dynamiki zmian wartości poszczególnych wskaźników w analizowanym okresie.

Tabela 4. Zestawienie wskaźników monitorujących i ewaluacyjnych w przyporządkowaniu do poszczególnych celów strategicznych

Przykładowe wskaźniki	Wartość bazowa (2023 r.)	Oczekiwany kierunek zmian 2036 r., źródło danych	Cel strategiczny 1. Wsparcie rozwoju osobistego i zawodowego mieszkańców, w tym edukacji, ochrony zdrowia, polityki społecznej i kultury	Cel strategiczny 2. Dynamiczny rozwój gospodarczy powiatu, promocja turystyki oraz przedsiębiorczości lokalnej	Cel strategiczny 3. Wzmacnianie odporności środowiskowej i racjonalne zarządzanie zasobami przyrodniczymi powiatu	Cel strategiczny 4. Zrównoważony rozwój przestrzeni, wsparcie obszarów wiejskich oraz infrastruktury technicznej i społecznej	Cel strategiczny 5. Rozwój nowoczesnego, dostępnego i zorientowanego na mieszkańców systemu zarządzania publicznego
Liczba osób objętych wsparciem pomocy społecznej (os.)	7678	Spadek, GUS					
Liczba projektów przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu (szt.)	-	Wzrost, Starostwo					
Ćwiczący w klubach sportowych (os.) (2018 r.)	4133	Wzrost, GUS					
Liczba projektów zrealizowanych przy udziale NGO (szt.)	-	Wzrost, Starostwo					
Liczba organizacji pozarządowych (NGO) na 10 tys. mieszkańców	-	Wzrost, GUS					
Biblioteki (liczba czytelników) (os.)	18361	Wzrost, GUS					

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

Liczba osób uczestniczących w lokalnych imprezach (os.) (2023 r.)	53492	Wzrost, GUS					
Liczba przestępstw ogółem	1390	Spadek, GUS					
Wskaźnik salda migracji	-104	Wzrost, GUS					
Liczba mieszkańców powiatu (os.)	131654	Wzrost, GUS					
Korzystający z instalacji wodnej w % ogółu ludności powiatu (%)	50,5	Wzrost, GUS					
Korzystający z instalacji kanalizacyjnej w % ogółu ludności powiatu (%)	41,9	Wzrost, GUS					
Korzystający z instalacji gazowej w % ogółu ludności powiatu (%)	65,1	Wzrost, GUS					
Liczba powiatowych obiektów użyteczności publicznej objętych termomodernizacją (ob.)	-	Wzrost, Starostwo					
Liczba instalacji OZE zamontowanych na powiatowych obiektach użyteczności publicznej (szt.)	-	Wzrost, Starostwo					
Stopień emisji dwutlenku węgla (t/r)	19260	Spadek, GUS					
Powierzchnia terenów zielonych (ha)	35,16	Wzrost, GUS					
Powierzchnia gruntów leśnych (ha)	36989	Wzrost, GUS					
Liczba projektów z zakresu edukacji ekologicznej (szt.)	-	Wzrost, Starostwo					
Liczba projektów z zakresu promocji dziedzictwa kulturowego (szt.)	-	Wzrost, Starostwo					
Stopa bezrobocia (%)	7,2	Spadek, GUS					
Liczba bezrobotnych (os.) (2024 r.)	3404	Spadek, GUS					
Wskaźnik przedsiębiorczości (liczba zarejestrowanych firm na 10 tys. mieszkańców, REGON)	1701	Wzrost, GUS					
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (PLN)	5935	Wzrost, GUS					
Liczba nowych miejsc pracy	-	Wzrost, PUP					
Liczba nowo powstałych przedsiębiorstw (szt.) (2024 r.)	1238	Wzrost, GUS					
Liczba projektów we współpracy zagranicznej (szt.)	-	Wzrost, Starostwo					
Liczba zgłoszonych ofert pracy (szt.)	-	Wzrost, PUP					
Liczba noclegów udzielonych turystom na 10 tys. mieszkańców (2024 r.)	6729	Wzrost, GUS					

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

Liczba miejsc noclegowych (2024 r.)	1405	Wzrost, GUS					
Liczba projektów promujących powiat (szt.)	-	Wzrost, Starostwo					
Liczba wejść na stronę internetową powiatu	-	Wzrost, Starostwo					
Jakość obsługi klienta w Starostwie Powiatowym (badania ankietowe, %)	-	Wzrost, Starostwo					
Wartość umów o dofinansowanie projektów ze środków UE (mln PLN, 2024 r.)	526,6	Wzrost, GUS					
Liczba projektów z zakresu e-administracji publicznej (szt.)	-	Wzrost, Starostwo					
Liczba lekarzy i dentystów (os.) (2020 r.)	472	Wzrost, GUS					
Liczba wydanych pozwoleń na budowę, nowe budynki, 2024 r. (szt.)	706	Wzrost, GUS					
Długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (km)	-	Wzrost, Starostwo					
Liczba projektów edukacyjnych (szt.)	-	Wzrost, Starostwo					

Źródło: opracowanie własne (Starostwo – Starostwo Powiatowe w Limanowej, GUS – Główny Urząd Statystyczny PUP – Powiatowy Urząd Pracy). W przypadku braku wartości bazowej dla wskaźnika (np. za 2023 r.) należy zbadać kierunek zmian w roku opracowywania raportu ewaluacyjnego (np. badanie kierunku zmian w latach 2024-2029)

Uwzględnione wskaźniki odnoszą się do monitorowania więcej niż jednego celu strategicznego. Dopuszczalna jest modyfikacja listy wskaźników podyktowana zmieniającą się sytuacją powiatu oraz jego otoczeniem.

Dane do monitoringu pozyskiwane będą z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Starostwa Powiatowego w Limanowej oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Limanowej. W odniesieniu do poziomu jakości obsługi klienta sugerowane są badania ankietowe. Wskaźnik jakości obsługi klienta ma charakter fakultatywny.

Zmiany wartości wskaźników można obliczać zgodnie z formułą $((\text{wartość wskaźnika w bieżącym roku} - \text{wartość wskaźnika w roku poprzednim}) / \text{wartość wskaźnika w poprzednim roku}) * 100\%$. W ramach ewaluacji sprawdzana będzie dynamika postępujących zmian oraz ich kierunek (wzrost/spadek wartości). Raporty z ewaluacji strategii mogą być opracowywane w trzyletnich periodach, począwszy od roku 2029.

Zespół odpowiedzialny za proces monitoringu i ewaluacji strategii wskazuje Starosta Powiatu Limanowskiego. Wszystkie uszczegółowienia dotyczące powyższego procesu uwzględnione zostaną w oddzielnym raporcie.

W ramach **procesu wdrażania założeń strategii** przestrzegane będą następujące zasady:

- zasada koordynacji, związana z łączeniem działań, mechanizmów i instrumentów polityki spójności UE, polityki regionalnej państwa, polityk sektorowych wdrażanych na poziomie województwa oraz polityk lokalnych,
- zasada subsydiarności, będąca jedną z kluczowych zasad polityki rozwoju, zakładająca, że planowanie i realizacja interwencji publicznej prowadzone są na odpowiednim, możliwie najniższym, poziomie zarządzania, gwarantującym jej najwyższą efektywność,
- zasada koncentracji, oznaczająca skupienie ograniczonych środków finansowych i zasobów organizacyjnych na interwencji w działania strategiczne w wybranych dziedzinach decydujących o konkurencyjności regionu, jak również na wyodrębnionych obszarach,
- zasada partnerstwa, rozumiana jako współdziałanie, współdecydowanie oraz współodpowiedzialność różnorodnych środowisk i instytucji zaangażowanych w proces rozwoju regionalnego i lokalnego, traktowanych jako partnerzy w procesie formułowania celów rozwojowych, mechanizmów ich wdrażania i monitorowania efektów,
- zasada wieloszczeblowego zarządzania, uwzględniająca integrującą i koordynacyjną rolę samorządu województwa na poziomie regionalnym oraz znacznie większe włączenie władz samorządowych szczebla lokalnego w programowanie i działania rozwojowe.

Dokumenty wykonawcze są to wszystkie obligatoryjne lub fakultatywne plany, strategie, programy funkcjonujące w powiecie. W poniższej tabeli wyszczególniono dokumenty, których implementacja ma bezpośredni lub pośredni wpływ na realizację celów strategii rozwoju.

Tabela 5. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Przykładowy obszar tematyczny	Dokument samorządowy (wykonawczy)	Wytyczne wynikające z działań planu operacyjnego
Planowanie przestrzenne	• Zgodnie z planami zagospodarowania przestrzennego gmin z terenu Powiatu Limanowskiego	• Realizacja planów zagospodarowania przestrzennego

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

		przez poszczególne gminy Powiatu Limanowskiego
Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie dziedzictwem	Program ochrony zabytków w Powiecie Limanowskim (dokument fakultatywny)	Przy założeniu opracowania programu, wdrażanie jego założeń oraz bieżący monitoring i ewaluacja osiągniętych rezultatów. W miarę potrzeb możliwa jest aktualizacja zapisów dokumentu
Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Program Ochrony Środowiska Powiatu Limanowskiego	Wdrażanie założeń programów oraz bieżący monitoring i ewaluacja osiągniętych rezultatów. W miarę potrzeb możliwa jest aktualizacja zapisów dokumentu
Transport	Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Powiatu Limanowskiego	Poprawa jakości publicznego transportu zbiorowego na terenie Powiatu Limanowskiego
Polityka społeczna	- Powiatowa Strategia Rozwiązywania problemów społecznych na lata 2024 - 2030 - Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych 2021-2026 - Powiatowy program przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej - Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2024-2026 - Program profilaktyczny promujący i wdrażający prawidłowe metody wychowawcze w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową na lata 2023-2028 - Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową na lata 2023-2028 - Program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową na lata 2023-2028	- Wdrażanie założeń strategii oraz bieżący monitoring i ewaluacja osiągniętych rezultatów. W miarę potrzeb możliwa jest aktualizacja zapisów strategii - Wdrażanie założeń programów oraz bieżący monitoring i ewaluacja osiągniętych rezultatów. W miarę potrzeb możliwa jest aktualizacja zapisów dokumentu
Rozwój lokalny	- Program Promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy, stanowiący część składową Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Limanowskiego na lata 2024 - 2030 - Program współpracy Powiatu Limanowskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	- Wdrażanie założeń programu oraz bieżący monitoring i ewaluacja osiągniętych rezultatów. W miarę potrzeb możliwa jest aktualizacja zapisów dokumentów - Wdrażanie założeń strategii oraz bieżący monitoring i ewaluacja osiągniętych rezultatów. W miarę potrzeb możliwa jest aktualizacja zapisów strategii
Edukacja	Lokalny program wspierania edukacji dzieci i młodzieży	Wdrażanie założeń programu oraz bieżący monitoring i ewaluacja osiągniętych rezultatów. W miarę

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

		potrzeb możliwa jest aktualizacja zapisów dokumentu
Bezpieczeństwo	Powiatowy program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego, „Bezpieczny Powiat Limanowski”	Wdrażanie założeń programu oraz bieżący monitoring i ewaluacja osiągniętych rezultatów. W miarę potrzeb możliwa jest aktualizacja zapisów dokumentu

Źródło: opracowanie własne

Tabela 6. Plan operacyjny realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

Celem horyzontalny: Zrównoważony rozwój powiatu limanowskiego oparty na lokalnym potencjale, poprawie jakości życia mieszkańców i dbałości o środowisko			
Numer zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący
Cel strategiczny 1. Wspieranie rozwoju osobistego i zawodowego mieszkańców, w tym edukacji, ochrony zdrowia, polityki społecznej i kultury			
Zadania 1.1-1.16	Starostwo Powiatowe w Limanowej	Starostwo Powiatowe w Limanowej, NGO, MSP	Starostwo Powiatowe w Limanowej
Cel strategiczny 2. Dynamiczny rozwój gospodarczy powiatu, promocja turystyki oraz przedsiębiorczości lokalnej			
Zadania 2.1-2.14	Starostwo Powiatowe w Limanowej	Starostwo Powiatowe w Limanowej, MSP, INiB	Starostwo Powiatowe w Limanowej
Cel strategiczny 3. Wzmacnianie odporności środowiskowej i racjonalne zarządzanie zasobami przyrodniczymi powiatu			
Zadania 3.1-3.14	Starostwo Powiatowe w Limanowej	Starostwo Powiatowe w Limanowej, NGO, MSP, INiB	Starostwo Powiatowe w Limanowej
Cel strategiczny 4. Zrównoważony rozwój przestrzeni, wsparcie obszarów wiejskich oraz infrastruktury technicznej i społecznej			
Zadania 4.1-4.14	Starostwo Powiatowe w Limanowej	Starostwo Powiatowe w Limanowej, INiB	Starostwo Powiatowe w Limanowej
Cel strategiczny 5. Rozwój nowoczesnego, dostępnego i zorientowanego na mieszkańców systemu zarządzania publicznego			
Zadania 5.1-5.14	Starostwo Powiatowe w Limanowej	Starostwo Powiatowe w Limanowej, NGO, INiB	Starostwo Powiatowe w Limanowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Starostwo Powiatowe w Limanowej, NGO-organizacje pozarządowe, MSP-przedsiębiorcy, INiB- instytucje naukowe i badawcze

Cele rozwojowe Polski, które w założeniach Umowy Partnerstwa wskazano do finansowania z funduszy unijnych 2021-2027 to:

- zwiększenie konkurencyjności gospodarki,
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń,
- dobry stan środowiska naturalnego, zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- wzmocnienie cyfrowego rozwoju kraju,
- przejście na gospodarkę niskoemisyjną,
- zrównoważenie systemu energetycznego,

- poprawa stabilności dostaw paliw i energii,
- dobry stan środowiska naturalnego, zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- zwiększanie efektywności funkcjonowania instytucji państwa,
- wzmocnienie połączeń komunikacyjnych, w tym transeuropejskich,
- poprawa warunków świadczenia usług związanych z przewozem towarów i pasażerów,
- zwiększenie dostępności transportowej kraju,
- poprawa jakości kapitału ludzkiego oraz zwiększenie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju,
- ograniczenie ubóstwa i wykluczenia społecznego,
- zwiększanie efektywności funkcjonowania instytucji państwa,
- poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.

Przykładowe źródła finansowania projektów, zadań zapisanych w strategii wskaziwane dla samorządów przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej:

- środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego, w tym regionalne, powiatowe oraz środki własne gmin,
- środki pochodzące z budżetu państwa (pozostające w dyspozycji poszczególnych ministerstw, dedykowane fundusze i programy),
- środki funduszy celowych, np. pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Inicjatyw Wspólnotowych oraz Wspólnej Polityki Rolnej (obecne i przyszłe programy operacyjne na poziomie krajowym i regionalnym),
- inne fundusze ze źródeł europejskich jak np. fundusze norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- środki sektora prywatnego, w tym formuła partnerstwa publiczno-prywatnego oraz fundusze sektora pozarządowego,
- kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe,
- dodatkowe formy wsparcia dostępne w ramach specjalnych linii budżetowych, np. tarczy antykryzysowych.

Przy konstruowaniu konkretnych ram finansowych dla projektów pod uwagę brane będą następujące uwarunkowania: analiza dochodów i wydatków w ostatnich latach; analiza możliwości inwestycyjnych i płynności finansowej; analiza zadłużenia; analiza skuteczności w pozyskiwaniu pozabudżetowych źródeł finansowania działań w ostatnich latach; zapisy wieloletniej prognozy finansowej; informacje na temat potencjalnych zewnętrznych źródeł finansowania, bieżący harmonogram konkursów, warunków udziału i realizacji projektów, w tym wkładu własnego i udziału dofinansowania; baza wiedzy i doświadczeń powstałych w wyniku realizacji różnego typu inwestycji w ostatnich latach; baza wiedzy i doświadczeń powstałe w wyniku tworzenia ram finansowych dla dokumentów strategicznych funkcjonujących na poziomie powiatu; informacje zapisane w opracowanych dotychczas projektach, wnioskach aplikacyjnych, studiach wykonalności.

9. Podsumowanie i rekomendacje

Strategia Powiatu Limanowskiego stanowi kompleksową i zintegrowaną odpowiedź na najważniejsze wyzwania rozwojowe, identyfikując zarówno potencjał wewnętrzny powiatu, jak i dynamicznie zmieniające się otoczenie zewnętrzne. Dokument definiuje ambitną, lecz realistyczną wizję powiatu jako miejsca przyjaznego do życia, pracy i wypoczynku, opartego na wartościach zrównoważonego rozwoju, integracji społecznej oraz odpowiedzialności środowiskowej.

Oparty na horyzontalnym celu strategicznym oraz pięciu celach szczegółowych, plan rozwoju koncentruje się na poprawie jakości życia mieszkańców, wzmocnieniu lokalnej gospodarki, ochronie środowiska i klimatu, zrównoważonym zagospodarowaniu przestrzennym oraz rozwoju nowoczesnego i partycypacyjnego systemu zarządzania publicznego. Ujęte w strategii zadania odpowiadają bezpośrednio na zidentyfikowane problemy, w tym m.in. niedobory w dostępie do wody, systematyczna poprawa jakości dróg, niską dostępność usług opiekuńczych i komunikacyjnych oraz presję demograficzną i klimatyczną.

Na podstawie przeprowadzonych konsultacji, badań i analiz można sformułować kilka rekomendacji dotyczące procesu zrównoważonego rozwoju Powiatu Limanowskiego:

- Priorytetyzacja inwestycji wodnych i drogowych. W związku z deficytem wody oraz częściowo złą jakością dróg powiatowych, niezbędne jest skoncentrowanie środków własnych i zewnętrznych na inwestycjach w małą retencję, modernizację sieci wodociągowych oraz kompleksową poprawę infrastruktury transportowej;
- Wzmocnienie edukacji i zdrowia jako filarów rozwoju społecznego. Powiat powinien inwestować w nowoczesne szkolnictwo zawodowe, rozwój opieki zdrowotnej (w tym telemedycynę), oraz w programy przeciwdziałające depopulacji i wykluczeniu społecznemu;
- Rozwój zielonej gospodarki i lokalnych źródeł energii. Działania wspierające prosumentów, OZE oraz gospodarkę obiegu zamkniętego powinny być priorytetowe w kontekście kryzysu klimatycznego i konieczności poprawy efektywności energetycznej;

- Wzmocnienie roli partnerstw i koordynacji międzygminnej. Efektywne wdrażanie strategii wymaga pogłębienia współpracy pomiędzy gminami powiatu, organizacjami społecznymi, sektorem prywatnym i jednostkami naukowymi;
- Zwiększenie absorpcji funduszy UE i monitorowanie efektów. Kluczowym zadaniem samorządu powinno być skuteczne ubieganie się o środki zewnętrzne (FEM, KPO), przy jednoczesnym wdrażaniu systemu monitoringu i ewaluacji realizacji strategii;
- Umacnianie tożsamości lokalnej i spójności społecznej. Warto kontynuować działania wspierające integrację mieszkańców, aktywizację seniorów i młodzieży oraz rozwój kultury lokalnej jako spoiwa społecznego rozwoju;
- Zintegrowany rozwój turystyki opartej na walorach przyrodniczych i kulturowych. Powiat powinien rozwijać infrastrukturę turystyczną, tworzyć spójną i rozpoznawalną markę turystyczną regionu oraz wspierać eko-turystykę, aktywne formy wypoczynku i lokalne produkty, integrując ofertę z sąsiednimi powiatami i wykorzystując nowoczesne narzędzia promocji.

10. Literatura pomocnicza

- Anholt S.: Competitive Identity. The New Branding Management for Nations, Cities and Regions. Palgrave Macmillan, New York, p. 75. 2007.
- Florida R.: Cities and the creative class. Routledge, New York, p. 7. 2005.
- Gelder S.: City Brand Partnership. In: City Branding. Theory and Cases, ed. K. Dinnie, Palgrave Macmillan, New York, p. 37-38. 2011.
- Govers R., Go F.: Place Branding. Global, Virtual and Psychical Identities, Constructed, Imagined and Experienced. Palgrave Macmillan, New York, p. 16-17. 2009.
- Hague C.: Planning and place identity. In: Place identity, participation and planning, eds. C. Hague, P. Jenkins, Routledge, New York, p. 4. 2005.
- Kotler P., Asplund C., Rein I., Haider D.: Marketing Places Europe. Prentice Hall, London. 1999.
- Kotler P., Haider D., Rein I.: Marketing Places. Attracting Investment, Industry, and Tourism to Cities, States, and Nations. The Free Press, New York, p. 18. 1993.
- Pike A., Rodriguez-Pose A., Tomaney J.: Local and Regional Development; Routledge: New York, USA; 2016, ISBN 978-1317664147.
- Proctor T.: Public Sector Marketing. Pearson Education, Essex, p. 2. 2007.
- Raszkowski A., Bartniczak B.: On the Road to Sustainability: Implementation of the 2030 Agenda Sustainable Development Goals (SDG) in Poland. Sustainability 2019, 11 (2), 366.
- Raszkowski A., Bartniczak B.: Sustainable Development in the Central and Eastern European Countries (CEECs): Challenges and Opportunities. Sustainability 2019, 11, 1180.
- Raszkowski A., Bartniczak B.: Towards Sustainable Regional Development: Economy, Society, Environment, Good Governance Based on the Example of Polish Regions. Transformations in Business & Economics 2018, Vol. 17, No 2 (44), pp. 225-245.
- Stimson R., Stough R., Roberts B.: Regional Economic Development. Analysis and Planning Strategy. Springer, Heidelberg, p. 88. 2006.

11. Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności powiatu limanowskiego.....	11
Wykres 2. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem	11
Wykres 3. Liczba małżeństw i rozwodów	12
Wykres 4. Zameldowania i wymeldowania ogółem (osoby)	13
Wykres 5. Wskaźniki obciążenia demograficznego i współczynnik feminizacji (osoby)	13
Wykres 6. Przyrost naturalny na 1000 ludności wg miejsca zamieszkania	14
Wykres 7. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane wg grup sekcji PKD 2007.....	16
Wykres 8. Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji i działów PKD 2007 oraz sektorów własnościowych ...	16
Wykres 9. Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców	17
Wykres 10. Średnia cena za m2 lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych (rynek pierwotny i wtórny) (PLN)	18
Wykres 11. Średnia cena lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych (rynek pierwotny i wtórny) (PLN)	18
Wykres 12. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (tys. PLN)	19
Wykres 13. Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach (tys. PLN)	20
Wykres 14. Produkcja sprzedana przemysłu na mieszkańca (PLN)	20
Wykres 15. Sklepy i targowiska (liczba obiektów).....	21
Wykres 16. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (PLN)	21
Wykres 17. Pojazdy w powiecie.....	23
Wykres 18. Publiczne drogi w powiecie (km).....	24
Wykres 19. Sieć ciepła (km)	25
Wykres 20. Kubatura budynków ogrzewanych centralnie ogółem (dam3)	26
Wykres 21. Sprzedaż energii cieplnej w ciągu roku (GJ)	26
Wykres 22. Budynki mieszkalne podłączone do wodociągów w %.....	27
Wykres 23. Budynki mieszkalne podłączone do kanalizacji w %	27
Wykres 24. Zużycie energii elektrycznej (MWh)	28
Wykres 25. Zużycie energii elektrycznej na mieszkańca (kWh)	28
Wykres 26. Korzystający z poszczególnych instalacji w % ogółu ludności powiatu	29
Wykres 27. Sieć gazowa w gospodarstwach domowych	29
Wykres 28. Sieć gazowa, zużycie gazu w MWh	30
Wykres 29. Sieć rozdzielcza na 100 km2 (km)	30
Wykres 30. Zużycie wody w gospodarstwach domowych na mieszkańca (m3)	31
Wykres 31. Mieszkania wyposażone w poszczególne instalacje w % ogółu mieszkań	31
Wykres 32. Zasoby mieszkaniowe powiatu ogółem	32
Wykres 33. Zasoby mieszkaniowe, łączna powierzchnia użytkowa mieszkań (m2)	32
Wykres 34. Zasoby mieszkaniowe, podstawowe wskaźniki	33
Wykres 35. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania (m2)	33
Wykres 36. Mieszkania i nowe budynki mieszkalne.....	34
Wykres 37. Budynki niemieszkalne w powiecie ogółem, powierzchnia użytkowa (m2)	34
Wykres 38. Pozwolenia wydane na budowę.....	35
Wykres 39. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem i grupy wiekowe)	36
Wykres 40. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w %	36
Wykres 41. Placówki stacjonarnej pomocy społecznej, miejsca i mieszkańcy	37
Wykres 42. Najczęstsze przyczyny, na podstawie których przyznano rodzinom pomoc społeczną	37
Wykres 43. Kwoty wypłaconych dodatków mieszkaniowych ogółem (PLN)	38
Wykres 44. Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż rok (%)	39
Wykres 45. Bezrobotni zarejestrowani	40
Wykres 46. Bezrobotni zarejestrowani wg poziomu wykształcenia.....	40
Wykres 47. Bezrobotni zarejestrowani wg wieku	41
Wykres 48. Stopa bezrobocia rejestrowanego i stopa napływu bezrobotnych zarejestrowanych.....	42
Wykres 49. Emisja zanieczyszczeń gazowych (t/r).....	43

Strategia Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036

Wykres 50. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności	43
Wykres 51. Oczyszczalnie przemysłowe, przepustowość projektowa oczyszczalni (m3/dobę)	44
Wykres 52. Obszary prawnie chronione (ha)	44
Wykres 53. Odpady komunalne zebrane podczas likwidacji dzikich wysypisk (t)	45
Wykres 54. Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku (t)	45
Wykres 55. Tereny zieleni, nasadzenia i ubytki (szt.)	46
Wykres 56. Tereny zieleni, powierzchnia (ha)	46
Wykres 57. Powierzchnia gruntów leśnych (ha)	47
Wykres 58. Miejsca noclegowe	50
Wykres 59. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych ogółem (%)	51
Wykres 60. Turysta zagraniczny w 2024 r. (wybrane kraje)	52
Wykres 61. Noclegi udzielone turystom krajowym i zagranicznym w turystycznych obiektach noclegowych ogółem na 10 tys. mieszkańców	52
Wykres 62. Powierzchnia gruntów komunalnych w powiecie ogółem (ha)	53
Wykres 63. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, powierzchnia gmin ogółem objęta obowiązującymi planami (ha)	54
Wykres 64. Członkowie i ćwiczący w klubach sportowych	58
Wykres 65. Biblioteki publiczne, księgozbiór i wypożyczenia	60
Wykres 66. Biblioteki publiczne, czytelnictwo	60
Wykres 67. Liczba imprez organizowanych w powiecie ogółem	61
Wykres 68. Liczba uczestników imprez organizowanych w powiecie	61
Wykres 69. Zwiedzający muzea	62
Wykres 70. Liczba przestępstw ogółem	64
Wykres 71. Wybrane wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstw w %	64
Wykres 72. Kadra medyczna, lekarze i lekarze dentyści	65
Wykres 73. Porady lekarskie ogółem	66
Wykres 74. Współczynniki skolaryzacji (%)	68
Wykres 75. Szkoły ponadgimnazjalne z policealnymi	68
Wykres 76. Dochody i wydatki Powiatu Limanowskiego ogółem (PLN)	69
Wykres 77. Dochody i wydatki na mieszkańca ogółem (PLN)	70
Wykres 78. Wartość umów o dofinansowanie projektów ze środków europejskich (PLN), dotyczy całego powiatu wraz z gminami	70
Wykres 79. Wartość umów o dofinansowanie projektów ze środków europejskich w podziale na programy operacyjne, wydatki ogółem (PLN), dotyczy całego powiatu wraz z gminami	71
Wykres 80. Ludność [osoba]	72
Wykres 81. Gęstość zaludnienia [osoba/km ²]	73
Wykres 82. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym [osoba]	74
Wykres 83. Urodzenia żywe na 1000 ludności [osoba]	75
Wykres 84. Zgony na 1000 ludności [osoba]	76
Wykres 85. Przyrost naturalny na 1000 ludności [osoba]	77
Wykres 86. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności [osoba]	78
Wykres 87. Dochody ogółem budżetu powiatu na mieszkańca [zł]	79
Wykres 88. Wydatki ogółem budżetu powiatu na mieszkańca [zł]	80
Wykres 89. Turystyczne obiekty noclegowe [ob.]	81
Wykres 90. Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności [szt.]	82
Wykres 91. Odpady wytworzone w ciągu roku [tys. t]	83
Wykres 92. Lesistość [%]	84
Wykres 93. Drogi publiczne o twardej nawierzchni (powiatowe i gminne) na 100 km ² [km]	85
Wykres 94. Samochody osobowe 1000 ludności [szt.]	86
Wykres 95. Pracujący na 1000 ludności [osoba]	87
Wykres 96. Stopa bezrobocia rejestrowanego [%]	88
Wykres 97. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym [szt.]	89
Wykres 98. Liczba ludności na aptekę ogólnodostępną [osoba]	90
Wykres 99. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem [%]	91

Wykres 100. Emisja dwutlenku węgla [t/r]	92
---	-----------

12. Spis tabel

Tabela 1. Analiza SWOT powiatu limanowskiego	93
Tabela 2. Struktura celów strategii rozwoju powiatu limanowskiego.....	102
Tabela 3. Zbieżność założeń strategii zrównoważonego rozwoju powiatu z kluczowymi opracowaniami	106
Tabela 4. Zestawienie wskaźników monitorujących i ewaluacyjnych w przyporządkowaniu do poszczególnych celów strategicznych	112
Tabela 5. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	115
Tabela 6. Plan operacyjny realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Limanowskiego na lata 2026-2036	117

13. Spis map

Mapa 1. Powiat limanowski	7
Mapa 2. Sieć dróg powiatu limanowskiego	22

14. Załączniki (opcjonalnie)